

3103.

K. A. M. KARO MOKSLO SKYRIAUS LEIDINYS

295669

KARO-TEKNIKOS VALDYBOS

KNYGYNAS

Skyr. № XXI

Knyg. № 85 -

Originale parašyta:
„Tvirtinu. 1922 m. X. 14.
Majoras Sližys,
Krašto Apsaugos Ministeris.“

PĖSTININKŲ RIKIUOTĖS STATUTAS

I DALIS

PĖSTININKŲ PARENGIMAS

C46330

KAUNAS 1922

IŽANGA.

Šis statutas turi būti privalomas vadovėlis mokant pėstininkus rikiuotės ir rengiant juos kautynėms.

Statutas turi nurodymus, kuriais turi vadovautis visų laipsnių viršininkai; tuo bus pasiektas mokymo vienodumas, taigi ir doktrinos vienodumas.

Statutas nustato, ko reikalaujama iš rikiuotės mokymo, duoda pavyzdžių rikiuotėms ir tvarkoms, nurodo jose visų asmenų pareigas, būdus joms valdyti ir jomis veikti.

Statuto brėžiniai ir skaitmenų normos duota tik minčiai paaiškinti ir kaip pradedamieji daviniai išskaičiavimams.

Kautynių apystovos visados pareikalaus pakeisti statuto duotus pavyzdžius; todėl mokant statuto rikiuočių, reikia lavinti mokėjimą jas vartoti ir keisti, žiūrint apystovų.

Draudžiama visiems viršininkams versti statuto nenurodytos formos, jei tokios prisireiktų vartoti dėl apystovų, pastoviomis ir privalomomis.

Taktikos dėsniai, kuriais statutas paremtas, turi būti gerai išmokti visų vadų, ir jų dvasia turi būti vedamas visas pėstininkų parengimas.

1948

Karo Technikos Štabo	
BIBLIOTEKA	
<i>Imt.</i>	skyr.
2288	Nr.

1958
"Varpo" Bendrovės spaustuvė. Kaunas, Laisvės Aleja Nr. 60

I SKYRIUS.

Bendri pagrindai.

I SKILTIS.

Pėstininkų rolė šių dienų kautynėse.

a) Pėstininkų reikšmė ir jiems duodami uždaviniai.

1. Pėstininkai yra pirmoji tarp vyriausiųjų kariuomenės rūšių; kitos padeda jiems, bet negali niekados pakeisti pėstininkų ištisai, atliekant jiems savo kautynių uždavinius.

2. Tiktai pėstininkai gali sumušti priešą judesiu ir ugnim, gali grumtis visokiose vietose ir visokiu metu, dieną ir naktį, ir visokiam orui esant.

3. Uždaviniai, kurie duodami pėstininkams, visados yra šitokie:

- a) paimti plotą savo priemonėmis arba padedant tankams, artilerijai, aviacijai ir t. t.
- b) sunaikinti arba paimti nelaisvėn priešą, kuris užima žinomą plotą; arba, nors priversti jį trauktis; jį vyti ir dezorganizuoti.
- c) išlaikyti jau užimtą plotą.

b) Pėstininkų savybės ir jų vartojimo sąlygos.

4. Norint protingai vesti pėstininkus atlikti jų uždavinių, reikia tikrai žinoti jų savybės ir bendros jų vartojimo sąlygos. Vyriausios jų šios:

- a) Susitinkamose kautynėse arba puolant nepakankamai organizuotą sutvirtintą poziciją,

kada priegos prie jos neužtenkamai šaudomos kombinuota šių dienų gynimo priemonių ugnim arba kada moralis besiginančių stovis neaukštas, sugebantieji manevruoti pėstininkai turi žymios puolamosios galios. Jų pačių ginklas duoda jiems visišką galimybę giliai išplėsti savo puolimą, įveikiant priešo priešinimąsi, dargi kai artilerija neužtenkamai juos paremia.

- b) Prieš sutvirtintą priešo poziciją, kurios organizacija pabaigta ir kurios priegos ginamos kombinuota šių dienų gynimo priemonių ugnim, pėstininkai, be tankų paramos, turi silpnas ir nepakankamas priemones. Tuo atveju puolimas turi būti paruoštas ir turi remtis galinga artilerija arba manevrais iš abiejų sustiprintos pozicijos sparnų.
- c) Pėstininkai pakelia didžiausiąją kautynių sunkenybę. Kautynėse jie greičiau už kitas dalis nuvargsta fiziniai ir moraliai. Todėl labiau kaip kitos kariuomenės rūšys jie reikia saugoti nuo nereikalingų judesių, ilgų laukimų, įsakymų mainymų ir to visa, kas gali sukelti nereikalingą nuovargį ar abejojamą dėl vadovybės sprendimo išmintingumo.
- d) Priešininko ugnyje pėstininkai negali manevruoti tankiais junginiais; įeidami tos ugnies sferon jie sutrupa. Kautynių tvarkos pagrindu čia tampa **kautynių skyrius**, kuris slenka nuo uždangos prie uždangos arba visas, arba grandimis ar po vieną žmogų, naudodamasis vietos priegomis arba silpnai šaudomais protarpiais.
- e) Priimtasai automatinis ginklas sudarė šių dienų kautynėse galingą ugnį, palyginant su nevie-

noda atskirų šaulių ugnim. Tačiau visa naujojo ginklo pajėga gali būti išplėsta tik teisingai vartojant ir valdant ugnį. Tai pasiekama kaip reikiant parengus šaulį, bet ypatingai esant gerai išmokytam viršininkų kadru, pradedant puskarininkiu skyrininku.

- g) Ištiesti tikrosios ugnies sferoje pėstininkai jau yra sunaudoti, t. y. jų dažniausiai nebegalima išvesti iš kautynių naujai paskirčiai kitaip, kaip tik slepiant nakčiai, sniegui, lietui arba dirbtinai uždangai. Puldami pėstininkai gali laimingai veikti tik prieš save; šoninis manevravimas po ugnim duoda baisių nuostolių, o kartais net pražūtį.
- i) Kadangi pėstininkų nevaržo nei arklys, kaip kavaleriją, nei patranka, kaip artileriją, tai juose ypač vyrauja moralis faktorius. Jų psichinis stovis labai žymiai atsiliepia kautynių eigoje ir daug stipriau kaip kitose kariuomenės rūšyse.
- k) Pėstininkams daug sunkiau vadovauti, kaip kitoms kariuomenės rūšims, bet užtat niekur taip nėra žymi viršininko įtaka, kaip juose; pėstininkai turi vertę proporcingą jos vadui.

II SKILTIS.

Pėstininkų manevras.

5. Priemonė pasiekti uždaviniui, kuris gali būti duotas pėstininkams kare, yra kautynės.

6. Kautynės turi tikslą sunaikinti gyvąją priešo pajėgą, t. y. jo kariuomenę, nes tik taip laiduojama galimybė paūmėti ir išlaikyti plotą.

7. Iš būdo ir taktikos veiksmų kautynės dalijamos į tris pagrindinius veikslus: puolamosios, gina-

mosios ir susitinkamosios. Visos kitos įvairios kautynių formos yra tik šitų pagrindinių formų atmainos.

8. Visuose kautynių veikluose laimėjimas gali būti pasiektas tik tada, kai kariuomenė vartoja **manevrą, t. y. ugnį ir judesį**.

a) **Pėstininkų ugnis.**

9. Šių dienų kautynėse ugnis vyrauja, nes pėstininkų ugnies galybė dabar tokia, kad joks plotas, kad ir jis rodytų tuščias, negali būti pereitas be didelių nuostolių, kol jame yra priešininko kautynių skyrių, pasiryžusių energingai vartoti savo ginklą.

10. Taigi kautynių išdavos žymiai pareina nuo gero pėstininkų išmokymo ir mokėjimo šaudyti, nuo aštrios ugnies drausmės ir nuo mokėjimo valdyti ugnį.

11. Pėstininkų ugnis gali būti: a) *atskira* — kai taikiny, taikiklis, taikymo taškas ir pradėjimo laikas pasirinkti pavedama pačiam šauliui, jeigu tik nebuvo viršininko uždrausta pradėti ugnį, kad būtų paruoštas staigumas ir t. t., b) *valdoma* — kai viršininkas nurodo taikinį, taikiklį ir kada paleisti ugnį, leisdamas patiems šauliams šaudyti, ir c) *salvėmis*.

12. Ugnies valdymo principai vienodai tinka kaip automatiniam ginklui, taip ir paprastiems šautuvams.

13. Ugnies drausmė reikalauja pedantiškai atlikti visus veiksmus, išmokus mokantis šaudyti, būtent, teisingai išrinkti padėtį, tikrai nustatyti taikiklį, teisingai išrinkti taikymo tašką, ir uoliai bei ramiai sekti šaudymo vaisius, nuolat dėmėtis viršininką ir priešininką, savarankiškai nuspręsti ugnies greitį ir taupyti šovinius.

14. Puolant geriausiai prieiti kuo arčiausia prie priešo, nepaleidžiant ugnies. Dieną tai galima padaryti pridengiant savos artilerijos ir sunkiųjų kulkosvaidžių ugniai.

15. Ginant ugnis paleidžiama, kada tinkamame tikrajai ugniai atstume pasirodo taikiny pakankamo platumo ir gilumo. Neretai gali būti įsakyta prileisti priešininką arti, kad paskai galima būtų užpilti netikėtai galinga, kartais sutelkta ugnim.

16. Jeigu reikia laimėti laikas, tai priešininkas reikia suturėti ugnim, paleista kuo anksčiausia. Tai bus paprastai sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis.

17. Tolimuose atstumuose šaudoma tikrai nepaprastais atsitikimais, kai to reikalauja apystovos: taikiny didelis, šaudymo vaisių sekimas tikras, ir yra daug šovinių.

18. Ugnis be vaisių yra nenaudingas šovinių aikvojimas; ji atima daliai pasitikėjimą savo ginklui ir pakelia ūpą priešininkui.

19. Principiniai taikiny išrenkamas tiesiai prieš šaudančią dalį; bet kartais apystovos verčia šaudyti kai kurį laiką įstrižai į staigą pasirodžiusius taikinius arba sutelkto šaudymo uždaviniui išspręsti.

20. Kadangi netikėta ir sutelkta net nedidelių dalių ugnis, nukreipta į priešininko dalių sparną arba užpakalį, yra tikriausia, tai ji reikia vartoti kada tik galima.

21. Ugnies greitumas pareina nuo apystovų, kautynių pobūdžio, taikinio savybių ir šovinių skaičiaus.

22. Ugnis esti greičiausia:

- a) puolant — artimose distancijose,
- b) ginant — kai puolantysis prieina arti ir
- c) persekiojant.

23. Išmokytoje dalyje žmonės patys reguliuoja ugnies greitumą; viršininkai daro tik savo įtakos komanduodami: *rečiau!* ir *tankiau!*

24. Ugnis reikia stabdyti:

- a) jei dalis pradeda šaudyti netvarkingai (tada patariama padaryti keletas salvių ugnies drausmei atstatyti),
- b) jei taikinyš išnyksta arba jei ugnis pasidaro nevaisinga,
- c) jei norimos išdavos pasiektos,
- d) judesiui padaryti,
- e) jei to reikalauja šovinių trūkumas ir
- g) priešininkui suklaidinti.

25. Šaudant nuolatos sekama vieta iš taikinio šonų ir užpakaly, taip pat ir ugnies vaisiai.

26. Distancijos pėstininkų kautynėse laikomos:
ligi 100 metrų — artimiausiomis
ligi 400 „ — artimomis
ligi 800 „ — vidutinėmis
toliau kaip 800 metrų — tolimomis.

b) Pėstininkų judesys.

27. Nežiūrint viso ugnies svarbumo, ja negali pakeisti judesio, nes tie du veiksniai neatskiriami pėstininkų kautynių manevre.

28. Kautynėse su patvariu priešininku ugnis negali nulemti kautynių likimo. *Nulemia tik tai judesys*, privestas, jei reikia, ligi durtuvų kautynių.

29. Ugnis turi išplėsti savo galybę ir jėgą, labiausiai tam, kad galėtų laiduoti galimybę judėti. Tik tai judesys duoda galimybės užimti plotą ir išmesti priešininką iš kautynių.

30. Slinkti priekin reikia tik tada, kai puolančiojo ugnis leis tai daryti be didelių nuostolių, bet nelaukiant, tačiau, visiško ginamųjų priešų priemonių sunaikinimo arba neutralizavimo, kuo niekad negalima visai pasitikėti.

31. Įkvėpti puolamosios idėjos, visados pasiruošę pulti, kai, gerai ir rimtai apsvarsčius apystovas, pasi-

rodys, kad galima, pėstininkai niekad neturi susilaukyti dėl šiokių tokių nuostolių baimės, nes noras jų visai išvengti kare visados bus chimera.

III SKILTIS.

Kautynių skyrius.

32. Automatinio ginklo (lengvųjų ir sunkiųjų kulkosvaizdžių) ugnies galybė yra dabar karekteringiausia pėstininkų savybė.

33. Šių dienų kautynėse ištisos šaulių grandinės ir tokios pat paspirtys turi eilę labai svarbių trūkumų: jos gerai matomos iš tolo ir todėl lengvai kertamos šių dienų galingomis priemonėmis; jos dėl linių ilgumo sunkios pritaikyti prie vietos, keisti kryptyje ir apskritai valdyti; ypač ugnies valdymas esti labai sunkiose sąlygose, ir net gerai išmokytoje kariuomenėje esti momentai kautynėse, kai ugnies valdymas sustoja, ir tuomet ji nustoja tikrumo ir pajėgos.

34. Automatinis ginklas, įkištas į kautynių liniją, pakeisdamas dešimties šaulių darbą duoda paimti iš fronto gilumon liekamus šaulius, kuo gaunama: geresnis prisitaikymas prie vietos ir mažesnis kliudomumas.

35. Automatinis ginklas (lengvasis kulkosvaizdis) reikalauja, kad jam tarnautų kautynėse 6—8 žmonės, kurie, sudarydami atskirą rinktinėlę, visiškai laiduos ugnies išplėtimą.

36. Kadangi pėstininkai negali išspręsti savo uždavinių vien tik tai savo ugnim, bet turi vartoti manevrą, privesdami jį ligi durtuvų smūgio, radosi reikalas sudaryti dar rinktinėlę tokio pat didumo, kaip ir pirmoji, kuri vykdo judesio, laidavimo ir smūgio įdėją.

37. Tos abi rinktinėlės papildo viena antrą ir sudaro taip vadinamą kautynių skyrių, sudėtą iš dviejų grandžių: lengvojo kulkosvaizdžio grandies (automati-

nės ugnies) ir **grenadierių grandies** (smūgio ir individualinės ugnies).

38. Kautynėse abi grandys, lengvojo kulkosvaidžio ir grenadierių, turi siekti vieną tikslą, kiekviena vykdydama uždavinius ir ugnies, ir smūgio. Ta dvasia ir turi būti mokomos abi grandys.

39. Kautynių skyrius yra elementaris pėstininkų kautynių vienetas. Jame kiekvienas šaulys turi tam tikrų prievolių prie savo kautynių skyriaus lengvojo kulkosvaidžio.

40. Kautynių skyrius, gavęs tokią sprendžiamą reikšmę kautynėse, pripažįstamas ir elementariu mokymo, ir organizaciniu vienetu.

41. Kautynių skyriaus branduolys yra lengvojo kulkosvaidžio grandis, o pastarojo pagrindas — lengvasis kulkosvaidis.

42. Tačiau kautynių skyriaus mokymas turi auklėti kareivyje kautynių vertybės jausmą, įkvėpdamas jam tikėjimą, kad ir tada, kai dėl kurios priežasties lengvojo kulkosvaidžio nebūtų, kautynių vertybė nė kiek nemažėja.

43. Kautynių skyriaus ypatybė, kuri skiria jį nuo visų kitų didesnių kautynių vienetų, yra ta, kad jo skyrininkas gali komanduoti jį kautynėse tiesiog balsu arba ženklu.

IV SKILTIS.

Pėstininkų ginklai.

44. **Šautuvas** yra *taiklaus šaudymo* ginklas. Su uždėtu durtuvu — tai ginklas durtuvų kautynėms ir vyriausias nakties susirėmimų ginklas.

Pėstininkų šautuvas lengvas, šauna toli, turi didelį tikrumą; jo trajektorija tiek tiesi (gulsčia), kad at-

stumuose iki 600 mtr. nepakyla aukščiau žmogaus ūgio; šaudymo greitis: 8—10 šūviai per minutę.

45. Šautuvo savybės daro jį geru individualinių kautynių ginklu; juo ginkluoti šauliai vartoja jį kautynėse tikram visų taikinių kludymui, papildydami individualine šautuvo ugnim automatinio ginklo ugnį.

46. Pėstininkų dalyse, kur nėra pakankamo lengvųjų kulkosvaidžių skaičiaus, šautuvas turi atlikti visus ugnies uždavinius, kurie tenka pėstininkams. Šiuo atveju atatinckamas atskirų šaulių išmokymas ir viršininkų mokėjimas vadovauti ugniai leidžia pakeisti automatinio ginklo ugnį sutelkta šautuvų ugnim.

47. Įgudę šauliai turi būti aprūpinti optimaliais taikikliais šaudymui tolimuose atstumuose ir į svarbius taikinius.

48. **Karabinas** yra lengvesnis (svoris 3,5 klgr.) ir turi kiek silpnesnius balistinius davinius, bet bendrai vartojamas kaip ir šautuvas.

49. **Lengvojo kulkosvaidžio** savybės daro jį tikru ginklu mažuose ir vidutiniuose (ligi 800 metrų) atstumuose.

50. Vyriausias jo uždavinys paimti tikrojon ugnin visus taikinius tų distancijų ribose, kurios neleidžia slinkti savo kautynių skyriui arba jam labiausiai gresia.

51. Taip pat veikia lengvieji kulkosvaidžiai, padėdami gretimiems kautynių skyriams, bet su sąlyga, kad dėl to neketėtų jų pačių reikalai.

52. Šaudyti atstumuose, didesniuose kaip 800 metrų, leidžiama tik į nepaprastai gerai kludomus taikinius.

53. **Sunkusis kulkosvaidis** yra galingiausias pėstininkų ginklas; jis nėra atskiras padedamasis ginklas, bet visada ir visose kautynių aplinkybėse lieka pa-

prastu pėstininku, sudarydamas tikrai tikriausiąją jos kautynių priemonių.

54. Sunkieji kulkosvaidžiai niekada neveikia sau, ir vien tikrai, kad palengvintų pasiekti uždavinius, kuriuos sprendžia savieji pėstininkai.

55. Sunkiųjų kulkosvaidžių ugnies taiklumas pasilieka visose distancijose ligi tolimiausių ir nepareina nuo šaudymo ilgumo.

56. Taikymo pastovumas leidžia šaudyti per galvas kariuomenės, esančios prieky, ir per siaurus tarpelius tarp jos.

57. Sunkieji kulkosvaidžiai puolant sprendžia visus ugnies uždavinius, papildydami artilerijos ugnį, o kartais ją net pakeisdami.

58. **Rankinė granata** yra padedamoji pėstininkų (kautynių skyriaus ir grandies) priemonė, kuri smarkiai smogia ir daro moralio įspūdžio; ji leidžia trumpuose kautynių atstumuose sulaužyti priešą pasipriešinimą ir sustabdyti jo smūgį, kai tikresnių kautynių ginklas kodėl nors negali būti pavartotas.

59. Skaičius rankinių granatų, kurių turi kautynių skyrius, nedidelis ir aprūpinti jomis puolamosiose kautynėse sunkoka, todėl rankinių granatų kautynės bus dažniausiai trumpas epizodas.

60. Rankinė granata galima numesti atstumo 30 — 40 met. Veikti rankinėmis granatomis mokomi visi pėstininkai kareiviai.

61. Rankinės granatos veiksmas pareina nuo jos paskirties.

a) *Puolamoji granata* kerta labiausiai sprogimo galia, o ne skeveldomis. Todėl turi mažą veikimo radijų, ne daugiau 8 — 10 metrų; ji vartojama puolamosiose kautynėse artimose distancijose nuo priešininko, ypač atakuojant atviroje vietoje, be jokio pavojaus patiems gre-

nadieriams būti sužeistiems. Ji leidžia praskinti kelią kautynių skyriui ten, kur priešininkas pasislėpė už smulkių vietos nelygumų. Kadangi jos skeveldų veikimas aprėžtas, tai norint gauti reikiamų vaisių, ji reikia vartoti gana dideliame skaičiuje.

b) *Ginamoji granata* duoda žymų skaičių kertamųjų skeveldų, kurios išsisklaido daugiau kaip per 100 metrų nuo sprogimo centro; todėl ji galima vartoti tikrai esant už tikros uždangos. Ji padaro stiprią užtveriamąją ugnį artimoje srityje, artilerijos, kulkosvaidžių ir tranšėjų pabūklų nekludomuose plotuose, ypač kryptyse į svarbiausius gynimo punktus: kulkosvaidžių lizdus, pasipriešinimo lizdus, sekimo punktus, komandavimo punktus, priebėgas ir t. t. Prieš atvirai slenkantį priešininką tačiau geriau veikti šautuvu ir kulkosvaidžiu.

c) *Troškinamoji, uždegamoji ir dūminė rankų granatos* labiausiai vartojamos atsparos punktų priebėgų gynėjams žudyti.

62. **Šautuvo granata** turi ginamosios granatos savybių; ji išmetama paprastu šautuvo šūviu.

63. Lekiamąjį judesį granatai duoda paprasto šovinio šūvis kampu arti 45°; granata tikrai muša atstume nuo 85 ligi 170 metrų; šaudymo greitumas iki 9 šūvių per minutę.

64. Šautuvo granatos riestinė trajektorija leidžia kliudyti priešininką, esantį už uždangos.

65. Grenadierius — šautuvo granatų svaidytojas — normaliai dirba savo šautuvu, kaip paprastas šaulys, ir ima svaidyti granatas tik nepaprastuose atsitikimuose, atsimindamas, kad aprūpinti šitomis granatomis dar sunkiau, kaip rankinėmis.

66. Puolant šautuvo granata vartojama, svarbiausiai, prieš priešininko pasipriešinimo lizdus; jos veiksmas, palaikomas stipria savo kautynių skyriaus šautuvu ir kulkosvaidžių ugnim, duoda sprendžiamų rezultatų.

67. **Pistolietas ir revolveris** — yra trumpų distancijų ir grumtynių ginklas.

68. **Priešdujinė kaukė** yra kiekvieno kareivio apginklavimo dalykas.

69. Visi kareiviai turi būti išmokyti apsieiti su priešdujine kauke, priimta armijoje. Kariuomenė turi būti išmokyta dirbuotis užsidėjus priešdujinėmis kaukėmis per keletą valandų.

V SKILTIS.

Lydymieji pėstininkų pabūklai.

70. Karas parodė reikalą pėstininkams turėti prie pat savęs stipraus veiksmo pabūklų, kurie būdami tvirtai susirišę su pėstininkais, papildytų, o reikalui esant, ir pakeistų tikrosios artilerijos darbą.

71. Tokie **lydimieji pabūklai** yra: *lauko patrankos*, priskirtos pėstininkų dalims, *specialiai* nedidelio kalibro *pabūklai*, tam tyčia padaryti (prancūzų 37 mm. patranka ir lydimosios mortyros), ir *minosvaidžiai*.

72. **Minosvaidis** yra galingos ugnies pabūklas; lengvasis minosvaidis, turėdamas drauge ir reikalingo judrumo, yra vienas geriausių lydymųjų pabūklų.

73. Lengvajam minosvaidžiui gali būti pavesti šitokie uždaviniai:

- veikliai remti pėstininkus puolant ir ginantis, kas parodoma, labiausiai, neutralizuojant priešininko kulkosvaidžius ir lydimuosius pabūklus,
- ardyti kliūtis,

c) ardyti apkasus ir atsparos punktus,

d) neduoti ramumo priešininkui,

e) kovoti su tankais.

74. Kad neatkreiptų į pėstininkus priešininko ugnies, minosvaidžiai ginantis statomi per kelius šimtus metrų už pėstininkų apkasų grupėmis, piltuvo pavidalo apkasuose. Prieš puolant jie slenka kiek galėdami daugiau į priekį, kad galėtų sunaudoti savo kraštutinį tolį.

75. Einant pėstininkams priekin, lengvieji minosvaidžiai seka paskui pirmosios linijos kautynių skyrius. Jie sustoja greitai ir stiprai šaudyti lėkštąją ugnim priešininko pasipriešinimo lizdus — ypač kulkosvaidžių lizdus. Labai priešinantys priešui, minosvaidžiai paleidžia riestinę ugnį.

VI SKILTIS.

Rikiuotės ir jų valdymas.

76. Rikiuotė yra tam tikras žmonių susatymas, kad jie drauge stovėtų, eitų ir veiktų.

77. Rikiuotė, kurioje žmonės stovi vienas prie kito vienoje linijoje, vadinama **eile**.

78. Rikiuotės galai vadinami **sparnais: dešiniu** **ir kairiu**. Sparnų pavadinimai, pasisukus rikiuotei, nesikeičia.

79. Rikiuotės šalis, kurion žmonės žiūri, turėdami dešinį sparną dešinėje, o kairį kairėje pusėje, vadinama **frontu**.

80. **Dvieilėje** rikiuotėje (linijoje) vienos eilės žmonės stovi per 1 žingsnį (75 cm.) tuojau už antros eilės žmonių (užpakalyje).

Eilės vadinamos **pirmąja** ir **antrąja**; tie pavadinimai ir rikiuotei pasisukant nesikeičia.

81. Mažiau kaip keturi žmonės visados rikiuojasi vienon eilėn.

82. Du žmonės, kurie stovi vienas užpakaly kito, sudaro **pilną gretą**. Jeigu už pirmos eilės žmogaus nėra žmogaus antroje eilėje, tai tokia greta vadinama **nepilna** (kurčia).

Išeinant pirmos eilės žmogui, jo vietą užima stovįs už jo 2-os eilės žmogus; išeinant gretai, rikiuotė tankėja lygiavimo pusėn.

83. Visos rikiuotės dalijamos į **tankines rikiuotes** ir **manevravimo rikiuotes**.

84. **Tankinė rikiuotė** vartojama rinkimui ir žygiui, todėl esti **rinkimosi rikiuotės** ir **žygio rikiuotės**.

Užsiėmimai tankinėje rikiuotėje turi vyriausią tikslą išdirbti priklausomybės, automatinio klusnumo ir vykdomumo jausmus, t. y. yra amžinas ir būtiniausias kareivio kokybės, dar labiau reikalingas šių dienų kautynėse, negu pirmiau.

85. Tankinėje rikiuotėje žmonės kiekvienoje eilėje stovi per plaštaką tolumo nuo vienas kito.

86. Tankinė dalies rikiuotė, kuri sudaro vieną tolydinę liniją, vadinama **linija**.

87. Tankinės rikiuotės dalys, pastatytos už viena kitos, sudaro **vorą**. Voros dalis, kuri esti pieky, vadinama voros **galva**, o kuri esti užpakaly — **uodega**. Atstumas nuo 1-osios prieky esančios dalies eilės ligi 1-osios užpakaly stovinčios dalies eilės, vadinamas **distancija**. Atstumas iš fronto tarp žmonių arba tarp atskirų vienetų vadinamas **tarpekliu**. Atstumas nuo galvos ligi uodegos vadinamas voros **gilumu**. Voros vadinamos, žiūrint sudarančios vorą dalies didumo ir didumo dalies, stovinčios galvoje (pvz. kuopos būrių vorą).

88. Voros, pastatytos per tarpeklis nuo viena kitos, sudaro **vorų liniją**.

89. Tankinėje rikiuotėje reikia žiūrėti tiesiai, stovėti nejudant, eiti kojon, ligiuotis linijoje ir užpakalin; visos evoliucijos ir judesiai daroma komanduoiant.

90. **Rinkimosi rikiuotė** normaliai bus: mažoms dalims linija, kuopai ir daugiau — vora arba vorų rinkinys.

Žygio rikiuotė normaliai yra keturių arba grandžių vora.

91. **Manevravimo rikiuotė** yra tvarka, kuri vartojama priešininko įtakos sferoje, kad patogiau būtų galima slinkti, sumažinti savo nuostolius ir matomumą iš priešininko pusės. Tarpekliai ir distancijos manevravimo rikiuotėse didesni, kaip tankinėse rikiuotėse, ir dėl taktikos sąlygų gali būti mainomi.

92. Manevravimo rikiuotėse nereikia laikyti tikro lygiavimo ir eiti kojon. Tačiau visiems reikia laikyti tylą, žiūrėti viršininko balso ir ženklo, taipgi ir vykdyti, kaip ir tankinėje rikiuotėje.

93. Pagrindinės manevravimo rikiuotės yra šios:

a) **vilnis** — rikiuotė, kur visi dalies žmonės gali geriausiai sunaudoti savo ginklą kautynėms; tai bus dažniausiai rikiuotė, kur žmonės sustatyti greta, nežiūrint lygiavimo ir tam tikrų tarpeklių;

b) **vorelė** — kautynių grandies rikiuotė iš dešinės ar kairės po vieną, arba kautynių skyriaus — po vieną arba gretomis įvairiomis distancijomis.

d) **sauja** — rikiuotė, kur kautynių skyriaus ar grandies žmonės grupėja be jokios skemos paskui savo viršininką, įvairiomis distancijomis.

94. Kiekvieno aukštesnio vieneto manevravimo rikiuotė sudaryta iš žemesnio vieneto manevravimo rikiuočių rinkinio.

95. Manevavimo rikiuotė dalijama į *artėjimo rikiuotę* ir *kautynių rikiuotę*.

96. *Artėjimo rikiuotė* vadinama tvarka, kai dalis priešininko ugnyje, arba jam gresiant, verčiama išeiti iš kelio, padaryti manevravimo rikiuotę, bet pati ugnies nepaleidžia; tai bus, daugiausia, vorelių junginys įvairiomis distancijomis ir tarpekliais.

97. *Kautynių rikiuotė*—tai yra tvarka, kurią padarė dalis, kai ji pati priversta paleisti ugnį; tai bus paprastai vilnis, suderinta su vorelėmis ir saujomis.

98. Visi judesiai ir veiksmai rikiuotėje vykdomi: viršininko komanda, paliepimu, sutartu ženklų arba signalu.

99. Komanda dalijama į *ruošiamąją* ir *vykdomąją*. *Ruošiamoji komanda* (pažymėta statute kursyvu) reikia tarti tęsiamai, ištariant aiškiai kiekvieną skiemenį. *Vykdomoji komanda* (pažymėta juodomis raidėmis) tarti garsiai, trumpai ir energingai. Balso stiprumas sutinkinti su rikiuotės ilgumu.

Jeigu po komandos, nurodančios judesį arba perrikiavimą, reikia tuojau ji vykdyti visiems dalies žmonėms, tai ji baigiama žodžiu: **marš!** Jeigu ta komanda duodama tik viršininkams, kurie savo keliu vykdymui turi duoti tinkamas komandas, tai ji baigiama žodžiu: **vykdyti!**

100. **Paliepia** viršininkas tiesiai balsu ar per kitus asmenis, telefonu, signalizacija ir t. t. Liepti reikia trumpai, energingai ir tiksliai, būtinai nurodant tikslą, kuris reikia pasiekti.

Pastaba. Visais atvejais, kai komanduoti pradeda naujas asmuo, jis turi duoti ruošiamąją komandą, pvz. *būry. klausyk mano komandos!*

101. **Sutartiniai ženklai** rikiuotei valdyti nustatomi šie:

Dėmesys — pakelti ranką aukštyr ir taip laikyti.

Zengte marš — pakeltą ranką greitai nuleisti judesio kryptimi keletą kartų.

Stok — greitai nuleisti pakeltas rankas.

Vilnin — kiloti į šalis abi rankas.

Susirinkti — sukti pakelta ranka.

Gulti — pamoti kelius kartus ranka.

Sustabdyti ugnį ir pakreipti galvą į viršininką—
kilpti.

102. Kiekvienas viršininkas turi teisę nustatyti sutartinius ženklus (ranka, ginklu, švilpuku, asmens pavyzdžiu ir t. t.) ir be nurodymų 101 str.

Pastaba. Visi ženklai gali būti vartojami tik su sąlyga, kad jie nesukeltų priešo dėmesio ir, žinoma, jo ugnies.

103. **Signalai** rageliu duodami tik viršininkams.

II SKYRIUS.

Pėstininkų parengimo principai.

I SKILTIS.

Parengimo tikslas ir dalymas.

104. Vienintelis kariuomenės parengimo tikslas yra parengti karininkus ir kareivius karui; tam priemonės yra *auklėjimas* ir *mokymas*. Visa, kas rengiant neveda prie šito galutinio tikslo, turi būti išmesta iš mokymo ir auklėjimo programos.

105. Norint nugalėti, reikia visų pirma norėti nugalėti ir nežiūrėti savo gyvybės. Kartu reikia stengtis ir mokėti padaryti priešui kuo daugiausia nuostolių, mažinant kiek galint savuosius sumaniai kaunantis.

106. Neįveikiamą norą nugalėti duoda moralinis auklėjimas. Mokymas duoda kaip atskiriems kareiviams, taip ir ištisoms dalims mokėjimą kautis.

107. **Auklėjimas** turi tikslą išvystyti ir laikyti kiekvienam karyje veiklumo, iniciatyvos ir puolimo dvasią, kuri viena tik veda į nugalėjimą. Karyje reikia išdirbti būdas, valia ir atkaklumas — faktoriai reikalingi nuo pirmos ligi paskutinės karo valandos.

108. Kiekvienam kariui, pradėdant vadu ir baigiant eiliniu, turi būti žinoma, kad kare neveiklumas ir pasivėlinimas yra sunkesnis nusikaltimas, kaip klaidos darant sprendimą arba jį vykdant.

109. Dvasios jėgos kariui duoda to ginklo vertybės nuovaka, kuriuo jis kaunasi, ir moraliniai fak-

toriai, kurie reikia jame išauklėti. Taigi kario auklėjimas ir mokymas susilieja ir siekia vieną bendrą tikslą, bet moralinis auklėjimas turi būti pirmoje vietoje.

110. Nežiūrint technikos išsivystymo, pasisekimą kare laiduoja labiausiai dvasios jėgų pranašumas. Armija, kaip ir kiekvienas gyvas organizmas, turi savo sielą, kurios jėgą nustato jos narių idealų ir įsitikinimų aukštumas ir vienumas.

111. Šių bendrų ir vienujų idealų ir įsitikinimų įsigalėjimas karininkuose ir kareiviuose, taipgi būdo, iniciatyvos, vyriškumo, energijos ir drausmės išdirbimas juose sudaro auklėjimo esmę. Pagrindinė bazis čia turi būti tėvynės meilė.

112. Kiekvienas kareivis turi gerai suprasti aukštą savo atsakomingo pašaukimo reikšmę: ginti brangiausią lietuvių tautos turtą — nepriklausomybę.

113. Tėvynės meilė, gimusi šeimoje, išplėsta mokykloje, turi būti pristata kariuomenėje ligi aukščiausio laipsnio.

114. Kiekvienas kareivis turi žinoti, kad nuo sąžiningo jo pareigų ėjimo ir nuo jo kokybių, kaip kario, pareina jo tėvynės ateitis.

115. Kareiviams reikia duoti pavyzdžių iš nepriklausomos Lietuvos praeities, daug šviesių atsitikimų pasilvėntus einant savo pareigas kare tuomet ir šių dienų kovoje dėl nepriklausomybės, o taipgi karžygiškų savo pulko darbų pavyzdžių.

116. Eile pasikalbėjimų reikia paveikti kareivio protas ir siela, įkvepiant supratimą, kad reikia aukų tai tautai, kuri nori likti nepriklausoma.

117. Religinis faktorius visada padėjo kelti moralines kario kokybes; todėl veikli pulko kapeliono pagalba auklėjant būtinai reikalinga.

118. Švietimo komisijos gali labai daug padėti moraliniam auklėjimui; tik reikia, kad tos komisijos

darbuotįsi dalies vadui vaduovaujant, nes jis atsako pirmiausia už savo valdinių išauklėjimą.

119. Stiprai rišasi su moralinių kario kokybių išdirbimu ir reikalas įskiepyti jam drausmę.

120. Kareiviui ir karininkui reikia įskiepyti prieprotį prie tvarkos, paklusnumo tarnybos dalykuose ir prie atitinkamų santykių išorės formų, kas galų gale išdirbs tą vykdomumą, kuris laiduos pasiryžimą - be atodairos ir abejonių aukoti savo gyvybę, kai pareikalas to tarnybos pareiga.

121. Priemonė įkvėpti drausmę yra visų pirma griežtas visų kiekvieno viršininko veiksmų teisėtumas ir jo pavyzdys griežtai vykdant įsakymus ir paliepiamus, o taipgi jam palaikant aukštesnių už jį viršininkų autoritetą, t. y. *kuo griežčiausia drausmė sau pačiam*.

122. Reikia, kad kiekvienas viršininkas būtinai ir griežtai reikalautų iš savo valdomųjų griežtai vykdyti visas statutų taisykles.

123. Visuose viršininkų santykiuose su valdiniais turi būti žymus aukštas kario pašaukimo garbimas, todėl visa, kas gali nužeminti kario ir piliečio asmens vertę, turi būti griežtai išmesta iš karo tarnybos santykių vartojimo.

124. Rūpestis karininkų ir kareivių reikalais, draugiški viršininkų santykiai su valdiniais ne tarnyboje, kartu su įskiepytu kario, tautos garbės nešėjo ir jos laisvės gynėjo, pašaukimo garbimu, išdirba kareiviui ir karininkui aukščiausią karinės garbės jausmą, solidarumą, ir dalies garbės jausmą, t. y. aukštą dalies dvasią.

125. **Kariuomenės mokymas** šiaip dalomas:

- a) Paruošti kūną, kad iškęstų karo vargus ir mokėtų valdyti kautynių priemones.
- b) Išmokyti karį vartoti visas kautynių technikos priemones ir manevravimo būdus.

c) Išmokyti kareivius, vadus ir visas dalis jų rolių šių dienų kautynėse ir lauko veiksmuose.

126. Pagrindinis mokymo vienetas, kurio viršininkas gali pats mokyti visus valdinius, yra kautynių skyrius. Geras jo išmokymas yra būtina sąlyga, kad taisyklingai veiktų kautynėse didesni vienetai.

127. Visose mokymo stadijose reikia stengtis kuo greičiau iškelti jį laukan.

128. Pratimai valdyti ginklą turi tikslą išmokyti kareivį laisvai apsieiti su juo einant ir šaudant. Rimtos reikšmės turi durtuvų kautynių būdų mokymas: kaip durtuvų, taip lygiai buože.

129. Pratimai naktį būtinai reikalingi visose kareivio paruošimo stadijose. Jie turi apimti pagrindinį sistemingą kareivio mokymą: pratinti ausį, akį, tylomis veikti ir eiti, apkasus kasti, orientuotis ir galop kautis.

Pratimai daromi pirma pažįstamoje vietoje šviesią naktį arba prietemoje, o paskui nepažįstamoje vietoje ir visiškoje tamsoje.

130. Vienas svarbiausių mokymo uždavinių yra išdirbti kariui mokėjimą ilgai žygiuoti. Reikia organizuoti pratimai žygiuoti palaipsniui ligi 8 darbo valandų (tame skaičiuje 1½—2 valandos poilsiu), tiksliai saugant kareivio pajėgas. Šituose pratimuose reikia būtinai reikalauti griežčiausios drausmės.

131. Pratimas su nustatytais ženklais turi išmokyti žmones daryti tam tikrus veiksmus su ženklais, kai komandos negirdėti arba ji negalima.

132. Norą ir pamėgimą pratintis labai lavina paskatinimai, kurie veikia savimeilybės jausmą. Mokamai sujungiant pagyrimą su papeikimu, išskiriant geresnius, galima sukelti naudingos varžytinės.

133. **Fizinis lavinimas.** Nuo fizinio atskiro kareivio išauklėjimo ir mokėjimo pareina visos kariuomenės išauklėjimas ir mokėjimas.

134. Fizinio lavinimo mokymas išdėstytas tam tikrame mokyme.

135. Fizinio lavinimo tikslas — išvystyti kareivio organizmą, jį sustiprinti ir paruošti tarnybos reikalams kare.

136. Racionalės kūno kultūros sistema lietuvių kariuomenei priimama Lingo sistema bei Švedų pedagoginės gimnastikos ir sporto sistema.

137. Gimnastika yra privalomas kariuomenei dalykas. Per gimnastikos pamokas ir sportui skirtas valandas visi kariai būtinai mokomi svarbiausių lengvosios atletikos ir sporto rūšių.

138. Metodikos atžvilgiu praktikuoti dalyse darbai grupėmis, kurios sudaromos vaduojantis vietos gydytojo padarytais antropometriniais ir kitokiais matavimais. Kiek galint sudaromos grupės: 1, silpniesiems, 2, vidutiniams, 3, stipriems.

139. Fizinis kareivio lavinimas turi eiti nuolat per visą tarnybą.

140. Tuo tikslu naujokams skiriama kasdien 1 val. švedų gimnastikos ir vieną kart savaitėje 2 val. lengvosios atletikos ir sporto darbo. Rekomenduojama gimnastikai skiriamas laikas sunaudoti taip: a) 20 min. iš ryto — igieninė gimnastika, b) prieš pietus 40 min. — švedų pedagoginė gimnastika (be įrankių ir su įrankiais), c) pavakary 30 m. — lengvesni mankštymai ir sporto žaidimų mokymai.

141. Kitiems kareiviams paliekama ta pati tvarka, kaip ir naujokams. Be to: a) vieną kartą savaitėje skiriama 3 val. lengvosios atletikos ir sporto pamokoms, b) bėgimas gimnastikos pamokose sistemingai sunkinamas, bėgiko svorį didinant, ir, taip tinkamai parengus, prieinama prie pagreitinto bėgimo, c) iš gabesniųjų bėgikų, kurie pasižymi rungtyne, organizuo-

jami kiekvienoje kuopoje specialių bėgikų būreliai, kurie būnų naudingi kautynėse ryšiams laikyti.

142. Fizinį pratimų pasisekimas pareina nuo instruktoriaus kokybių ir mokėjimo, kuris pats daro visus mokomus pratimus.

143. Besipratinant kareivio šarvai turi eiti vis pilno, ligi pat pilno žygio kroviniu.

144. *Parengimo turinys* kiekvienai kariuomenės daliai yra šitoks:

- a) Jos moralinis parengimas.
- b) Jos fizinis parengimas.
- c) Atskiro kareivio parengimas rikiuotei tiek, kad jis galėtų sąmoningai sunaudoti geriausiu būdu savo ginklą savo kautynių skyriaus sudėtyje ir aukštesniuose junginiuose.
- d) Kareivio mokėjimas veikti tankinėje rikiuotėje.
- e) Kareivio mokėjimas žvalgyti ir prisitaikinti prie vietos.
- f) Tinkamas reikalingo specialistų skaičiaus parengimas.
- g) Mokėjimas perduoti įsakymus, tarnauti rikiuose, žvalgyboje, apsaugoje ir pasipažinimas su svarbiausiomis įgulos ir vidaus tarnybos taisyklėmis.
- h) Ištiesos dalies parengimas kautis visokiuose apystatuose.

II SKILTIS.

Rikiuotės mokymo metodė.

a) Mokymo tikslas ir vertė.

145. *Rikiuotės mokymo tikslas* — duoti kaip atskiriems žmonėms, taip ir ištiesoms dalims mokėjimą kauti ir veikti tankinėje rikiuotėje ir manevravimo rikiuotėse, ir išmokyti juos visų priemonių ir būdų kautis

146. Vieno mokymas ir mokymas tankinės rikiuotės turi kartu būti tikra priemonė drausmei išdirbti

147. *Rikiuotės mokymo vertė* nustatoma šiais daviniais:

- a) plano vienumu ir vadovybės vienumu, kas pasiekama karo hierarchinės sistemos keliu, kur duoda išdirbti visos kariuomenės vienumą;
- b) mokymo pastovumu, t. y. pastanga, kad mokomieji turėtų visada tuos pačius instruktorius ir viršininkus, ir
- c) suderintu bendru susigyvenusios kariuomenės dalies viršininkų darbu.

148. Principe turi būti nustatyta, kad rikiuotės būtų mokoma sudėtyje, artimoje karo sudėčiai. Ypač tai tinka grandies, skyriaus ir būrio mokymui. Kuopa ir batalionai, pulko vadui paliepus, galima suvesti mokymui į vieną vienetą. Reikėtų visuose tuose atvejuose žemesnius vadus kiekviename vienete turėti pastovius.

149. Mokoma kiekviename statuto skyriuje ir pradžių sargybos formoje, pamažu sunkinant šarvus ligi pilno žygio krovinio.

b) Mokymo skyriai.

150. *Vieno mokymas* turi tikslą paruošti kareivio techniką, kurios jis turi turėti, kad galėtų sąmoningai atlikti paskirtą jam rolę kautynių skyriuje — tame pagrindiniame kautynių vienete.

151. Vieno mokymas yra pamatas, ant kurio stovi visas kareivio mokymas, todėl jis turi būti visai stiprus.

152. Jo vertybė — surasti ir sunaudoti tinkamą kryptį mokomojo gabumai ir gerosios savybės. Iš čia išeina, kad vieno mokymas turi būti kiek galinti individualesnis.

153. Jo pasisekimas reikalauja, kad mokomasis būtų nuolatinis instruktorius, o šie kuo mažiausia mokymų.

154. Mokymas, visų pirma, remiasi instruktoriaus darbu, kuris geriausių vaisių susilauks naudodamas paruošiamąjį mokymo būdą. Instruktorius turi mokėti padaryti pats visa tai, ko jis moko.

155. Iš pradžių visus pratimus paaiškinus mokomasis daro pats be komandos ir tik, kai jis įpras, daro komanduojuojant. Tai išdirba komandos ir įsakymų gerbimą.

156. *Mokymas tankinėje rikiuotėje* turi vyriausią tikslą išvystyti priklausomumo, vykdomumo ir automatinio klusnumo jausmą. Šito mokymo esmė — vykdyti tam tikrą komandą. Pakartojamas jos vykdymas išdirba paklusnumo jausmą, kuris yra drausmės ir tvarkos pagrindas.

157. Kautynėse, pavojaus įtakoje, ateina tokie momentai, kai sprendžiamos reikšmės įgyja įskiepytas karavini papratimas automatingai vykdyti. Tankinės rikiuotės užsiėmimai kaip tik ir veda prie šito tikslo.

158. Tačiau visada reikia atsiminti, kad tankinė rikiuotė kautynėse nevertinama ir todėl užsiėmimas joje nėra tikslas, o tik priemonė išdirbti reikalingoms kareivio kokybėms. Tai gi nereikia skirti tos rūšies užsiėmimams daug laiko, užtenka, kai naujokai bus visai išmoko tankinės rikiuotės užsiėmimų esmę, pratimus jose po 10—15 min. visų kitų užsiėmimų pradžioje ir pabaigoje.

159. Užsiėmiant tankinėje rikiuotėje reikalauti didžiausios drausmės iš mokomųjų ir mokačiųjų.

160. *Manevravimo rikiuočių mokymas* turi tikslą išmokyti grandį, skyrių ir būrį reikalingo kautynių tvarkose slapto ir greito judesio technikos. Mokinant

čia nereikia stengtis įskiepyti jokių technikos ipotezių; tai yra specialės gimnastikos dalykas, kuri parengia žmones kautynėms.

161. Palyginant su pratimais tankinėje rikiuotėje ir su kautynių veiksmų mokymu, pratimai manevravimo rikiuotėse pasižymi:

- a) bendros kamandos vartojimu arba vykdymu, kas reikia su ženklu arba signalu,
- b) laisvo žingsnio vartojimu,
- c) ginklo nešiojimu pasikabinus arba rankose,
- d) laisvų ir nevienodų judesių vartojimu.

162. Manepravimo rikiuočių mokymas yra įžanga į dalies parengimą kautynėms. Kai bus mechaniniai supažinta su manevravimo rikiuotėmis, pratimai aikštėje sustabdomi ir iškeliami laukan, kaip kautynių pratimai su taktikos užduotim.

163. *Kautynių veiksmų mokymas* turi tikslą paruošti dalį šių dienų kautynėms.

164. Mokymo dalykas yra visi pėstininkų veikimo veikslai įvairiuose kautynių ir lauko tarnybos veikimuose.

165. Pratinti visada reikia su tam tikra paprasčiausia taktikos užduotim, griežtai prisitaikinant prie vietos ir žiūrint menamų kaimynų.

166. Svarbiausias čia uždavinys turi būti išvystyti išmintingą ir drąsą individualinę iniciatyvą, visiškai išlaikant priklausomybę ir mokėjimą siekti bendrą uždavinį.

167. Ypatingai reikia stengtis išplėsti kariuomenėje puolimo dvasia.

168. Technikos priemonių (kulkosvaidžių, sunkiosios artilerijos, tankų ir k.) trūkumas neturi kelti puolamųjų veiksmų baimės. Tas trūkumas turi būti išlygintas geresniu kariuomenės parengimu, didesniu

jos judrumu, geresniu valdymu, vietos sunaudojimu ir visų veiksmų griežtumu.

169. Kariuomenė turi žinoti ir suprasti šių dienų kautynių priemonių veikimą. Tik tada galima rasti kelių ir priemonių paralyzuoti geresniam priešininko technikos aprūpinimui. Todel kautynių pratimuose ir manevruose reikia kuo dažniausiai duoti davinių, kad priešininko pusė geriau aprūpinta technikos atžvilgiu.

170. Kuo anksčiausia reikia įvesti kautynių pratimuose veiksmai kastuvu, vartojant jį kaip puolant taip ir ginantis; reikia pratintis tyломis kasti naktį. Jei taikos apystovų sąlygos neleidžia daryti žemės darbu, tai tai reikia įvesti užduotin ir pažymėti.

171. Svarbu daryti kautynių pratimai naktį. Žmonės reikia išmokyti orientuotis žinomoje vietoje naktį ir rūke; tyломis slinkti nepametant krypties, ir nakties kautynių veiksmų.

172. Taisyklingas kautynių veiksmų mokymas reikalauja, kad viršininkas komanduotų ir lieptų iš tos vietos ir būdamas tokioje kūno padėtyje, kurioje jis būtų kautynėse. Nutolimas nuo tos taisyklės leidžiamas tik tada, jei vadovas randa, kad tai bus naudingesniam mokymui.

173. Pėstininkas kareivis turi gerai pažinti ne tik tą ginklą, su kuriuo jis kausis, bet turi žinoti, nors bendrais bruožais, kurios reikšmės pėstininkams turi padedamosios priemonės: tankai, artilerija, aviacija ir t. t., ir kaip jos gali palengvinti pėstininkams spręsti duotus jiems kautynių uždavinius.

174. Kariuomenės mokymas kautynių veiksmų nenutraukiamai surištas su jos mokymu priemonių apsaugoti vietoje ir žygiuojant, žvalgyti, laikyti ryšius ir kautynių šaudymu. Šitomis šakomis kareivio veikimo kare reikia pradėti užsiimti, pradedant mokyti naujokus kautynių skyriaus sudėtyje.

b) Mokymo suskirstymas.

175. Pėstininkų parengimo suskirstymas laiku ir jo intesingumas reikia padaryti taip, kad 6-to mėnesio pabaigoje, po dalies naujokų atvykimo, jie būtų parengti tiek, jog savo kautynių skyrių sudėtyje galėtų būti statomi kuopos ir aukštesnių junginių kautynių rikiuotėn. Žiūrint laiko aplinkybių, 6 mėnesių laikas gali būti pakeistas kariuomenės vado paliepimu.

176. Per šitą 6 mėnesių pagrindinį mokymo periodą kiekvienas naujokas turi:

- a) būti pakankamai išauklėtas, kad suprastų aiškiai savo karines pareigas;
- b) pažinti savo kautynių skyriaus ginklo savybes ir vartojimą ir, kaip specialistas, tarnauti vienam jų, kuriam jis pasirodys tinkamiausias;
- c) mokėti eiti savo pareigas kautynių skyriuje ir būryje, taikindamasis prie savo draugų darbo, ir
- d) išmokti eilinio pareigas iš lauko, įgulos ir vidaus tarnybos statutų.

177. Pėstininkų mokymas, pabaigus pagrindinį mokymo periodą, turi tobulinti parengimą kautynėms, labiausiai, kuopų ir aukščiau.

178. Savo pobūdžiu mokymas dalijamas į:

- a) vieno mokymą,
- b) kautynių skyriaus mokymą,
- c) būrio mokymą,
- d) kuopos ir aukštesnių junginių mokymą.

179. Kiekvieno mokymo ilgumą nustato kariuomenės vadas, kuo remdamies divizijų vadai duoda savo nurodymus.

180. Pulko vadas bendrai suskirsto iš anksto visam mėnesiui laiką ir duoda nurodymų, kada reikia išskirti specialistai kaip kuopose, taip ir į atskiras pulko komandas.

181. Kuopos vadas nustato smulkia savo kuopos užsiėmimų programą iš anksto visai savaitei ir be to pats arba jaunesnysis kuopos karininkas, jei bus pavesta savarankiškai užsiimti su dalim kuopos, sudaro taip vadinamą dienos darbų „minutinį sąrašą“, kuriame tiksliai susiskirsto dieną apskaitydamas, kiek laiko eis aikštėn, ilsėsis per užsiėmimus ir t. t.

Kuopos užsiėmimų programą tvirtina bataliono vadas.

182. Rašant sąrašą reikia vadovautis taisykle: šaudybos pratimus ir gimnastiką daryti kasdien, o užsiėmimus tamsoje nemažiau kaip kartą per dvi savaites.

183. Visi atvykstantieji dalin naujokai išskirstomi tarp šaulių kuopų, kur išeina visą eilinio mokymą.

184. Kareiviai, paskirti užimti vietoms, kurios neturi tiesioginės kovos reikšmės, kaip antai muzikantai, sanitarai, virėjai, siuvėjai, gurguolininkai ir kiti turi išeiti iš anksto pagrindinį mokymo periodą.

185. Kareiviai, kurie reikės išskirti į ne savo kuopos specialistų komandas, kaip antai kulkosvaidžių, ryšių, žvalgų ir kitas, išeina vieno mokymą.

186. Kareiviai, paskirti specialistais savo kuopoje, t. y. šautuvo granatų svaidytojai, lengvieji kulkosvaidininkai, tolimatininkai, sekėjai, žvalgai ir kiti užsiima savo specialybe pradėdami nuo antro mokymo mėnesio, nenustodami bendrai mokytis; be to jie savo specialybės mokyti gali būti renkami į komandas, organizuojamas prie batalionų ar pulkų, nurodant divizijų vadams.

187. Specialistų išskyrimas, jų mokymas, organizacija, programa, mokymo metas nustatoma tam tikra instrukcija.

Pastaba. Įvairiose komandose ir nerikiuotėje esantieji kareiviai turi dalyvauti šaudant ir

kituose užsiėmimuose kariuomenės vado nustatytomis taisyklėmis.

188. **Vieno mokymas** turi eilę individualių žinių, reikalingų kiekvienam eiliniam kariuomenės. Tas mokymas skirstomas į mokymą be ginklo, mokymą su šautuvu, su visais kitais kuopos ginklų veikslais, mokymą svaidyti granatas, durtuvų kautynes, darbą su kastuvėliu ir apsiėjimą bei darbą su priešdujine kauke.

189. Mokyti eiliniai šaudymo taisyklių ir paties šaudymo reikia pradėti išduodant jiems ginklus. Mokyti reikia visur prisilaikant „Mokymo šaudyti“.

190. Eilinio mokymo programon įeina žinios iš įgulos, vidaus, lauko, drausmės statutų, žinios apie tarnybos eigą ir kitos žinios, laikantis tam tikros instrukcijos.

191. Visi pulko eiliniai turi mokėti apsieiti su sunkiuoju ir lengvuoju kulkosvaidžiu, kuris yra pulke, tiek, kad galėtų veikti su pamestu kulkosvaidžiu.

192. Visi viršininkai, pradedant grandininku, ir lengvojo kulkosvaidžio grandies 1 ir 2 numeriai turi mokėti apsieiti ir šaudyti kulkosvaidžiais, vartojamais kaimynų armijose. Tuo atžvilgiu jų parengimo laipsnį nustato pulko vadas.

193. Šaudyti šautuvo granatomis turi mokėti du žmonės grenadierų grandyje ir du žmonės lengvojo kulkosvaidžio grandyje (jei ji neturi kulkosvaidžio).

194. Specialiai išmokyti žvalgais turi būti lengvojo kulkosvaidžio grandyje 5 ir 6 numeriai, ir grenadierų grandyje 3 žmonės.

195. Visų kitų eilinio mokymo skyrių mokosi visi naujokai be išimčių.

196. Galų gale eilinio mokymas turi išdirbti kovotoją, kuris kuo geriausiai valdytų duotą jam ginklą ir gerai žinotų savo speciales pareigas.

197. **Kautynių skyriaus mokymas** turi tikslą išmokyti karių kautis gerai supratusiuose ir žinančiuose vienas kitą junginiuose.

198. Kautynių skyriaus mokymas skirstomas į mokymą tankinėje rikiuotėje, į manevravimo rikiuotėjų mokymą ir į mokymą kautis.

199. Kad geriau išmokyti elementarių pratimų, iš pradžių užsiimama grandimis, atskirai su grenadierų grandim ir atskirai su lengvojo kulkosvaidžio grandim. Tačiau tas paskirstymas manevravimo rikiuotėse neturi ilgai trukti, nes tik mokant kautynių skyriaus sudėtyje galima tvirtai įskiepyti priemonių bendrumo nuovoka abiem grandim, smūgio ir ugnies, kurios viena kitą papildo siekiant tikslą.

200. Kiek laiko mokyti grandimis, nustato pulko vadas.

201. **Būrio mokymas** turi tikslą:

- a) išdirbti būrio klusnumą ir vykdomumą, taip sakant, atiduoti būrį visiškai į būrio vado rankas;
- b) išmokyti kautynių skyrių kautis artimam ryšiu su gretimais kautynių skyriais.

202. Būrys yra mažiausias kautynių vienetas, kuris gali manevruoti, t. y. kuriame gali suderintai siekti vieno tikslo kelios dalys (kautynių skyriai), atliekančios įvairias roles.

203. Būrio mokymas skirstomas taip pat, kaip ir kautynių skyriaus mokymas, t. y. mokymas tankinėse rikiuotėse, manevravimo rikiuotėse ir mokymas kautis.

204. **Kuopos ir aukštesnių junginių mokymas** turi tą patį tikslą; skirstomas į mokymą tankinėse rikiuotėse ir mokymą kautis.

205. Manevravimo rikiuotėse mokymo neturi būti nes vykdyti visai kuopai ir daugiau negyvas formas be taktikos minties (užduo ies) nėra tikslo.

c) Užsiėmimai su senai tarnaujančiais.

206. Su senai tarnaujančiais kareiviais užsiimama atskirai nuo jaunųjų ligi tol, kol šie bus tiek parengti, kad galima bus jie statyti bendron rikiuotėn. Tuo metu pravartu kartais iš senųjų kareivių sudaryti tam tikros grandys, kurios, užsiimant bendrai su naujokais, būtų jiems pavyzdys.

207. Kuomet reikia jaunieji kareiviai statyti bendron rikiuotėn su senaisiais, nustato pulko vadas. Tą laiką pasirinkti tada, kai kautynių skyrius pradeda mokyti manevravimo rikiuotėse.

208. Tuomet galutinai sulyginamas kautynių skyrių skaičius kiekvienoje kuopoje, ir vėlesnių mainymų reikia visaip vengti.

209. Atskiri užsiėmimai su senaisiais turi būti vedami iš smulkiai sustatytos programos (180—182 str.). Sustatant programą reikia imti galvon tie mokymo skyriai, kurie blogiau išmokti, tačiau reikia vengti dažnai kartoti tie patys pratimai.

210. Senųjų mokymas tuomet turi be to turėti tikslą tobulinti esančius jų tarpe sekėjus, ryšių tarnybos žmones, kulkosvaidininkus, skyrininkų ir grandininkų pavaduotojus ir t.t.

211. Kai tik pasitaiko proga, reikia suvesti senieji kelių kuopų kareiviai kautynių pratimams daryti kuopos ir bataliono sudėtyje.

d) Viršininkų parengimas iš kareivių tarpo.

212. Pėstininkų puskarininkiai rengiama mokomosiose pulkų kuopose, kaip yra nustatyta.

213. Šių dienų kautynių sąlygos reikalauja tačiau tvirtų žinių ne tik iš puskarininkio skyrininko ir jo pavaduotojo, bet ir iš grandininko, ir jo pavaduotojo.

214. Šitie jaunesnieji viršininkai turi būti rengiami grandinių komandose, organizuojamose prie kiekvieno pulko ar bataliono, žiūrint vietinių sąlygų, divizijos vado nurodymais.

215. Mokymas tęsiasi $1\frac{1}{2}$ - 2 mėnesiu ir turi baigtis ateinant naujokams.

216. Iš kiekvienos šaulių kuopos reikia paskirti grandinių komandon ne mažiau, kaip 12 žmonių. Parenka juos kuopos vadas, ir patikrina bataliono vadas.

217. Mokymas grandinių komandose turi tikslą įskiepyti gabumą mokyti ir komanduoti. Mokymo pagrindu imama statutų mokymas. Statutą suprasti galima mokantis ir vartojant jį darbe, todėl ir mokymas grandinių komandoje turi turėti praktikos pobūdžio.

218. Mokymo programa turi būti viena visai kariuomenei ir tvirtinama kariuomenės vado. Pabaigus kursą daromi egzaminai, kur labiausiai žiūrima mokėjimo mokyti ir komanduoti.

219. Gerai baigusieji gauna grandinio laipsnį ir skiriami jaunųjų kareivių instruktoriais, o pastatyti bendron rikiuotėn, jie skiriami grandininkais arba jų pavaduotojais. Geresnieji komandiruojami į pulkų mokomąsias kuopas.

e) Viršininko rolė mokyme.

220. Kiekvienas viršininkas, ligi kuopos vado, atsako už taisyklingą, suderintą su statutais pavestos jam dalies parengimą.

221. Jei vyresnis viršininkas pastebi netaisyklingumų aiškinant statusus, tai jis duoda savo nurodymų.

222. Pulko vadas prižiūri ir atsako už savo pulko ir visų priskirtų komandų mokymo vienumą ir pilnumą. Jis yra ir visų savo dalies karininkų auklėtojas.

223. Bataliono vadas atsako už visą savo bataliono parengimą kautynėms. Jo pareiga yra prižiūrėti savo bataliono karininkų ir puskarininkų lavinimo tobulėjimą.

224. Kuopos vadas yra tikras pėstininkų mokytojas ir auklėtojas, jungiąs savo rankose visas priemones, kurios auklėja ir mankšto kareivio kūną, protą ir sielą.

225. Kuopos vado padėjėjai yra jaunesnieji kuopos karininkai.

226. Eilinio, grandies ir kautynių skyriaus mokymas nors ir yra puskarininkio skyrininko ir grandininko rankose, bet mokymas eina nuolat kuopos vadui ir jo padėjėjams karininkams vadovaujant ir prižiūrint. Puskarininkio padėjėjai yra grandiniai ir eiliniai, kurie pasižymi instruktorių gabumais.

g) Instruktoriai ir instruktavimo metodės.

227. Parinkti ir išmokyti instruktoriai — yra vienas svarbiausių bataliono ir kuopos vado uždavinių.

228. Renkant instruktorius reikia žiūrėti ne tik tai jų parengimo rikiuotei, bet ir dorovės kokybių, ir pedagogo gabumų.

229. Jei baigusią grandinių mokyklą grandinių nepakanka, tai ne vėliau kaip prieš mėnesį ligi užsiėmimų pradžios su naujokais reikia paskirti reikalingas eilinių skaičius instruktoriais, kurie turi būti surinkti prie bataliono tam tikriems instruktavimo užsiėmimams.

230. Vieno mokymui skiriama 3—4 kareiviai vienam instruktoriui, bendram mokymui 7—8 naujo-

kai vienam instruktoriui. Jei instruktorių būtų daugiau, tai likusieji esti mokančiojo instruktoriaus padėjėjai.

231. Kai kurie mokymo dalykai, pav. mokymas taikyti, nuleisti atsargą, mokymas grąnatas svaidyti ir t. t. galima pavesti tam tikriems instruktoriams, kurie pasižymi ypatingais gabumais tuose dalykuose.

232. Instruktorius turi vartoti *parodomąjį mokymo būdą*, t. y. mokyti rodydamas, o ne pasakodamas. Tai tinka lygiai kaip rikiuotės mokymui, taip ir mokymui šaudyti, gimnastikai, įgulos, drausmės, vidaus statutams ir t. t.

233. Stengdamasis sudominti žmones darant kiekvieno pratimo judesį, instruktorius turi nevarginti mokomųjų, duodamas dažnai, ypač mokymo pradžioje, pasilsėti.

234. Instruktorius mokydamas turi būti kietas ir patvarus, bet kartu ir kantrus. Jis turi aiškiai rodyti mokymo tikslą, parodydamas praktikoje, kaip tas ar kitas judesys ar perrikiavimas reikia daryti.

235. Pradedant mokyti nereikia reikalauti ypatingo vykdymo grynumo ir tikrumo; to siekti reikia tik ilgainiui.

236. Instruktorius ne turi būti nei familiarus, nei žiaurus santykiuose su mokomaisiais.

237. Jis neturi mokydamas žiūrėti statutan, juo labiau cituoti iš jo žodis žodinė išsčių paragrafų, o tam, visa kas turi būti išėita per tą pamoką, turi būti gerai išmokta ir pakartota iš anksto. Reikia stengtis netaisyti mokomojo rankomis, naudojantis tam tikslui asmens pavyzdžiu, palyginimu, klaidų nurodymu.

238. Vienintelis būdas surasti kaip atskiro kareivio, taip ir visos dalies parengimo laipsnį yra daryti periodinę kontrolę, kurios turi griebtis visi instruktoriaus viršininkai.

239. Antra vertus, kiekvienas instruktorius turi tikėti savo paskirtim ir galimybe pasiekti gerų rezultatų, nežiūrint visų sunkumų, kurie gali pasitaikyti. Kad galima būtų gerai mokytį, reikia turėti valios jėgą ir to darbo pamėgimas.

240. **Vieno mokymui žmonės** susstatomi vienon eilėn 2—3 žingsnių tarpekliais nuo vienas kito. Kiekvieną pratimą instruktorius rodo iš pradžių be padalijimų ir be paaiškinimų; paskui tą patį jis daro padalydamas ir trumpai paaiškindamas vykdant. Naujokai pratinasi prie parodytų judesių savarankiškai, be instruktoriaus komandos, bet jam atsidėjus prižiūrini ir nurodant. Kiekviena klaida reikia taisyti, ir instruktorius turi žiūrėti ne tik tai paties judesio taisyklingumo, rikiavimo ir t. t., bet ir kūno padėties, vyriškos išvaizdos ir t. t.

241. Kai naujokai išmoks tą ar kitą pratimą, reikia liepti daryti jį komanduoju bendrai ar kiekvienam mokomajam skyriui, pirma su padalijimu ir skaičiuojant vienas, du ir t. t., o paskui be padalijimo, ir galop be padalijimo ir be skaičiavimo.

242. **Mokoma tankinėje rikiuotėje** pirma be ginklo, paskui su ginklu. Grandies mokyme naujokai sudaro grandį, vienas instruktorius moko, kiti (jei yra) prižiūri pratimų vykdymą.

243. Skyriaus mokyme dalis instruktorių gali eiti grandininkų ir skyrininko pavaduotojo pareigas būdami rikiuotėje prižiūri pratimų vykdymą.

244. Jau pradėdant užsiimti tankinėje rikiuotėje reikia reikalauti griežčiausios drausmės, tikslaus komandų vykdymo, lygiavimo, visiško nejudėjimo, ne duodant tuo atžvilgiu jokių palengvinimų, bet leidžiant dažnai truputį pasilsėti.

245. **Mokydamas naujokus veiksmų manevravimo rikiuotėse grandies sudėtyje**, instruktorius visų pir-

ma parodo žmonėms, kaip išrodo vilnis, sauja ir kitos manevravimo rikiuotės, paaiškindamas jų vartojimo tikslą; paskui rodo, kaip persirikiuojama iš vienos rikiuotės kiton, vilnin, saujon, vorelėn ir t. t. pirma be komandų, paskui ir komanduoju. Paskui instruktorius ima mokytį būdų eiti manevravimo rikiuotėje, pirma žengte, paskui bėgte, visa grandim, jos dalimis ir galop po vieną ir šliaužte.

246. Iš pat pradžių reikia reikalauti laikyti nurodytą kryptį ir taikintis prie vietos, nereikalaujant tiksliai laikyti lygių tarperklių ir distancijų.

247. Kai tik bus suprasta manevravimo rikiuotės technika, tuojau reikia įvesti kuo prasčiausia taktikos užduotis net ir užsiimant grandies sudėtyje.

248. Nereikia perilgai užsiimti manevravimo rikiuotėse grandies sudėtyje, stengiantis greičiau pradėti tuos užsiėmimus kautynių skyriuje, tame pagrindiniame kautynių vienete.

k) **Karininko reikšmė ir parengimas.**

249. Karininkas yra kareivio auklėtojas ir mokytojas. Jis turi ir aukštą pareigą — gautą netobulą pilietį gražinti visuomenei tobulesnį: drausmingą, išlavintu protu, tobulesnį dorovės atžvilgiu ir pasidariusį sąmoningu patriotu.

250. Antra vertus, karininkas turi turėti kareivių akyse aukštą autoritą, nes tik tomis sąlygomis jis galės pavojingoje minutėje įveikti savo valdinių išsilaukymo jausmą ir juos paskatinti, nežiūrint savo ilgyvybės, išpildyti kautynių uždavinį.

251. Autoritas susidaro iš savo dalyko mokėjimo ir takto, t. y. mokėjimo apseiti su žmonėmis.

252. Tik aukštos dorovės savybės ir geras kaip bendras, taip ir specialis karo išlavinimas leidžia karininkui apgalvoti šitą sunkų ir atsakomą uždavinį.

253. Karininkų auklėjimas, jų būdo, proto ir valios išvystymas, vadovavimas jų tolimesniam kariniam ir bendram lavinimui yra pulkų vadų ir visų aukštesnių viršininkų pareiga.

254. Be karininkų komandiravimo ir tobulinimo kursus, kiekvienam pulke turi būti organizuojami užsiėmimai su karininkais, žiūrint tam tikrų taisyklių.

255. Priemonės kariniam ir bendram išlavinimui pakelti turi būti:

- a) taktikos užsiėmimai ir karo žaidimas su vyresniais karininkais, pradedant bataliono vadu, prie divizijų štabų, su kitais — bataliono nuose, bataliono vadui vadovaujant;
- b) karininkų referatai karo klausimais su būtinomis nuomonių pasikeitimais;
- c) tam tyčia pakviestų lektorių paskaitos tais pačiais klausimais;
- d) karininkų ar pakviestų lektorių paskaitos bendrais pilietiniais klausimais;
- d) supažindinimas su kitomis kariuomenės rūšimis, ir
- e) visų kariuomenės rūšių manevrai.

Karininkų karo mokslo parengimo organizacija vadovauja divizijos štabo viršininkas, kuris ir atsako už jos pastatymo taisyklingumą divizijoje.

256. Padedamąją priemonę lavinimo dalyku turi būti gerai sudaryta biblioteka pulke.

III SKYRIUS.

Rikiuotės mokymas.

I SKILTIS.

Vieno mokymas.

a) Mokymas be šautuvo.

257. Stovėjimas be šautuvo. Rikiuotėje stovėti tiesiai, neišsitempus; kulniai laikyti suglausti, o batų priekius iškėsti fronto linijoje pado pločiu; kelius iškėsti, bet netempti; pečius atlošti lygiai; krūtinę kiek paduoti į priešakį, rankas laisvai nuleisti taip, kad plauštelės, atkreiptos delnais į vidų, būtų iš šono ir ties launų viduriu; pirštus kiek suriesti; galvą laikyti ištiesius ir tiesiai, žiūrėti tiesiai prieš save ir nekrutėti.

Kad šaulys taisyklingai atsistotų, komanduojuama: **atsistokis!** (1 pav.).

258. Taisyklių sveikintis vietoje ir einant, be šautuvo ir su ginklu, mokoma einant šio statuto I dalyje ir IV skyriaus taisyklėmis.

259. Komanduojuant: **gulk!** — pasisukti ant kairiojo šono priekio pusiau ($\frac{1}{8}$ rato) dešinėn ir, kartu išmetant dešiniąją koją priekin per pusę žingsnio, greitai prieklaupiti ant kairiojo kelio; paskui, pasiremiant kairiąja ranka, atsigulti naujoje kryptyje, pasiremiant atgalinėmis į žemę.

Nereikia reikalauti, kad kojos ir galva būtų vienaip padal laikomos. (3 pav.).

260. Komanduoiant: **klupsčiom!** — atitraukti kairę koją gal dešinės kojos pėdą, greit atsiklaupti dešiniuoju kairiu ir atsistoti ant dešinės kojos kulnio. Kairė ko-

1a pav.

nuo kelio ligi pėdos laikyti, kiek galint, stačiai, o abiejų kojų priekių padėtis — kaip kam patogiau. (4 pav.)
261. Komanduoiant: **kelk!** — greitai atsikelti ir taisyklingai atsistoti.

262. Komanduoiant: **laisvai!** — atsistoti laisvai ir kairią koją galima atstatyti.

1b pav.

Komanduoiant: **pasitaisyk!** — nepaliekant savo vietos ir laisvai stovint, galima pataisyti drabužiai ir krepšius; jei prireikia, galima per artimiausį viršininką kreiptis leisti išeiti iš rikiuotės.

Komanduoiant: *ramiai!* — tuojau atsistoti ta kaip buvo stovėta prieš komandą *laisvai* arba *patįs* *syk*, ir atsistojus, kaip reikalauja statusas, nejudėti. Tas pat daryti, tariant kiekvieną ruošiamą komandą, jeigu prieš ją buvo leista *laisvai* stovėti arba pasitaisyti.

Pastaba. Prieš komandą *ramiai*, jei yra reikalas, perspėjama: *baigti taisyti!*

263. Sukiniai daroma komanduoiant:

- 1) *deši—nėn!*
- 2) *kai—rėn!*
- 3) *pusiau deši—nėn!*
- 4) *pusiau kai—rėn!*
- 5) *ap—link!*

Sukiniai *aplink* ($\frac{1}{2}$ rato į kairės rankos pusę *kairėn* ($\frac{1}{4}$ rato) ir *pusiau kairėn* ($\frac{1}{8}$ rato) daryti ant kairiojo kulnio ir ant dešiniojo bato priekio; sukiniai *dešinėn* ir *pusiau dešinėn* — priešingai. Sukantis kūnas reikia laikyti taisyklingai. Pasisukus koją, pasisukusią užpakalyje, pristatyti žingsnio taktu.

264. Judesiai daroma *žengte* arba *bėgte*.

265. Judesiai *žengte* pradedama komanduoiant *žengte—marš!*

Šitaip sukomandavus, pasvirus kūnu kiek priekin, *laisvai* iškelti kairę koją judesio kryptim, daugio nesulenkiant, paskui pastatyti ją ant viso pado ir tu pačiu metu pakelti nuo žemės dešinę koją, iškelti pastatyti ją, laikantis tų pačių taisyklių, ir toliau eiti išdėstytu būdu.

Rankoms, pradedant nuo peties, leisti *laisvai* judėti apie kūną, sulenkiant jas per alkūnes taip, kaip plaštakos prieitų iki juostos aukščio; pirštai lengvai suspausti į kumštį.

266. Normalis greitumas, einant žingsniu, apie 120 žingsnių per minutę. Žingsnio dydis 70—75 cm

267. Žingsnis nustatyta: *išlygintas* — kuris parodytas aukščiau, *laisvas* — greitumu ne mažesniu kaip 4 kilometrai per valandą ir *gimnastikos*, kurio mokoma taisyklėmis, nurodytomis gimnastikos mokyme.

268. Einant pasisukama tokiomis pat komandomis, kaip ir vietoje stovint, bet laikantis šito:

- a) pasisukti *dešinėn* ir *pusiau dešinėn* vykdomąją komandą tarti, kada ant žemės dedama dešinė koja; taip komanduoiant, kaire koją žengti dar žingsnį, pasisukti ant šitos kojos bato priekio ir, iškeliant kartu su pasisukimu dešinę koją nauja kryptim, eiti toliau;
- b) pasisukti *kairėn* ir *pusiau kairėn* vykdomąją komandą tarti statant kairę koją, o pasisukti ant dešinės kojos bato priekio;
- c) pasisukti aplink komanduojiama: *aplink* (tiesiai) — *marš!*

Komandą *marš* tarti, kada ant žemės statoma dešinė koja. Taip komanduoiant, kaire koją žengti dar žingsnį, paskui žengti dešine koją per pusę žingsnio, pastačius ją kiek į kairę nuo kairės kojos, pasisukti ant abiejų batų priekiu ir eiti toliau, pradedant kaire koją.

269. *Bėgti* komanduojiama: *bėgte* (trumpai) — *marš!* Sukomandavus *bėgte*, rankos sulenkiami alkūnėse, o tarus *marš* pradedama bėgti.

270. Bėgant pasisukama be jokių taisyklių, komanduoiant taip, kaip nurodyta žingsnio judesiu.

Pastaba. Bėgimas nustatyta; *išlygintas* — apie 170 žingsnių per minutę, *laisvas* — įvairaus greitumo. Bėgti mokoma taisyklėmis, nustatytais mokymis gimnastikos.

271. Judesiui baigti komanduojiama: (*būry, kuopai*) — *stok!*

Einant žingsniu, tariant ruošiamąją komandą ištariama kartu su kojos pastatymu ant žemės, kita koja žengti dar žingsnį ir paskui pristatyti koją, pasilikusią užpakalyje.

2 a pav.

272. Komanduojanči: **vietoje!** — žingsnį dar pakeliant ir nuleidžiant kojų pėdas žingsniavimo taku nelenkiant kojų į užpakalį. Eiti toliau komanduojanči: **tiesiog!**

273. Iš žingsnio į bėgimą ir iš bėgimo į žingsnį komanduojanči, kaip parodyta 265 ir 269 str.

2 b pav.

b) Mokymas su šautuvais.

274. Stovėjimas su šautuvu. Stovėjimo su šautuvu taisyklės tokios, kaip ir be šautuvo (257 ir 262 str.).

275. Šautuvą *prie kojos* laikyti dešinėje rankoje taip, kad buožė stovėtų visa pentim, liesdama dešinės kojos pėdą, priešakiniu kampu batų priekiu linijoje. Dešinę ranką nuleisti laisvai, nykščiu apkabinti vamzdį, o kitus pirštus padėti ant lovelio kaip kam patogiau. (2 pav.).

3 pav.

276. Komanduojujant: **gulk!** — padaryti, kaip nurodyta 259 str., kartu padėti šautuvą paliai kūną, šautuvo smaigaliu ant kairės sulenktos rankos. Dešinė ranka laikyti šautuvą tarp žiedų. (3 pav.).

277. Komanduojujant: **klupsčiom!** — padaryti, kaip nurodyta 260 str. ir kartu padėti šautuvą ant kairiojo kelio, laikant buožę prie dešiniojo kelio, kaire ranka apėmus tarp žiedų, o dešinę palaidą (4 pav.).

278. Komanduojujant: **kelk!** — greitai pakilti ir paimti šautuvą *prie kojos*.

279. **Šaudymas.** Šaudyti pasirengiama, užtaiso-
ma, taikiklis pastatoma, įsiremiama, taikoma, šauna-

ma ir šaudyti baigiama taisyklėmis, nurodytomis „Mokyje šaudyti“.

280. Šaudyti (salvėmis) komanduojujama:

4 pav.

- 1) *dešinėn* arba *kairėn* (jei reikia), *į tą ir tą taikinį*,
- 2) *klupsčiom* arba *gulom* (jei reikia),
- 3) **šaudymas—grandimis** (pavyzdžiui).
- 4) **14** — (taikiklio aukštis),
- 5) **grandie** — **šauk!**

Tariant 3-čią komandą pasirengti ir užtaisyti; 4-tąją — pastatyti taikiklį; komanduojuant *grandie* — nutaikyti į nurodytą taikinį; komanduojuant *šauk* — iššauti, po ko vėl tuoju užtaisyti šautuvą iš naujo šauti.

Kad būtų toliau šaudoma, jeigu taikiny nepasikeitė, tiktai komanduojuama: *grandie* — *šauk!*

Jeigu reikia pakeisti kūno padėtis arba taikiklio aukštis, komanduojuama: pirmu atveju — *gulom!* *stačiom!* *klupsčiom!* o antru atveju: *16!* (pavyzdžiui).

Pastaba: Šaudyti saljutavimui komanduojuama:

1) *šaudymas* — *būriu* (pavyzdžiui),

2) *aukštyn* ir 3) *būry* — *šauk!*

Komanduojuant *būry* — šautuvų laibagaliam pakeiliama tiek į viršų, kad kairės rankos pirštai būtų akių aukštyje.

281. Kad būtų šaudoma *valdoma* ugnim (II str.), komanduojuama panašiai, kaip ir salvėms, bet vietoj: *grandie šauk* komanduoti: *retai, tankiai, po 00 šovinių arba apkabų* (jei reikia) — *ugnis!*

282. *Atskirai* šaudyti (II str.) komanduojuama: *atskira ugnis!*

283. Pereiti nuo atskiro šaudymo prie valdomo arba pradėti šaudyti salvėms, prieš tai paliepiama (sušvilpiama) ar sukanduojuama.

284. Šaudymui baigti komanduojuama: *atsargai* arba *išimk šovinius!* Pirmoji — kuriam tarpui sustoti šaudyti, o antroji — kada nesirengiama daugiau šaudyti.

Pabaigus šaudyti *gulom* arba *klupsčiom*, šaudžiusieji lieka šitose padėtyse iki komandos: *kelk!* (*gulk!*), bet šautuvus laikyti, kaip 276 ir 277 str., jei buvo komanda *išimk šovinius*.

285. *Šautuvo veiksmai* daroma trumpai, nedau-

rant šautuvo ir išlaikant sutarimą, atitinkamą žingsnio taktui.

286. *Nuo kojos į rankas* šautuvas imama vienu veiksmu, komanduojuant: *į ran — kas!*

Sukomandavus pasisukti pusiau dešinėn, nesukant galvos ir nepristatant kairės kojos, greitai iškelti ją per pusę žingsnio priekin, pastačius tiesiog prieš dešinės kojos kulnį; kartu dešine ranka šautuvą išmesti priekin, palenkiant durtuvą tiek, kad jo galas atsivertų prieš kairę akį ir sulig kaklo aukštumu. Šautuvas laikyti loveliu žemyn; kaire žemiau apatinio žiedo ir iš šono; o dešine — lovelio kaklelį, ties dešinės kojos girksnim. Kūną laikyti tiesiai, nesulenkiant kojų per kelius; nereikalaujama, kad kojų pėdos būtų sudedama vienodai. (5 pav.)

287. Iš padėties *į rankas* šautuvas imama *prie kojos* vienu veiksmu, komanduojuant: *že — mėn!*

Šia komanda, pasisukant ant dešinės kojos užkulnio, stoti į tą padėtį, kaip ir pirmiau, ir kartu, gaudant šautuvą dešine ranka aukščiau taikiklio, pastatyti jį prie kojos.

288. *Nuo kojos ant peties* — dviem veiksmis, komanduojuant: *ant pe — ties!*

Pirmasis veiksmas (vienas): šautuvą dešine ranka atkelti prie kairiojo šono, kreipiant jį vamzdžiu priekin ir ranka laikant aukščiau taikiklio; tuo pačiu metu pagriebti buožę kairės rankos plaštaka iš apačios taip, kad buožės pentis būtų ant delno, nykštys iš priešakio, o kitų pirštų galai — iš dešinės buožės pusės. Šautuvą laikyti stačiai prieš kairįjį petį, glaudžiant buožės kampą prie kairės kojos šlaunies iš priešakio.

Antrasis veiksmas (du): išlengva pastūmėti šautuvą dešine ranka atgal, padėti jį ant kairiojo peties, keliant kaire ranka buožę taip, kad jos plštaka, būda-

ma pirmojo veiksmo padėtyje, atsidurtų kiek žemiau alkūnės; tuo pačiu metu dešinę ranką nuleisti į savo vietą.

5 pav.

Šautuvą tuo metu laikyti buože prieš petį, nepalenkiant jo prie krūtinės ir neatlenkiant į šoną. Kairę ranką nuo peties ligi alkūnės laikyti laisvai nuleistą. (6 pav.).

289. *Nuo peties prie kojos* — trimis veiksmais, komanduojuojant: *že—mèn!*

6a pav.

Pirmuoju veiksmu (vienas): pastatyti šautuvą taip, kaip parodyta 288 str. pirmajam veiksmui, apėmus kartu šautuvą dešinės rankos pirštais aukščiau taikiklio.

6b pav.

Antruoju veiksmu (du): paleisti šautuvą iš kairės rankos, dešine kelti jį apie kūną prie dešinės kojos ir, laikant jį kaire ranka diržo aukštumu, pridėti jį prie

dešinės kojos taip, kad buožė kampu būtų vienoje linijoje su batų priekiais, neliesdama žemės (7 pav.).

Trečiuoju veiksmu (trys): nuleisti kairę ranką į savo vietą, o dešine išlengva šautuvą pastatyti žemėn.

7 pav.

290. Komanduoju: *Šautuvą—pasikabink!* — be veiksmų paimti šautuvą prie kojos (jeigu jis buvo kitaip laikomas), atleisti šautuvo diržą ir, įkišus kairę

ranką tarp diržo ir lovelio, pasikabinti šautuvą ant kairiojo peties laibagaliu aukštyu ir vamzdžiu užpakalin; paskui dešinę ranką nuleisti į savo vietą, o kairę — laikyti šautuvo diržą alkūnės aukštyje. (8 pav.).

Pastaba 1. Leidžiamą šautuvą padėtyje *pasikabink* laikyti ir ant dešiniojo peties, kas paliepiant turi būti nurodyta.

Nešioti šautuvą pasikabinus *už pečių* arba *ant krūtinės* gali būti leidžiama žygiuojant ir manevravimo rikiuotėje. (9 pav.).

Pastaba 2. Jeigu vamzdžiai su kepuraitėmis, leidžiama šautuvai padėtyje *pasikabink* nešioti buože į viršų. (10 pav.).

291. Šautuvui nuo peties nusiimti komanduoja: *nusikabink!* Taip komanduoju be veiksmų nusiimti šautuvą nuo peties, suveržti šautuvo diržą ir paimti šautuvą *prie kojos*.

292. *Durtuvą uždėti ir nuimti* galima visose šaulio kūno padėtyse, taip pat ir *einant*.

293. Jeigu šaulys būna padėtyje *stačiom*, tai komanduoju: *durtuvus — uždėk!* — šautuvą be veiksmų paimti *prie kojos* (jei jis buvo kitaip laikomas), dešine ranka pasistatyti jį prieš kūno vidurį, pasiimti kairėn rankon, o dešine išsitraukti durtuvą iš makščių ir uždėti jį ant šautuvo laibagalio; paskui spausti jį į apačią tol, kol aiškiai spragtelės ir atsistos į savo vietą durtuvo laikiklio plunksna. Po to šautuvą paimti *prie kojos*. Jeigu šaulys padėtyje *klupsčiom*, šautuvą durtuvui uždėti pasistatyti ties krūtinės viduriu, užsidėti durtuvą, kaip aukščiau išdėstyta, ir pasidėti į žulniai šautuvą, kaip nurodyta 277 str.

Einant ir padėtyje *gulom* durtuvą užsideda kiekvienas kaip kam patogiau. Uždėjus durtuvą, šautuvą stotomas taip, kaip laikyta prieš tai.

294. Komanduoju: *durtuvus — nuimk!* — pastatyti šautuvą, žiūrint šaulio padėties, taip, kaip aukščiau

8 pav.

pasakyta, kairės rankos nykščiu spustelti plunksnos sągą ir dešine ranka nuėmus durtuvą, įsidėti jį į makštis. Po to, kada šaulys būna padėtyje *stačiom*, šau-

tuvas pastatomas *prie kojos*; padėtyje *klupsčiom* — dedama į žulniai ant kairiojo kelio, kaip nurodyta 277 str.; padėtyje *gulom* ir *einant* — šautuvas imamas, kaip buvo pirm to.

9 pav.

295. Komanduojujant: *malda! kepurės—nusiimk!*—dešine ranka pasistatyti šautuvą buože tarp batų priekiu ir paskui palenkti jį kairės rankos alkūnės link, sulenktan taip, kad plaštaka būtų alkūnės aukštume;

po to dešine ranka nusiimti kepurę, paimti ją į kairę ranką, o dešinę nuleisti. Kepurę laikyti sulenktoje kai-

10 pav.

rėje rankoje, priešakine dalim dešinėn, nykščiu iš vidaus, kitais pirštais iš lauko. (11 pav.).

296. Komanduoiant: *užsi—dėk!*—užsidėti kepurę ir paimti šautuvą prie kojos.

11 pav.

Pastaba. Rikiuotėje, kada žmonės būna su šautuvais, kepurę laikyti taisyklėmis, nurodytomis šitame straipsnyje, ir visiems tiems, kurie būna rikiuotėje be šautuvų.

297. **Sukamasi ir einama** su šautuvu tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip ir be šautuvo. Pasi-

sukant su šautuvu *prie kojos*, kada tariama ruošiamoji komanda, kiek kilstelti, prigludžiant laibagalį prie peties, o pasisukus, kartu su kojos pristatymu, išlengva nuleisti ant žemės.

298. Šautuvo padėtis einant būna tokia, kokia būna nurodoma komanda, pradedant eiti arba einant.

Komandos: **pasikabink!** ir **nusikabink!** — tariamos tik sustojus.

Komanduoiant: **stok!** — sustoti, pristatyti koja ir paskui, jei šautuvas buvo ant peties, paimti jį prie kojos.

Einant ranka, kuri nelaiko šautuvo, turi laisvai judėti aplink kūną.

Jeigu šautuvas būna prie kojos, tai einant jį pakelti taip, kaip tai daroma sukantis.

299. Komanduoiant: **laisvai!** — eiti *laisvu žingsniu*, nesilaikant taisyklių, nurodytų 265 straipsnyje, bet šautuvą ir toliau laikyti tokioje padėtyje, kokioje jis yra buvęs prieš komanduoiant.

Komanduoiant: **pasitaisyk!** — einant *laisvu žingsniu*, pasitaisyti drabužius ir šarvus, šautuvą pasiimti taip, kaip yra patogiau; jeigu prireiks, galima kreiptis per savo artimiausią viršininką, kad leistų išeiti iš rikiuotės.

Komanduoiant: **ramiai!** — atsistoti nustatyton padėtin ir eiti *išlygintu žingsniu* taisyklėmis, nurodytomis 265 str., pasiimant šautuvą padėtin, kokioje jis yra buvęs prieš komandavus *pasitaisyk*.

300. **Durtuvų kautynių mokymas** yra tam tikros instrukcijos dalykas. Visi kareiviai turi būti išmokyti visų durtuvų kautynių veiksmų.

301. **Lengvojo ir sunkiojo kulkosvaidžio veiksmų mokymas** yra tam tikros instrukcijos dalykas.

Pastaba: Mokėti veikti su lengvojo ir sunkiojo kulkosvaidžio tipu, priimtu kariuomenėje,

turi būti išmokyti visi dalies kareiviai tiek, kad mokėtų paleisti j darbą pamestą kulkosvaidį.

302. **Rankinių ir šautuvo granatų svaidymas** yra tam tikros instrukcijos dalykas.

303. Visi kareiviai turi būti išmokyti svaidyti **rankines granatas** iš trijų pagrindinių padėčių (stačiom, klupsčiom, gulom) ir einant.

Mokinant nereikia reikalauti vienodų veiksmų.

Instruktorius turi prisitaikinti prie atskirų žmonių kūno sudėjimo; jis turi parodyti visas padėtis, kuriose būdamas, žiūrint pozicijos ypatybių, kareivis gali būti priverstas svaidyti granatas.

304. Šaudyti **šautuvo granatomis** mokoma: grenadierų grandy du žmonės ir lengvojo kulkosvaidžio grandy (jeigu grandis neturi lengvojo kulkosvaidžio) taip pat du žmonės. Normaliai šautuvo granatomis šaudoma iš padėties *klupsčiom*, bet galima šaudyti iš visokios padėties, prisitaikinant prie šautuvų šaudymo.

Įsakius, šautuvo granatų svaidytojas pasistato šautuvą buože ties dešiniu keliu (jeigu šaudoma klupsčiom), įremdamas buožę, kiek gali, kietesnėn žemėn, palenkia laibgalį tiek, kad būtų galima įdėti granatą, užtaiso šautuvą, nukreipia jį reikiamu kilimo kampu ir komanduoja: **ugnis!** — **šauna**.

Šaudyti nustojama komanduojuant: svaidytoje — **atsarga!** arba **išimk šovinius!**

Pastaba: Mokinant, o kai kada ir kaurantis, jeigu tik apystovos tai leidžia, šautuvas kilimo kampu pastatoma tam tikru prietaisu, bet svaidytojai turi mokėti eigtis ir be jo.

305. **Mokymas apsikasti.** Kastuvėlis yra būtinas kiekvieno kareivio įrankis, kaip puolamosioms, taip ir ginamosioms kautynėms.

Mokinant apsikasti, reikia dėmesys kreipti į nak-

ties darbą, nes kare didžiumoje atvejų ugnies ešelone įsitvirtinama nakčia.

Kiekvienas kareivis turi mokėti darbuotis kastuvėliu kaip vienas, taip ir kartu su draugais, spręsdamas bendrą uždavinį.

Kastuvėlis vartojamas taip pat dirbant maskavimo darbus, iškapojant atžalas ir kitiems darbams.

Ypač kareiviui svarbu mokėti pasidaryti greitai, dažnai priešininko ugnyje, nedidelė uždanga ir šautuvo arba kulkosvaidžio pozicija.

Apsikasdamas ugnyje, kareivis pasideda kuprinę prieš save, šautuvą prie šono ir, gulėdamas ant kairiojo šono, dirba viena arba abiem rankom; žemės reikia išmesti iš karto prieš save, o paskui ir į šonus, kreipiant dėmesio į uždangos plotį, o ne į aukštį, ir maskuojant neseniai išmestas žemes esama po ranka medžiaga.

Mokymas apkasus dirbti yra tam tikros instrukcijos dalykas.

306. **Vartoti priešdujinę kaukę,** priimtą kariuomenėje, turi būti išmokyti visi žmonės iš tam tikros instrukcijos. Mokinant reikia ypač kreipti dėmesio į apsimovimo greitumą ir į mokėjimą darbuotis su kauke per keletą valandų.

Visiems žmonėms turi būti įskiepyta supratimas, kad kauke reikia mautis lig tik išgirstama dujų pavojaus ženklas, nelaukiant viršininkų įsakant, o nusiimti tik viršininkams įsakant.

Priešdujinė kaukė yra būtinas kareivio šarvų dalykas ir turi būti kareivio taip branginamas, kaip ir ginklas. Viršininkai visokiais atvejais patikrina ją taisyklingai laikant ir mokant ją vartoti ir su ja darbuotis.

Plst. Rik. Stat.

II SKILTIS.

Kautynių skyrius

a) Grandis tankinėje rikiuotėje.

307. Grenadierų grandis yra smulkiausias šaulių kautynių vienetas, susidedąs iš grandininko ir 7 šaulių.

308. Lengvojo kulkosvaidžio grandis yra smulkiausias lengvųjų kulkosvaidžių kautynių vienetas, susidedąs iš grandininko, keturių kulkosvaidininkų (pirmas, antras, trečias ir ketvirtas numeriai) ir trijų šaulių (penktas, šeštas ir septintas numeriai).

309. Kiekvienoje grandyje turi būti nuolatinis grandininko pavaduotojas iš šaulių skaičiaus.

310. Grandis tankinėje rikiuotėje mokoma savarankiškai, bet vienais ir tais pačiais pagrindais abiem grandim.

311. Pagrindinės tankinės grandies rikiuotės yra:

a) *linija* — tiesinė rikiuotė dviem eilėm,

b) *gretos* — vora po du,

c) *virtinė* — vora po vieną (12 ir 13 brž.).

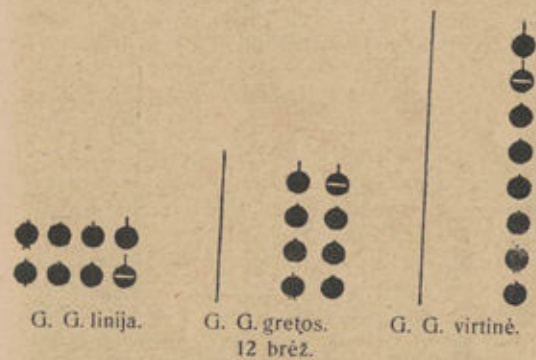
312. Viršininkų vietos matyti iš 12 ir 13 brėžinių. (Sutartinius ženklus žiūrėk šio statuto I dalies gale). Išstojus grandininkui iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima pavaduotąjas.

313. Grandies mokymas tankinėje rikiuotėje turi tikslą pripratinti šaulius derinti veiksmus ir ritmingai dirbti bendra komanda. Mokinant tankinės grandies rikiuotės, visi žmonės turi būti ginkluoti, kaip šauliai.

314. Tankinės rikiuotės mokymui grandis turi turėti ne mažiau, kaip 7 žmones (4 gretas)

Šitas mokymas yra prirengiamasis prie tankinės rikiuotės mokymo kautynių skyriaus ir būrio sudėty.

Kad būtų galima patogiau mokyti ir greičiau tikrinti, mokinant tankinės rikiuotės grandies sudėtyje, kiekvienos grandies žmonės gali sustoti vienon eilėn.

315. Eilės rikiavimas ir skaičiavimas. Žmonės mokytis eilėje atsistoja per nustatytus tarpeklus, kiekvienas taisyklėmis, nurodytomis vieno mokyme taip, kad visų batų priekiai būtų vienoje tiesioje linijoje.

316. Žmonėms eilėn sustatyti komanduojuama: *eilė—stokis!*

Žmonėms linijon sustatyti komanduojuama: *grandie—stokis!* Distancija tarp eilių—75 cm. (vienas žingsnis). Tarpekliai—delno pločio arba tokį, koki būna įsakyti.

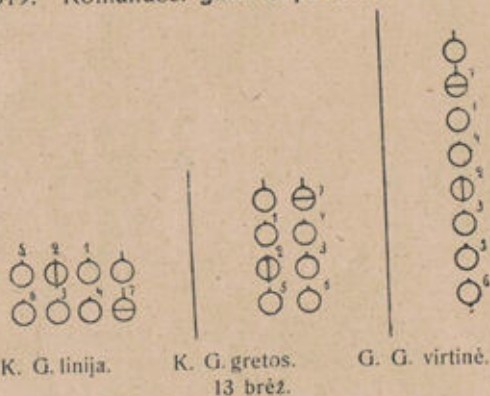
317. Atvejui, jeigu žmonėms tektų sustoti linijon, jie skaičiuojami eilėje iš dešinės kairėn *pirmais* ir *antrais* numeriais.

Išskaičiuojama komanduojuant: *pirmais antrais išsiskai—čiuok!* Tardamas savo numerį, kiekvienas aukščiau stovintis pasuka galvą į žemiau stovintįjį.

Šitokia pat taisykle išskaičiuojama žmonės arba gretos jų bendra numeracija rikiuotėje, kuriam reikali komanduojama: *paeiliui išsiskai—čiuok!*

318. Taisyklių sveikintis vietoje ir einant mokoma šio statuto 1 d. IV sk. taisyklėmis.

319. Komandos: **gulk!** **klupsčiom!** ir **kelk!**— vyk-

domos kaip nurodyta vienam mokyti 276, 277 ir 278 str.

Jeigu žmonės stovi linijoje, tai komanduojant: **gulk!**—pirma eilė žengia pirmą žingsnį priekin kaire koja, kad galėtų duoti vietas gulti antrai eilei, ir paskui abi eilės kartu gula. Komanduojant: **kelk!**—visi atsisoja, kartu imdami šautuvus prie kojos, ir antra eilė prieina prie pirmos.

320. Komanduojant: **laisvai pasitaisyk!** ir **ramiai!** žmonės turi susilygiuoti, ir tik paskui vykdyti, kas nurodyta vieno mokymui 262 str.

321. **Rikiuotės lygiavimas.** Ir vietoje, ir einant žiūrėti lygiavimo frontu.

Linijoje*2-os eilės žmonės turi atsistoti užpakaly 1-os eilės žmonių.

Jeigu komanduojant nenurodyta kur lygiuotis, lygiuoti į dešiniojo sparno pusę.

322. Stovintiai vietoje daliai išlygiuoti komanduojama:

1. **lygiuok!**

2. **ramiai!**

Pirmąją sukomandavus, pritraukti šautuvų laibgalius prie dešiniųjų pečių, atsukti galvas lygiavimo pusėn ir taip išsilygiuoti, kad kiekvienas matytų ketvirto žmogaus krūtinę, skaitydamas save pirmuoju. Antrąją sukomandavus, galvas atsukti tiesiog, o šautuvų vamzdžius atitraukti nuo peties.

323. **Sukiniai ir šautuvo veiksmai.** Sukiniai ir šautuvo veiksmai daromi rikiuotėje taip, kaip nurodyta vienam mokyti.

Apsisukant linijai antros eilės pusėn, žmonėms, stovintiems pirmoje eilėje, jeigu prieš juos antroje eilėje niekas nestovi, pereiti pasisukus (*trys, keturi* skaičiuojant) į šią eilę.

324. **Šautuvai į gubas** susistomi komanduojant: **šautuvus sta—tyk!** Taip sukomandavus, pirmai eilei apsisukti aplinkui; paskui kas dvi gretos (pirmos ir antros abiejų eilių gretos) sustato kartu tris arba keturius šautuvus; paskui eilės susirikiuoja: pirmoji — per vieną žingsnį prieš, o antroji — per vieną žingsnį už šautuvų linijos, veidu fronto pusėn.

Viršininkai, neįeiną išskaičiaviman, atremia savo šautuvus į artimiausias gubas.

325. Šautuvams pasiimti komanduojama: **šautuvus!** Taip sukomandavus, visi žmonės, pasiėmę šautuvus, sustoja į pirmąsias vietas. Jeigu sustačius šautuvus į gubas, žmonės buvo paleisti arba nuvesti nuo

šautuvų, tai prieš komanduoiant *šautuvus* reikia komanduoti: **prie šautuvų!**

326. Eilės retinimas, tankinimas ir perrikiavimas į liniją, virtinę, gretas ir atgal. Eilė išretinti ir sutankinti galima stovint vietoje arba einant, nuo sparno ir vidurio.

Kairėn retėti reikia kairiojo sparno žmogaus pusėn, *dešinėn*—dešiniojo sparno žmogaus pusėn ir *nuo vidurio*—nuo vidurinio žmogaus į abi puses. Atatinkamu būdu ir tankėjama.

Jeigu retėti sukomanduota nenurodant tarpeklių, tai išretėti per vieną žingsnį vienam nuo kito, o kada reikia sustoti didesniais tarpekliais, tai komanduoiant nurodoma, per kiek žingsnių retėti.

327. Eilei vietoje išretinti komanduojama: *eile, kairėn (dešinėn, nuo vidurio, per tiek ir tiek žingsnių) re—tėk!*

Taip sukomandavus, visiems, be to žmogaus, kurio pusėn retėjama, pasisukti įsakyton pusėn ir, atsižiūrint atgal, nueiti tankesniu žingsniu tiek, kad būtų per vieną žingsnį arba per nurodytą žingsnių skaičių vienas nuo kito; paskui kiekvienam sustoti, pasisukti ton pusėn, kurion prieš komanduoiant buvo stovėjusi veidu eilė, išsilygiuoti ir stoti *ramiai*.

328. Eilei sutankinti vietoje komanduojama: *eile, dešinėn (kairėn, vidurin) tan — kėk!*

Šitai sukomandavus, visiems, be to žmogaus, kurio pusėn paskirta retėti, pasisukti komandoje nuskirton pusėn ir pradėti eiti tankesniu žingsniu; nuėjus per nustatytą tankinei rikuotei tarpeklį, kiekvienam sustoti ton pusėn, kur buvo pirmiau eilė, greitai išsilygiuoti ir stoti *ramiai*.

329. Išretinti ir sutankinti *einant* vartojamos tos pačios komandos, kaip ir vykdant tai visa vietoje; šičia žmogui, nuo kurio pusės retėjama, vykdomąją ko-

mandą ištarus, pradėti *žengti pusiau žingsniu*, o kitiems žmonėms pasisukti pusiau dešinėn arba kairėn ir einant toliau, išretėti arba sutankėti, kaip būna paskirta komanduoiant. Atsistojus per reikalingą tarpeklį, kiekvienam atsisukti einamon pusėn ir eiti pusiau žingsniu, išsilygiuojant sparno (vidurio) pusėn, kur retėjama (tankėjama) ligi komandos: **tiesiog!**—su kuria eiti visu žingsniu.

330. Linijos retinama ir tankinama tokiomis pat taisyklėmis, kaip ir eilėje, tik tai, kas nurodyta vienam žmogui, vykdo greta vienu metu.

Pastaba. Pradedant eiti arba einant voroje galima komanduoti: *tokia ir tokia* (pvz. trijų žingsnių) *distancija, žengte — marš!* (einant **marš!**). Taip sukomandavus, priekinis žmogus (greta) eina (arba toliau žengia) visu žingsniu, o kiti žengia vietoje ir, paėmę nurodytą distanciją, eina visu žingsniu.

331. Eilei, stovinčiai frontu, surikiuoti linijon (išretinton) komanduojama: *linijon — rikiuok!*

Taip sukomandavus, jeigu eilė stovi vietoje, antrieji numeriai atžengia kaire koja žingsnį atgal ir, nepristatydami dešinės kojos, žengia žingsnį dešinėn, kad galima būtų atsistoti už pirmųjų numerių.

Eilei aplinkui apsisukant, kada dešinysis sparnas atsiduria kairėje, o kairysis — dešinėje, antrieji numeriai dešine koja žengia žingsnį priekin ir žingsnį kairėn, kad galėtų atsistoti prieš pirmuosius numerius.

332. Virtinei gretomis perrikiuoti, komanduojama: *gretas — rikiuok!* Su ta komanda, antrieji numeriai žengia žingsnį dešinėn ir žingsnį priekin taip, kad galėtų atsistoti pirmųjų linijon, ir, *trys* skaičiuodami, pristato dešinę koją.

Virtinėje, pasuktoje aplink (kairiojo sparno pusėn), antrieji numeriai žengia žingsnį kairėn ir žingsnį atgal,

kad galėtų atsistoti pirmųjų linijon, ir, *trys* skaičiuodami, pristato kairę koją.

333. Priešingai persirikiuoti eilėn (virtinėn) komanduojama: *eilėn (virtinėn)* — **rikiuok!**

Taip sukomandavus, antrieji numeriai atsistoja pirmųjų linijon (užpakaly) judesiais, priešingais nurodytiems 331 ir 332 str.

334. Einant šitie 331—333 str. perrikiavimai daromi tomis pačiomis komandomis taip, kaip ten nurodyta.

335. Pusiau pasuktoje rikiuotėje perrikiavimai iš eilės linijon ir iš virtinės į liniją ir gretas, ir atgal — nevykdomi.

336. Judesiai pirmyn, atgal, dešinėn, kairėn ir pusiau sukiniu vykdoma taip komanduojant, kaip parodyta vieno mokyme 264—273 str.

Lygiavimo pusei nurodyti (jei reikia) komanduojama: *lygiavimas dešinėn (kairėn) arba vidurin!*

337. Krypčiai einant laikyti, paskiriant lygiavimą, kartu nurodoma *kryptis* į kurį tolimą arba išsiskiriantį daiktą arba paliai kelią arba liniją, kuriam reikalui komanduojama: *į tą ir tą daiktą!* (arba *to ir to daikto tiesumu!*).

Jeigu negalima surasti tolimo ir aiškiai matomo daikto, tai galima komanduoti: *į mane!* arba *paskui mane!*

Sukomandavus, lygiavimo žmogus eina tiesiog į paskirtą daiktą (viršininką) arba paskirtos linijos tiesumu, o kiti žmonės sutaukina su juo savo ėjimą.

338. Komanduojant: *laisvai!* — eiti laisvu žingsniu, laikant lygiavimą, bendrą žingsniavimą ir taisyklingai laikant šautuvus.

Komanduojant: *pasitaisyk!* — taip daryti, kaip nurodyta vienam mokyti 262 str., kartu čia galima eiti

ir *nesutariamai*, nepaliekant tačiau savo vietos negavus leidimo.

Komanduojant: *ramiai!* — eiti *išlygintu* žingsniu.

339. Eilės arba linijos kryptis pamainoma:

a) *rikiuojant*, pasukus dešinėn arba kairėn, komanduojant:

1) *Eile (grandie), rikiuok kairėn (dešinėn)!*

2) *Žengte (bėgte) — marš!* — einant: **marš!** arba *bėgte — marš!*

Paskutinę komandą vykdančios vietose, visiems žmonėms, be dešiniojo (kairiojo) sparno, žmogaus (arba eilės) pusiau pasisukti išsirikiavimo pusėn ir eiti (bėgti) trumpiausiu keliu naujon fronto linijon, ir ten sustoti.

Kada šitai vykdoma einant — daryti taip pat, bet dešiniojo sparno (arba gretos) žmogui, kurio pusėn rikiuojama, o taip ir kitiems žmonėms, išeinant į rikiavimo liniją, žengti vietoje ligi komandos: **tiesiog!** arba *eile (grandie) — stok!*

Kada tai vykdoma *bėgant*, sparno žmogui ir toliau eiti visu žingsniu, kuriuo eiti turi pradėti ir kiti žmonės, išbėgti į rikiavimo liniją.

b) *Užsukant dešinėn arba kairėn*, komanduojant:

1. *Eile (grandie), kairės (dešinės) — sukimu!*

2. *Žengte — marš!* (einant **marš!**)

Komanduojant *sukimu* užsukančio sparno priesaky stovinčios eilės sparno žmogui atsukti galva rikiavimo fronto tiesumu.

Sukomandavus *marš*, pradėti eiti kairės (dešinės) sukimu, ir čia užsukančio sparno sparniniam žengti visu žingsniu, taikant eiti tokiu žingsniu, kad nereiktų stumti žmonių stovinčio sparno pusėn. Stovinčio sparno sparniniam, užsukant *vietoje*, žingsniuoti vietoje, o kada užsukama *einant* — apibrėžti nedidelis lankas ir

kartu palengva suktis dešinėn (kairėn), derinantis prie užsukančio sparno taip, kad eilė visą laiką būtų tiesi linija; užpakalinės stovinčio sparno eilės žmogus derina savo žingsnius prie priešais stovinčios eilės sparninio. Visiems kitiems žmonėms, laikant fronto tiesumu lygiavimą (akimis dirščiojant, nepasukant galvos), eiti juo smulkesniu žingsniu, juo arčiau stovi jie prie stovinčio sparno.

Kada eilė užsuka kiek reikia, komanduoti: *eile* (*grandie*), *stok!* arba *tiesiog!*

c) *Atsukant frontą į nurodytą daiktą*, kas vykdoma komanduojant:

1. *Eile* (*grandie*), *į tą ir tą daiktą* — *dešinėn!* (*kairėn!*).

2. (*bėgte*) — *lygiuok!*

Pirmąją komanduojant visiems žmonėms atsukti nurodyton pusėn; antrąją — greitai išėiti (išbėgti) į naują fronto liniją, išsilygiuojant *pasisukimo pusėn*.

Jeigu pasisukama *einant*, tai dešiniojo (kairiojo) sparno žmogui (arba gretai) — antrąją komandą ištarus, o visiems kitiems žmonėms — išsilygiuojant naujoje fronto linijoje — žengti vietoje, kol bus komanduojama: *tiesiog!* arba *stok!*

Jei perrikuojama *bėgte*, sparninis eina visu žingsniu, kurį paima ir visi žmonės, atbėgę į rikiavimo liniją.

340. *Rikiavimai*. Linija iš eilės (*vietoje stovint* arba *einant*) rikiuojama komanduojant:

1. *Linijon* — *rikiuok!*

2. (jei reikia) — *dešinėn* (*kairėn*) *tan—kėk!*

341. Atgal eilė iš linijos (*vietoje stovint* arba *einant*) rikiuojama komanduojant:

1. (Jeį yra reikalo) *kairėn* (*dešinėn*) *re—tėk!*

2. *eilėn* — *rikiuok!*

Tai (kas nurodyta 340—341 str.) daroma, kaip 326—335 str.

342. *Virtinė* iš eilės, arba gretos iš linijos į frontą rikiuojamos pasisukant dešinėn (kairėn) ir paskui užeinant per $\frac{1}{4}$ rato, kas daroma, kaip nurodyta 348 str.

343. *Virtinė* iš gretų *vietoje stovint* arba *einant* rikiuojama, eilėn rikiuojant (333 ir 334 str.).

344. Gretos iš virtinės padaromos gretas rikiuojant, kaip nurodyta 332 ir 334 str.

345. Eilė iš virtinės *stovint vietoje* arba *einant* rikiuojama virtinės fronto tiesumu, komanduojant: *grandie*, *rikiuok kairėn*, *žengte* (*bėgte*) — *marš!* einant: *marš!* arba bėgant: *marš!* ir vykdoma, kaip parodyta 339 str. p. a.

346. Linija iš gretų *stovint vietoje* arba *einant* rikiuojama komanduojant: *grandie*, *rikiuok kairėn*, *žengte* (*bėgte*) — *marš!* (einant — *marš!* arba bėgant — *marš!*), ir taip vykdoma, kaip parodyta 339 str. p. a.

347. Į eilę, liniją, virtinę ir gretas, ypač kada greitai reikia, grandis gali susirikiuoti komanduojama: *į mane, linijon* (arba *eilėn*, *virtinėn*, *gretosna*) *bėgte* — *marš!*

Sukomandavus, grandininkas atsistos norimon vieton ir atsigrįš norimon pusėn, o grandis bėgdama atsistos nurodyta komandoje rikiuote, kartu išsilyguodama į dešiniojo sparno žmogų, kuris greitai turi užimti vietą per vieną žingsnį už grandininko.

348. *Kryptis* pamainoma, virtinei arba gretai tik *pradedant eiti* arba *einant*, komanduojant:

1. *Grandie*, *kairės* (*dešinės*) — *sukimu!*

2. *Žengte* — *marš!* (einant — *marš!*)

Sukomandavus, priekinis žmogus (greta) išlengva užsuka eidamas visu žingsniu, kiti gi derina savo žin-

gsnius prie jo; kada priešakinis žmogus (greta) užsuks tiek, kiek reikia, komanduojama: **stok!** arba **tiesiog!**

349. Šaudoma iš tankinės grandies rikiuotės tik-tai salvėmis *stačiom* arba *klupsčiom*, o iš retinės — kaip salvėmis, taip ir valdomąja ugnim *stačiom*, *klupsčiom* arba *gulom*.

Komandos ir taisyklės šaudyti ir sustabdyti šaudymą tokios pačios, kokios būna ir vieną mokinant, kaip parodyta 280, 281, 283 ir 284 str., bet su šitomis atmainomis:

- a) komanduojant: **šaudymas!** — užpakaly stovinčios eilės žmonės žengia žingsnį kairėn ir priekin, kad galėtų atsistoti prieš priešais stovinčios eilės tarpeklius, o jeigu buvo komanduota **gulom** (kada rikiuotė būna retinė), tai įžengia į šituos tarpeklius; grandininkas atsistoja ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir patogiau sekti šaudymo išdavos;
- b) įvykdžius komandą: **išimk — šovinius!** arba **atsarga!** — o jeigu buvo šaudoma *klupsčiom* arba *gulom*, tai komanduojant: **kelk!** — visi atsistoja savo vietose.

b) Kautynių skyrius tankinėje rikiuotėje.

350. Kautynių skyrius normaliai rikiuojamas grandimis, statant dešiniajame sparne lengvojo kulksvaidžio grandį. Grandys rikiuojamos dviem eilėm. Nepilnos gretos nepaliekama grandies sparnuose. Žmonių vietos parodyta 14 brėžinyje.

Pastaba. Taikos metu žmonių skaičius skyriuje ir grandyje, kiek galint, turi būti tas pat, kaip ir karo metu, ir tik paskutiniam reikalui atėjus gali būti sumažinamas ligi 6 žmonių kiekvienoje grandyje. Kautynių skyrių skaičius būryje neturi būti mažesnis, kaip du.

351. *Pirmaisiais ir antraisiais* kautynių skyriuje išskaičiuojama grandimis, priskaitant ir grandininkus.

352. Išstojus skyrininkui iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima jo pavaduotojas.

353. Šautuvų veiksmai vykdoma, kaip nurodyta vienam mokyti.

354. Komanduojant: **gulk!** *klupsčiom* ir **kelk!** — vykdoma, kaip parodyta vienam mokyti 276—278 str. ir grandžiai mokyti 319 str.

14 brėž. K. S. linija.

355. Komanduojant: **laisvai!** **pasitaisyk!** ir **ramiai!** — vykdoma taip, kaip parodyta vienam mokyti 262 str.

Komanduojant: **pasitaisyk!** — grandininkai gali apeiti valdinius, kad galėtų įsakyti kas reikia.

356. **Kautynių skyrius išlygiuojamas** taip, kaip parodyta grandžiai mokyti 321 ir 322 str.

357. **Sukiniai daromi** taip, kaip parodyta vienam mokyti 263 str. ir grandžiai mokyti 323 str.

Kautynių skyriui pasisukant sparno pusėn, skyrininkas ir jo pavaduotojas pasisukdamas žengia žingsnį dešinėn (kairėn), o rikiuojant atgal, atsistoja į savo vietas.

Pastaba: Pasisukant eilės rikiuotei sparno pusėn, nurodytieji asmenys į šalį neišeina.

358. **Gretų dvejinimas ir rikiavimas.** Gretos vietoje dvejinamos trimis skaičiais komanduojant: **gretas — dvejink!**

Taip sukomandavus:

- a) kada rikiuotė būna surikiuota pagal *pirmą eilę*, antrieji numeriai žengia kaire koja žingsnį

239. Antra vertus, kiekvienas instruktorius turi tikėti savo paskirtim ir galimybe pasiekti gerų rezultatų, nežiūrint visų sunkumų, kurie gali pasitaikyti. Kad galima būtų gerai mokyti, reikia turėti valios jėgą ir to darbo pamėgimas.

240. **Vieno mokymui žmonės** susstatomi vienon eilėn 2—3 žingsnių tarpekliais nuo vienas kito. Kiekvieną pratimą instruktorius rodo iš pradžių be padalijimų ir be paaiškinimų; paskui tą patį jis daro padalydamas ir trumpai paaiškindamas vykdant. Naujokai pratinasi prie parodytų judesių savarankiškai, be instruktoriaus komandos, bet jam atsidėjus prižiūrinti ir nurodant. Kiekviena klaida reikia taisyti, ir instruktorius turi žiūrėti ne tik tai paties judesio taisyklingumo, rikiavimo ir t. t., bet ir kūno padėties, vyriškos išvaizdos ir t. t.

241. Kai naujokai išmoks tą ar kitą pratimą, reikia liepti daryti jį komanduoju bendrai ar kiekvienam mokomajam skyriui, pirma su padalijimu ir skaičiuojant vienas, du ir t. t., o paskui be padalijimo, ir galop be padalijimo ir be skaičiavimo.

242. **Mokoma tankinėje rikiuotėje** pirma be ginklo, paskui su ginklu. Grandies mokyme naujokai sudaro grandį, vienas instruktorius moko, kiti (jei yra) prižiūri pratimų vykdymo.

243. Skyriaus mokyme dalis instruktorių gali eiti grandininkų ir skyrininko pavaduotojo pareigas būdami rikiuotėje prižiūri pratimų vykdymą.

244. Jau pradėdant užsiimti tankinėje rikiuotėje reikia reikalauti griežčiausios drausmės, tikslaus komandų vykdymo, lygiavimo, visiško nejudėjimo, ne duodant tuo atžvilgiu jokių palengvinimų, bet leidžiant dažnai truputį pasilsėti.

245. **Mokydamas naujokus veiksmų manevravimo rikiuotėse grandies sudėtyje**, instruktorius visų pir-

ma parodo žmonėms, kaip išrodo vilnis, sauja ir kitos manevravimo rikiuotės, paaiškindamas jų vartojimo tikslą; paskui rodo, kaip persirikiuojama iš vienos rikiuotės kiton, vilnin, saujon, vorelėn ir t. t. pirma be komandų, paskui ir komanduoju. Paskui instruktorius ima mokyti būdų eiti manevravimo rikiuotėje, pirma žengte, paskui bėgte, visa grandim, jos dalimis ir galop po vieną ir šliaužte.

246. Iš pat pradžių reikia reikalauti laikyti nurodytą kryptį ir taikintis prie vietos, nereikalaujant tiksliai laikyti lygių tarperklių ir distancijų.

247. Kai tik bus suprasta manevravimo rikiuotės technika, tuojau reikia įvesti kuo prasčiausia taktikos užduotis net ir užsiimant grandies sudėtyje.

248. Nereikia perilgai užsiimti manevravimo rikiuotėse grandies sudėtyje, stengiantis greičiau pradėti tuos užsiėmimus kautynių skyriuje, tame pagrindiniame kautynių vienete.

k) **Karininko reikšmė ir parengimas.**

249. Karininkas yra kareivio auklėtojas ir mokytojas. Jis turi ir aukštą pareigą — gautą netobulą pilietį gražinti visuomenei tobulesnį: drausmingą, išlavintu protu, tobulesnį dorovės atžvilgiu ir pasidariusį sąmoningu patriotu.

250. Antra vertus, karininkas turi turėti kareivių akyse aukštą autoritą, nes tik tomis sąlygomis jis galės pavojingoje minutėje įveikti savo valdinių išsilaukymo jausmą ir juos paskatinti, nežiūrint savo išvybės, išpildyti kautynių uždavinį.

251. Autoritas susidaro iš savo dalyko mokėjimo ir takto, t. y. mokėjimo apseiti su žmonėmis.

252. Tik aukštos dorovės savybės ir geras kaip bendras, taip ir specialis karo išlavinimas leidžia karininkui apgalvoti šitą sunkų ir atsakomą uždavinį.

253. Karininkų auklėjimas, jų būdo, proto ir valios išvystymas, vadovavimas jų tolimesniam kariniam ir bendram lavinimui yra pulkų vadų ir visų aukštesnių viršininkų pareiga.

254. Be karininkų komandiravimo ir tobulinimo kursus, kiekvienam pulke turi būti organizuojami užsiėmimai su karininkais, žiūrint tam tikrų taisyklių.

255. Priemonės kariniam ir bendram išlavinimui pakelti turi būti:

- a) taktikos užsiėmimai ir karo žaidimas su vyresniais karininkais, pradedant bataliono vadu, prie divizijų štabų, su kitais — bataliono nuose, bataliono vadui vadovaujant;
- b) karininkų referatai karo klausimais su būtinomis nuomonių pasikeitimais;
- c) tam tyčia pakviestų lektorių paskaitos tais pačiais klausimais;
- d) karininkų ar pakviestų lektorių paskaitos bendrais pilietiniais klausimais;
- d) supažindinimas su kitomis kariuomenės rūšimis, ir
- e) visų kariuomenės rūšių manevrai.

Karininkų karo mokslo parengimo organizacija vadovauja divizijos štabo viršininkas, kuris ir atsako už jos pastatymo taisyklingumą divizijoje.

256. Padedamąją priemonę lavinimo dalyku turi būti gerai sudaryta biblioteka pulke.

III SKYRIUS.

Rikiuotės mokymas.

I SKILTIS.

Vieno mokymas.

a) Mokymas be šautuvo.

257. Stovėjimas be šautuvo. Rikiuotėje stovėti tiesiai, neišsitempus; kulniai laikyti suglausti, o batų priekius iškėsti fronto linijoje pado pločiu; kelius iškėsti, bet netempti; pečius atlošti lygiai; krūtinę kiek paduoti į priešakį, rankas laisvai nuleisti taip, kad plauštelės, atkreiptos delnais į vidų, būtų iš šono ir ties launų viduriu; pirštus kiek suriesti; galvą laikyti ištiesius ir tiesiai, žiūrėti tiesiai prieš save ir nekrutėti.

Kad šaulys taisyklingai atsistotų, komanduojuama: **atsistokis!** (1 pav.).

258. Taisyklių sveikintis vietoje ir einant, be šautuvo ir su ginklu, mokoma einant šio statuto I dalyje ir IV skyriaus taisyklėmis.

259. Komanduojuant: **gulk!** — pasisukti ant kairiojo šono priekio pusiau ($\frac{1}{8}$ rato) dešinėn ir, kartu išmetant dešiniąją koją priekin per pusę žingsnio, greitai prieklaupiti ant kairiojo kelio; paskui, pasiremiant kairiąja ranka, atsigulti naujoje kryptyje, pasiremiant alkūnėmis į žemę.

Nereikia reikalauti, kad kojos ir galva būtų vienaip padal laikomos. (3 pav.).

260. Komanduoiant: **klupsčiom!** — atitraukti kairę koją nuo kelio ligi pėdos laikyti, kiek galint, stačiai, o abiejų kojų priekių padėtis — kaip kam patogiau. (4 pav.)

1a pav.

261. Komanduoiant: **kelk!** — greitai atsikelti ir atsistoti.

262. Komanduoiant: **laisvai!** — atsistoti laisvai ir kairią koją galima atstatyti.

1b pav.

Komanduoiant: **pasitaisyk!** — nepaliekant savo vietos ir laisvai stovint, galima pataisyti drabužiai ir krepštis leisti išeiti iš rikiuotės.

Komanduoiant: **ramiai!** — tuojau atsistoti ta kaip buvo stovėta prieš komandą *laisvai* arba *patįs* *syk*, ir atsistojus, kaip reikalauja statusas, nejudėti. Tas pat daryti, tariant kiekvieną ruošiamą komandą, jeigu prieš ją buvo leista *laisvai* stovėti arba pasitaisyti.

Pastaba. Prieš komandą **ramiai**, jei yra reikalas, perspėjama: *baigti taisyti!*

263. Sukiniai daroma komanduoiant:

- 1) *deši—nėn!*
- 2) *kai—rėn!*
- 3) *pusiau deši—nėn!*
- 4) *pusiau kai—rėn!*
- 5) *ap—link!*

Sukiniai *aplink* ($\frac{1}{2}$ rato į kairės rankos pusę *kairėn* ($\frac{1}{4}$ rato) ir *pusiau kairėn* ($\frac{1}{8}$ rato) daryti ant kairiojo kulnio ir ant dešiniojo bato priekio; sukiniai *dešinėn* ir *pusiau dešinėn* — priešingai. Sukantis kūnas reikia laikyti taisyklingai. Pasisukus koją, pasisukusią užpakalyje, pristatyti žingsnio taktu.

264. Judesiai daroma *žengte* arba *bėgte*.

265. Judesiai *žengte* pradedama komanduoiant **žengte—marš!**

Šitaip sukomandavus, pasvirus kūnu kiek priekin, *laisvai* iškelti kairę koją judesio kryptim, daugio nesulenkiant, paskui pastatyti ją ant viso pado ir tu pačiu metu pakelti nuo žemės dešinę koją, iškelti pastatyti ją, laikantis tų pačių taisyklių, ir toliau eiti išdėstytu būdu.

Rankoms, pradedant nuo peties, leisti *laisvai* judėti apie kūną, sulenkiant jas per alkūnes taip, kaip plaštakos prieitų iki juostos aukščio; pirštai lengvai suspausti į kumštį.

266. Normalis greitumas, einant žingsniu, apie 120 žingsnių per minutę. Žingsnio dydis 70—75 cm

267. Žingsnis nustatyta: **išlygintas** — kuris parodytas aukščiau, **laisvas** — greitumu ne mažesniu kaip 4 kilometrai per valandą ir **gimnastikos**, kurio mokoma taisyklėmis, nurodytomis gimnastikos mokyme.

268. Einant pasisukama tokiomis pat komandomis, kaip ir vietoje stovint, bet laikantis šito:

- a) pasisukti *dešinėn* ir *pusiau dešinėn* vykdomąją komandą tarti, kada ant žemės dedama dešinė koja; taip komanduoiant, kaire koja žengti dar žingsnį, pasisukti ant šitos kojos bato priekio ir, iškeliant kartu su pasisukimu dešinę koją nauja kryptim, eiti toliau;
- b) pasisukti *kairėn* ir *pusiau kairėn* vykdomąją komandą tarti statant kairę koją, o pasisukti ant dešinės kojos bato priekio;
- c) pasisukti aplink komanduojiama: *aplink* (tiesiai) — **marš!**

Komandą **marš** tarti, kada ant žemės statoma dešinė koja. Taip komanduoiant, kaire koja žengti dar žingsnį, paskui žengti dešine koja per pusę žingsnio, pastačius ją kiek į kairę nuo kairės kojos, pasisukti ant abiejų batų priekiu ir eiti toliau, pradedant kaire koja.

269. *Bėgti* komanduojiama: *bėgte* (trumpai) — **marš!** Sukomandavus *bėgte*, rankos sulenkiami alkūnėse, o tarus **marš** pradedama bėgti.

270. Bėgant pasisukama be jokių taisyklių, komanduoiant taip, kaip nurodyta žingsnio judesiu.

Pastaba. Bėgimas nustatyta; **išlygintas** — apie 170 žingsnių per minutę, **laisvas** — įvairaus greitumo. Bėgti mokoma taisyklėmis, nustatytais mokymis gimnastikos.

271. Judesiui baigti komanduojiama: (*būry, kuopai*) — **stok!**

Einant žingsniu, tariant ruošiamąją komandą, ištariama kartu su kojos pastatymu ant žemės, kita koja žengti dar žingsnį ir paskui pristatyti koja, pasilikusią užpakalyje.

2 a pav.

272. Komanduojanči: **vietoje!** — žingsnį dar pakeliant ir nuleidžiant kojų pėdas žingsniavimo taku nelenkiant kojų į užpakalį. Eiti toliau komanduojanči: **tiesiog!**

273. Iš žingsnio į bėgimą ir iš bėgimo į žingsnį komanduojanči, kaip parodyta 265 ir 269 str.

2 b pav.

b) Mokymas su šautuvais.

274. Stovėjimas su šautuvu. Stovėjimo su šautuvu taisyklės tokios, kaip ir be šautuvo (257 ir 262 str.).

275. Šautuvą *prie kojos* laikyti dešinėje rankoje taip, kad buožė stovėtų visa pentim, liesdama dešinės kojos pėdą, priešakiniu kampu batų priekiu linijoje. Dešinę ranką nuleisti laisvai, nykščiu apkabinti vamzdį, o kitus pirštus padėti ant lovelio kaip kam patogiau. (2 pav.).

3 pav.

276. Komanduojujant: **gulk!** — padaryti, kaip nurodyta 259 str., kartu padėti šautuvą paliai kūną, šautuvo smaigaliu ant kairės sulenktos rankos. Dešinė ranka laikyti šautuvą tarp žiedų. (3 pav.).

277. Komanduojujant: **klupsčiom!** — padaryti, kaip nurodyta 260 str. ir kartu padėti šautuvą ant kairiojo kelio, laikant buožę prie dešiniojo kelio, kaire ranka apėmus tarp žiedų, o dešinę palaidą (4 pav.).

278. Komanduojujant: **kelk!** — greitai pakilti ir paimti šautuvą *prie kojos*.

279. **Šaudymas.** Šaudyti pasirengiama, užtaiso-
ma, taikiklis pastatoma, įsiremiama, taikoma, šauna-

ma ir šaudyti baigiama taisyklėmis, nurodytomis „Mokyje šaudyti“.

280. Šaudyti (salvėmis) komanduojujama:

4 pav.

- 1) *dešinėn* arba *kairėn* (jei reikia), *į tą ir tą taikinį*,
- 2) *klupsčiom* arba *gulom* (jei reikia),
- 3) *šaudymas—grandimis* (pavyzdžiui).
- 4) **14** — (taikiklio aukštis),
- 5) **grandie** — **šauk!**

Tariant 3-čią komandą pasirengti ir užtaisyti; 4-tąją — pastatyti taikiklį; komanduojuant *grandie* — nutaikyti į nurodytą taikinį; komanduojuant *šauk* — iššauti, po ko vėl tuoju užtaisyti šautuvą iš naujo šauti.

Kad būtų toliau šaudoma, jeigu taikiny nepasikeitė, tiktai komanduojuama: *grandie* — *šauk!*

Jeigu reikia pakeisti kūno padėtis arba taikiklio aukštis, komanduojuama: pirmu atveju — *gulom!* *stačiom!* *klupsčiom!* o antru atveju: *16!* (pavyzdžiui).

Pastaba: Šaudyti saljutavimui komanduojuama:

1) *šaudymas* — *būriu* (pavyzdžiui),

2) *aukštyn* ir 3) *būry* — *šauk!*

Komanduojuant *būry* — šautuvų laibagaliam pakeiliama tiek į viršų, kad kairės rankos pirštai būtų akių aukštyje.

281. Kad būtų šaudoma *valdoma* ugnim (II str.), komanduojuama panašiai, kaip ir salvėms, bet vietoj: *grandie šauk* komanduoti: *retai, tankiai, po 00 šovinių arba apkabų* (jei reikia) — *ugnis!*

282. *Atskirai* šaudyti (II str.) komanduojuama: *atskira ugnis!*

283. Pereiti nuo atskiro šaudymo prie valdomo arba pradėti šaudyti salvėms, prieš tai paliepiama (sušvilpiama) ar sukanduojuama.

284. Šaudymui baigti komanduojuama: *atsargai* arba *išimk šovinius!* Pirmoji — kuriam tarpui sustoti šaudyti, o antroji — kada nesirengiama daugiau šaudyti.

Pabaigus šaudyti *gulom* arba *klupsčiom*, šaudžiusieji lieka šitose padėtyse iki komandos: *kelk!* (*gulk!*), bet šautuvus laikyti, kaip 276 ir 277 str., jei buvo komanda *išimk šovinius*.

285. *Šautuvo veiksmai* daroma trumpai, nedau-

rant šautuvo ir išlaikant sutarimą, atitinkamą žingsnio taktui.

286. *Nuo kojos į rankas* šautuvus imama vienu veiksmu, komanduojuant: *į ran — kas!*

Sukomandavus pasisukti pusiau dešinėn, nesukant galvos ir nepristatant kairės kojos, greitai iškelti ją per pusę žingsnio priekin, pastačius tiesiog prieš dešinės kojos kulnį; kartu dešine ranka šautuvą išmesti priekin, palenkiant durtuvą tiek, kad jo galas atsivertų prieš kairę akį ir sulig kaklo aukštumu. Šautuvus laikyti loveliu žemyn; kaire žemiau apatinio žiedo ir iš šono; o dešine — lovelio kaklelį, ties dešinės kojos girksnim. Kūną laikyti tiesiai, nesulenkiant kojų per kelius; nereikalaujama, kad kojų pėdos būtų sudedama vienodai. (5 pav.)

287. Iš padėties *į rankas* šautuvus imama *prie kojos* vienu veiksmu, komanduojuant: *že — mėn!*

Šia komanda, pasisukant ant dešinės kojos užkulnio, stoti į tą padėtį, kaip ir pirmiau, ir kartu, gaudant šautuvą dešine ranka aukščiau taikiklio, pastatyti jį prie kojos.

288. *Nuo kojos ant peties* — dviem veiksmis, komanduojuant: *ant pe — ties!*

Pirmasis veiksmas (vienas): šautuvą dešine ranka atkelti prie kairiojo šono, kreipiant jį vamzdžiu priekin ir ranka laikant aukščiau taikiklio; tuo pačiu metu pagriebti buožę kairės rankos plaštaka iš apačios taip, kad buožės pentis būtų ant delno, nykštys iš priešakio, o kitų pirštų galai — iš dešinės buožės pusės. Šautuvą laikyti stačiai prieš kairįjį petį, glaudžiant buožės kampą prie kairės kojos šlaunies iš priešakio.

Antrasis veiksmas (du): išlengva pastūmėti šautuvą dešine ranka atgal, padėti jį ant kairiojo peties, keliant kaire ranka buožę taip, kad jos plštaka, būda-

ma pirmojo veiksmo padėtyje, atsidurtų kiek žemiau alkūnės; tuo pačiu metu dešinę ranką nuleisti į savo vietą.

5 pav.

Šautuvą tuo metu laikyti buože prieš petį, nepalenkiant jo prie krūtinės ir neatlenkiant į šoną. Kairę ranką nuo peties ligi alkūnės laikyti laisvai nuleistą. (6 pav.).

289. *Nuo peties prie kojos* — trimis veiksmais, komanduoju: *že—mèn!*

6a pav.

Pirmuoju veiksmu (vienas): pastatyti šautuvą taip, kaip parodyta 288 str. pirmajam veiksmui, apėmus kartu šautuvą dešinės rankos pirštais aukščiau taikiklio.

6b pav.

Antruoju veiksmu (du): paleisti šautuvą iš kairės rankos, dešine kelti jį apie kūną prie dešinės kojos ir, laikant jį kaire ranka diržo aukštumu, pridėti jį prie

dešinės kojos taip, kad buožė kampu būtų vienoje linijoje su batų priekiais, neliesdama žemės (7 pav.).

Trečiuoju veiksmu (trys): nuleisti kairę ranką į savo vietą, o dešine išlengva šautuvą pastatyti žemėn.

7 pav.

290. Komanduoju: *Šautuvą—pasikabink!* — be veiksmų paimti šautuvą prie kojos (jeigu jis buvo kitaip laikomas), atleisti šautuvo diržą ir, įkišus kairę

ranką tarp diržo ir lovelio, pasikabinti šautuvą ant kairiojo peties laibagaliu aukštyr ir vamzdžiu užpakalin; paskui dešinę ranką nuleisti į savo vietą, o kairę — laikyti šautuvo diržą alkūnės aukštyje. (8 pav.).

Pastaba 1. Leidžiamą šautuvą padėtyje *pasikabink* laikyti ir ant dešiniojo peties, kas paliepiant turi būti nurodyta.

Nešioti šautuvą pasikabinus *už pečių* arba *ant krūtinės* gali būti leidžiama žygiuojant ir manevravimo rikiuotėje. (9 pav.).

Pastaba 2. Jeigu vamzdžiai su kepuraitėmis, leidžiama šautuvai padėtyje *pasikabink* nešioti buože į viršų. (10 pav.).

291. Šautuvui nuo peties nusiimti komanduoja: *nusikabink!* Taip komanduojant be veiksmų nusiimti šautuvą nuo peties, suveržti šautuvo diržą ir paimti šautuvą *prie kojos*.

292. *Durtuvą uždėti ir nuimti* galima visose šaulio kūno padėtyse, taip pat ir *einant*.

293. Jeigu šaulys būna padėtyje *stačiom*, tai komanduojant: *durtuvus — uždėk!* — šautuvą be veiksmų paimti *prie kojos* (jei jis buvo kitaip laikomas), dešine ranka pasistatyti jį prieš kūno vidurį, pasiimti kairėn rankon, o dešine išsitraukti durtuvą iš makščių ir uždėti jį ant šautuvo laibagalio; paskui spausti jį į apačią tol, kol aiškiai spragtelės ir atsistos į savo vietą durtuvo laikiklio plunksna. Po to šautuvą paimti *prie kojos*. Jeigu šaulys padėtyje *klupsčiom*, šautuvą durtuvui uždėti pasistatyti ties krūtinės viduriu, užsidėti durtuvą, kaip aukščiau išdėstyta, ir pasidėti į žulniai šautuvą, kaip nurodyta 277 str.

Einant ir padėtyje *gulom* durtuvą užsideda kiekvienas kaip kam patogiau. Uždėjus durtuvą, šautuvus statomas taip, kaip laikyta prieš tai.

294. Komanduojant: *durtuvus — nuimk!* — pastatyti šautuvą, žiūrint šaulio padėties, taip, kaip aukščiau

8 pav.

pasakyta, kairės rankos nykščiu spustelti plunksnos sągą ir dešine ranka nuėmus durtuvą, įsidėti jį į makštis. Po to, kada šaulys būna padėtyje *stačiom*, šau-

tuvas pastatomas *prie kojos*; padėtyje *klupsčiom* — dedama į žulniai ant kairiojo kelio, kaip nurodyta 277 str.; padėtyje *gulom* ir *einant* — šautuvas imamas, kaip buvo pirm to.

9 pav.

295. Komanduojujant: *malda! kepurės—nusiimk!*—dešine ranka pasistatyti šautuvą buože tarp batų priekiu ir paskui palenkti jį kairės rankos alkūnės link, sulenktan taip, kad plaštaka būtų alkūnės aukštume;

po to dešine ranka nusiimti kepurę, paimti ją į kairę ranką, o dešinę nuleisti. Kepurę laikyti sulenktoje kai-

10 pav.

rėje rankoje, priešakine dalim dešinėn, nykščiu iš vidaus, kitais pirštais iš lauko. (11 pav.).

296. Komanduoiant: *užsi—dėk!*—užsidėti kepurę ir paimti šautuvą prie kojos.

11 pav.

Pastaba. Rikiuotėje, kada žmonės būna su šautuvais, kepurę laikyti taisyklėmis, nurodytomis šitame straipsnyje, ir visiems tiems, kurie būna rikiuotėje be šautuvų.

297. **Sukamasi ir einama** su šautuvu tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip ir be šautuvo. Pasi-

sukant su šautuvu *prie kojos*, kada tariama ruošiamoji komanda, kiek kilstelti, prigludžiant laibagalį prie peties, o pasisukus, kartu su kojos pristatymu, išlengva nuleisti ant žemės.

298. Šautuvo padėtis einant būna tokia, kokia būna nurodoma komanda, pradedant eiti arba einant.

Komandos: **pasikabink!** ir **nusikabink!** — tariamos tik sustojus.

Komanduoiant: **stok!** — sustoti, pristatyti koja ir paskui, jei šautuvas buvo ant peties, paimti jį prie kojos.

Einant ranka, kuri nelaiko šautuvo, turi laisvai judėti aplink kūną.

Jeigu šautuvas būna prie kojos, tai einant jį pakelti taip, kaip tai daroma sukantis.

299. Komanduoiant: **laisvai!** — eiti *laisvu žingsniu*, nesilaikant taisyklių, nurodytų 265 straipsnyje, bet šautuvą ir toliau laikyti tokioje padėtyje, kokioje jis yra buvęs prieš komanduoiant.

Komanduoiant: **pasitaisyk!** — einant *laisvu žingsniu*, pasitaisyti drabužius ir šarvus, šautuvą pasiimti taip, kaip yra patogiau; jeigu prireiks, galima kreiptis per savo artimiausią viršininką, kad leistų išeiti iš rikiuotės.

Komanduoiant: **ramiai!** — atsistoti nustatyton padėtin ir eiti *išlygintu žingsniu* taisyklėmis, nurodytomis 265 str., pasiimant šautuvą padėtin, kokioje jis yra buvęs prieš komandavus *pasitaisyk*.

300. **Durtuvų kautynių** mokymas yra tam tikros instrukcijos dalykas. Visi kareiviai turi būti išmokyti visų durtuvų kautynių veiksmų.

301. **Lengvojo ir sunkiojo kulkosvaidžio veiksmų mokymas** yra tam tikros instrukcijos dalykas.

Pastaba: Mokėti veikti su lengvojo ir sunkiojo kulkosvaidžio tipu, priimtu kariuomenėje,

turi būti išmokyti visi dalies kareiviai tiek, kad mokėtų paleisti j darbą pamestą kulkosvaidį.

302. **Rankinių ir šautuvo granatų svaidymas** yra tam tikros instrukcijos dalykas.

303. Visi kareiviai turi būti išmokyti svaidyti **rankines granatas** iš trijų pagrindinių padėčių (stačiom, klupsčiom, gulom) ir einant.

Mokinant nereikia reikalauti vienodų veiksmų.

Instruktorius turi prisitaikinti prie atskirų žmonių kūno sudėjimo; jis turi parodyti visas padėtis, kuriose būdamas, žiūrint pozicijos ypatybių, kareivis gali būti priverstas svaidyti granatas.

304. Šaudyti **šautuvo granatomis** mokoma: grenadierių grandy du žmonės ir lengvojo kulkosvaidžio grandy (jeigu grandis neturi lengvojo kulkosvaidžio) taip pat du žmonės. Normaliai šautuvo granatomis šaudoma iš padėties *klupsčiom*, bet galima šaudyti iš visokios padėties, prisitaikinant prie šautuvų šaudymo.

Įsakius, šautuvo granatų svaidytojas pasistato šautuvą buože ties dešiniu keliu (jeigu šaudoma klupsčiom), įremdamas buožę, kiek gali, kietesnėn žemėn, palenkia laibgalį tiek, kad būtų galima įdėti granatą, užtaiso šautuvą, nukreipia jį reikiamu kilimo kampu ir komanduoja: **ugnis!** — **šauna**.

Šaudyti nustojama komanduojuant: svaidytoje — **atsarga!** arba **išimk šovinius!**

Pastaba: Mokinant, o kai kada ir kaudantis, jeigu tik apystovos tai leidžia, šautuvas kilimo kampu pastatoma tam tikru prietaisu, bet svaidytojai turi mokėti eigtis ir be jo.

305. **Mokymas apsikasti.** Kastuvėlis yra būtinas kiekvieno kareivio įrankis, kaip puolamosioms, taip ir ginamosioms kautynėms.

Mokinant apsikasti, reikia dėmesys kreipti į nak-

ties darbą, nes kare didžiumoje atvejų ugnies ešelone įsitvirtinama nakčia.

Kiekvienas kareivis turi mokėti darbuotis kastuvėliu kaip vienas, taip ir kartu su draugais, spręsdamas bendrą uždavinį.

Kastuvėlis vartojamas taip pat dirbant maskavimo darbus, iškapojant atžalas ir kitiems darbams.

Ypač kareiviui svarbu mokėti pasidaryti greitai, dažnai priešininko ugnyje, nedidelė uždanga ir šautuvo arba kulkosvaidžio pozicija.

Apsikasdamas ugnyje, kareivis pasideda kuprinę prieš save, šautuvą prie šono ir, gulėdamas ant kairiojo šono, dirba viena arba abiem rankom; žemės reikia išmesti iš karto prieš save, o paskui ir į šonus, kreipiant dėmesio į uždangos plotį, o ne į aukštį, ir maskuojant neseniai išmestas žemes esama po ranka medžiaga.

Mokymas apkasus dirbti yra tam tikros instrukcijos dalykas.

306. **Vartoti priešdujinę kaukę,** priimtą kariuomenėje, turi būti išmokyti visi žmonės iš tam tikros instrukcijos. Mokinant reikia ypač kreipti dėmesio į apsimovimo greitumą ir į mokėjimą darbuotis su kauke per keletą valandų.

Visiems žmonėms turi būti įskiepyta supratimas, kad kauke reikia mautis lig tik išgirstama dujų pavojaus ženklas, nelaukiant viršininkų įsakant, o nusiimti tik viršininkams įsakant.

Priešdujinė kaukė yra būtinas kareivio šarvų dalykas ir turi būti kareivio taip branginamas, kaip ir ginklas. Viršininkai visokiais atvejais patikrina ją taisyklingai laikant ir mokant ją vartoti ir su ja darbuotis.

Plst. Rik. Stat.

II SKILTIS.

Kautynių skyrius

a) Grandis tankinėje rikiuotėje.

307. Grenadierų grandis yra smulkiausias šaulių kautynių vienetas, susidedąs iš grandininko ir 7 šaulių.

308. Lengvojo kulkosvaidžio grandis yra smulkiausias lengvųjų kulkosvaidžių kautynių vienetas, susidedąs iš grandininko, keturių kulkosvaidininkų (pirmas, antras, trečias ir ketvirtas numeriai) ir trijų šaulių (penktas, šeštas ir septintas numeriai).

309. Kiekvienoje grandyje turi būti nuolatinis grandininko pavaduotojas iš šaulių skaičiaus.

310. Grandis tankinėje rikiuotėje mokoma savarankiškai, bet vienais ir tais pačiais pagrindais abiem grandim.

311. Pagrindinės tankinės grandies rikiuotės yra:

a) *linija* — tiesinė rikiuotė dviem eilėm,

b) *gretos* — vora po du,

c) *virtinė* — vora po vieną (12 ir 13 brž.).

312. Viršininkų vietos matyti iš 12 ir 13 brėžinių. (Sutartinius ženklus žiūrėk šio statuto I dalies gale). Išstojus grandininkui iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima pavaduotąjas.

313. Grandies mokymas tankinėje rikiuotėje turi tikslą pripratinti šaulius derinti veiksmus ir ritmingai dirbti bendra komanda. Mokinant tankinės grandies rikiuotės, visi žmonės turi būti ginkluoti, kaip šauliai.

314. Tankinės rikiuotės mokymui grandis turi turėti ne mažiau, kaip 7 žmones (4 gretas)

Šitas mokymas yra prirengiamasis prie tankinės rikiuotės mokymo kautynių skyriaus ir būrio sudėty.

Kad būtų galima patogiau mokyti ir greičiau tikrinti, mokinant tankinės rikiuotės grandies sudėtyje, kiekvienos grandies žmonės gali sustoti vienon eilėn.

315. Eilės rikiavimas ir skaičiavimas. Žmonės mokytis eilėje atsistoja per nustatytus tarpeklus, kiekvienas taisyklėmis, nurodytomis vieno mokyme taip, kad visų batų priekiai būtų vienoje tiesioje linijoje.

316. Žmonėms eilėn sustatyti komanduoja: *eilė—stokis!*

Žmonėms linijon sustatyti komanduoja: *grandie—stokis!* Distancija tarp eilių—75 cm. (vienas žingsnis). Tarpekliai—delno pločio arba tokį, koki būna įsakyti.

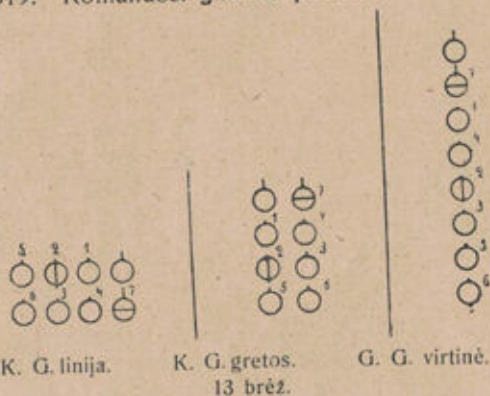
317. Atvejui, jeigu žmonėms tektų sustoti linijon, jie skaičiuojami eilėje iš dešinės kairėn *pirmais* ir *antrais* numeriais.

Išskaičiuojama komanduoiant: *pirmais antrais išsiskai—čiuok!* Tardamas savo numerį, kiekvienas aukščiau stovintis pasuka galvą į žemiau stovintįjį.

Šitokia pat taisykle išskaičiuojama žmonės arba gretos jų bendra numeracija rikiuotėje, kuriam reikalui komanduojama: *paeiliui išsiskai*—**čiuok!**

318. Taisyklių sveikintis vietoje ir einant mokoma šio statuto 1 d. IV sk. taisyklėmis.

319. Komandos: **gulk!** **klupsčiom!** ir **kelk!**— vyk-

domos kaip nurodyta vienam mokyti 276, 277 ir 278 str.

Jeigu žmonės stovi linijoje, tai komanduojant: **gulk!**—pirma eilė žengia pirmą žingsnį priekin kaire koja, kad galėtų duoti vietas gulti antrai eilei, ir paskui abi eilės kartu gula. Komanduojant: **kelk!**—visi atsistoja, kartu imdami šautuvus prie kojos, ir antra eilė prieina prie pirmos.

320. Komanduojant: **laisvai pasitaisyk!** ir **ramiai!** žmonės turi susilygiuoti, ir tik paskui vykdyti, kas nurodyta vieno mokymui 262 str.

321. **Rikiuotės lygiavimas.** Ir vietoje, ir einant žiūrėti lygiavimo frontu.

Linijoje*2-os eilės žmonės turi atsistoti užpakaly 1-os eilės žmonių.

Jeigu komanduojant nenurodyta kur lygiuotis, lygiuoti į dešiniojo sparno pusę.

322. Stovintys vietoje daliai išlygiuoti komanduojama:

1. **lygiuok!**

2. **ramiai!**

Pirmąją sukomandavus, pritraukti šautuvų laibgalius prie dešiniųjų pečių, atsukti galvas lygiavimo pusėn ir taip išsilygiuoti, kad kiekvienas matytų ketvirto žmogaus krūtinę, skaitydamas save pirmuoju. Antrąją sukomandavus, galvas atsukti tiesiog, o šautuvų vamzdžius atitraukti nuo peties.

323. **Sukiniai ir šautuvo veiksmai.** Sukiniai ir šautuvo veiksmai daromi rikiuotėje taip, kaip nurodyta vienam mokyti.

Apsisukant linijai antros eilės pusėn, žmonėms, stovintiems pirmoje eilėje, jeigu prieš juos antroje eilėje niekas nestovi, pereiti pasisukus (*trys, keturi* skaičiuojant) į šią eilę.

324. **Šautuvai į gubas** susistatomi komanduojant: **šautuvus sta—tyk!** Taip sukomandavus, pirmai eilei apsiskuti aplinkui; paskui kas dvi gretos (pirmos ir antros abiejų eilių gretos) sustato kartu tris arba keturius šautuvus; paskui eilės susirikiuoja: pirmoji — per vieną žingsnį prieš, o antroji — per vieną žingsnį už šautuvų linijos, veidu fronto pusėn.

Viršininkai, neįeiną išskaičiaviman, atremia savo šautuvus į artimiausias gubas.

325. Šautuvams pasiimti komanduojama: **šautuvus!** Taip sukomandavus, visi žmonės, pasiėmę šautuvus, sustoja į pirmąsias vietas. Jeigu sustačius šautuvus į gubas, žmonės buvo paleisti arba nuvesti nuo

šautuvų, tai prieš komanduoiant *šautuvus* reikia komanduoti: **prie šautuvų!**

326. Eilės retinimas, tankinimas ir perrikiavimas į liniją, virtinę, gretas ir atgal. Eilė išretinti ir sutankinti galima stovint vietoje arba einant, nuo sparno ir vidurio.

Kairėn retėti reikia kairiojo sparno žmogaus pusėn, *dešinėn*—dešiniojo sparno žmogaus pusėn ir *nuo vidurio*—nuo vidurinio žmogaus į abi puses. Atatinkamu būdu ir tankėjama.

Jeigu retėti sukomanduota nenurodant tarpeklių, tai išretėti per vieną žingsnį vienam nuo kito, o kada reikia sustoti didesniais tarpekliais, tai komanduoiant nurodoma, per kiek žingsnių retėti.

327. Eilei vietoje išretinti komanduojama: *eile, kairėn (dešinėn, nuo vidurio, per tiek ir tiek žingsnių) re—tėk!*

Taip sukomandavus, visiems, be to žmogaus, kurio pusėn retėjama, pasisukti įsakyton pusėn ir, atsižiūrint atgal, nueiti tankesniu žingsniu tiek, kad būtų per vieną žingsnį arba per nurodytą žingsnių skaičių vienas nuo kito; paskui kiekvienam sustoti, pasisukti ton pusėn, kurion prieš komanduoiant buvo stovėjusi veidu eilė, išsilygiuoti ir stoti *ramiai*.

328. Eilei sutankinti vietoje komanduojama: *eile, dešinėn (kairėn, vidurin) tan — kėk!*

Šitai sukomandavus, visiems, be to žmogaus, kurio pusėn paskirta retėti, pasisukti komandoje nuskirton pusėn ir pradėti eiti tankesniu žingsniu; nuėjus per nustatytą tankinei rikuotei tarpeklį, kiekvienam sustoti ton pusėn, kur buvo pirmiau eilė, greitai išsilygiuoti ir stoti *ramiai*.

329. Išretinti ir sutankinti *einant* vartojamos tos pačios komandos, kaip ir vykdant tai visa vietoje; šičia žmogui, nuo kurio pusės retėjama, vykdomąją ko-

mandą ištarus, pradėti *žengti pusiau žingsniu*, o kitiems žmonėms pasisukti pusiau dešinėn arba kairėn ir einant toliau, išretėti arba sutankėti, kaip būna paskirta komanduoiant. Atsistojus per reikalingą tarpeklį, kiekvienam atsisukti einamon pusėn ir eiti pusiau žingsniu, išsilygiuojant sparno (vidurio) pusėn, kur retėjama (tankėjama) ligi komandos: **tiesiog!**—su kuria eiti visu žingsniu.

330. Linijos retinama ir tankinama tokiomis pat taisyklėmis, kaip ir eilėje, tik tai, kas nurodyta vienam žmogui, vykdo greta vienu metu.

Pastaba. Pradedant eiti arba einant voroje galima komanduoti: *tokia ir tokia* (pvz. trijų žingsnių) *distancija, žengte — marš!* (einant **marš!**). Taip sukomandavus, priekinis žmogus (greta) eina (arba toliau žengia) visu žingsniu, o kiti žengia vietoje ir, paėmę nurodytą distanciją, eina visu žingsniu.

331. Eilei, stovinčiai frontu, surikiuoti linijon (išretinton) komanduojama: *linijon — rikiuok!*

Taip sukomandavus, jeigu eilė stovi vietoje, antrieji numeriai atžengia kaire koja žingsnį atgal ir, nepristatydami dešinės kojos, žengia žingsnį dešinėn, kad galima būtų atsistoti už pirmųjų numerių.

Eilei aplinkui apsisukant, kada dešinysis sparnas atsiduria kairėje, o kairysis — dešinėje, antrieji numeriai dešine koja žengia žingsnį priekin ir žingsnį kairėn, kad galėtų atsistoti prieš pirmuosius numerius.

332. Virtinei gretomis perrikiuoti, komanduojama: *gretas — rikiuok!* Su ta komanda, antrieji numeriai žengia žingsnį dešinėn ir žingsnį priekin taip, kad galėtų atsistoti pirmųjų linijon, ir, *trys* skaičiuodami, pristato dešinę koją.

Virtinėje, pasuktoje aplink (kairiojo sparno pusėn), antrieji numeriai žengia žingsnį kairėn ir žingsnį atgal,

kad galėtų atsistoti pirmųjų linijon, ir, *trys* skaičiuodami, pristato kairę koją.

333. Priešingai persirikiuoti eilėn (virtinėn) komanduojava: *eilėn (virtinėn)* — **rikiuok!**

Taip sukomandavus, antrieji numeriai atsistoja pirmųjų linijon (užpakaly) judesiais, priešingais nurodytiems 331 ir 332 str.

334. Einant šitie 331—333 str. perrikiavimai daromi tomis pačiomis komandomis taip, kaip ten nurodyta.

335. Pusiau pasuktoje rikiuotėje perrikiavimai iš eilės linijon ir iš virtinės į liniją ir gretas, ir atgal — nevykdomi.

336. Judesiai pirmyn, atgal, dešinėn, kairėn ir pusiau sukiniu vykdoma taip komanduojuant, kaip parodyta vieno mokyme 264—273 str.

Lygiavimo pusei nurodyti (jei reikia) komanduojava: *lygiavimas dešinėn (kairėn) arba vidurin!*

337. Krypčiai einant laikyti, paskiriant lygiavimą, kartu nurodoma *kryptis* į kurį tolimą arba išsiskiriantį daiktą arba paliai kelią arba liniją, kuriam reikalui komanduojava: *į tą ir tą daiktą!* (arba *to ir to daikto tiesumu!*).

Jeigu negalima surasti tolimo ir aiškiai matomo daikto, tai galima komanduoti: *į mane!* arba *paskui mane!*

Sukomandavus, lygiavimo žmogus eina tiesiog į paskirtą daiktą (viršininką) arba paskirtos linijos tiesumu, o kiti žmonės sutaukina su juo savo ėjimą.

338. Komanduojuant: *laisvai!* — eiti laisvu žingsniu, laikant lygiavimą, bendrą žingsniavimą ir taisyklingai laikant šautuvus.

Komanduojuant: *pasitaisyk!* — taip daryti, kaip nurodyta vienam mokyti 262 str., kartu čia galima eiti

ir *nesutariamai*, nepaliekant tačiau savo vietos negavus leidimo.

Komanduojuant: **ramiai!** — eiti *išlygintu* žingsniu.

339. Eilės arba linijos kryptis pamainoma:

a) *rikiuojant*, pasukus dešinėn arba kairėn, komanduojuant:

1) *Eile (grandie), rikiuok kairėn (dešinėn)!*

2) *Žengte (bėgte) — marš!* — einant: **marš!** arba *bėgte — marš!*

Paskutinę komandą vykdančios vietose, visiems žmonėms, be dešiniojo (kairiojo) sparno, žmogaus (arba eilės) pusiau pasisukti išsirikavimo pusėn ir eiti (bėgti) trumpiausiu keliu naujon fronto linijon, ir ten sustoti.

Kada šitai vykdoma einant — daryti taip pat, bet dešiniojo sparno (arba gretos) žmogui, kurio pusėn rikiuojama, o taip ir kitiems žmonėms, išeinant į rikiavimo liniją, žengti vietoje ligi komandos: **tiesiog!** arba *eile (grandie) — stok!*

Kada tai vykdoma *bėgant*, sparno žmogui ir toliau eiti visu žingsniu, kuriuo eiti turi pradėti ir kiti žmonės, išbėgti į rikiavimo liniją.

b) *Užsukant dešinėn arba kairėn*, komanduojuant:

1. *Eile (grandie), kairės (dešinės) — sukimu!*

2. *Žengte — marš!* (einant **marš!**)

Komanduojuant *sukimu* užsukančio sparno priesaky stovinčios eilės sparno žmogui atsukti galva rikiavimo fronto tiesumu.

Sukomandavus *marš*, pradėti eiti kairės (dešinės) sukimu, ir čia užsukančio sparno sparniniam žengti visu žingsniu, taikant eiti tokiu žingsniu, kad nereiktų stumti žmonių stovinčio sparno pusėn. Stovinčio sparno sparniniam, užsukant *vietoje*, žingsniuoti vietoje, o kada užsukama *einant* — apibrėžti nedidelis lankas ir

kartu palengva suktis dešinėn (kairėn), derinantis prie užsukančio sparno taip, kad eilė visą laiką būtų tiesi linija; užpakalinės stovinčio sparno eilės žmogus derina savo žingsnius prie priešais stovinčios eilės sparninio. Visiems kitiems žmonėms, laikant fronto tiesumu lygiavimą (akimis dirščiojant, nepasukant galvos), eiti juo smulkesniu žingsniu, juo arčiau stovi jie prie stovinčio sparno.

Kada eilė užsuka kiek reikia, komanduoti: *eile* (*grandie*), *stok!* arba *tiesiog!*

c) *Atsukant frontą į nurodytą daiktą*, kas vykdoma komanduojant:

1. *Eile* (*grandie*), *į tą ir tą daiktą* — *dešinėn!* (*kairėn!*).

2. (*bėgte*) — *lygiuok!*

Pirmąją komanduojant visiems žmonėms atsukti nurodyton pusėn; antrąją — greitai išėiti (išbėgti) į naują fronto liniją, išsilygiuojant *pasisukimo pusėn*.

Jeigu pasisukama *einant*, tai dešiniojo (kairiojo) sparno žmogui (arba gretai) — antrąją komandą ištarus, o visiems kitiems žmonėms — išsilygiuojant naujoje fronto linijoje — žengti vietoje, kol bus komanduojama: *tiesiog!* arba *stok!*

Jei perrikuojama *bėgte*, sparninis eina visu žingsniu, kurį paima ir visi žmonės, atbėgę į rikiavimo liniją.

340. *Rikiavimai*. Linija iš eilės (*vietoje stovint* arba *einant*) rikiuojama komanduojant:

1. *Linijon* — *rikiuok!*

2. (jei reikia) — *dešinėn* (*kairėn*) *tan—kėk!*

341. Atgal eilė iš linijos (*vietoje stovint* arba *einant*) rikiuojama komanduojant:

1. (Jeį yra reikalo) *kairėn* (*dešinėn*) *re—tėk!*

2. *eilėn* — *rikiuok!*

Tai (kas nurodyta 340—341 str.) daroma, kaip 326—335 str.

342. *Virtinė* iš eilės, arba gretos iš linijos į frontą rikiuojamos pasisukant dešinėn (kairėn) ir paskui užeinant per $\frac{1}{4}$ rato, kas daroma, kaip nurodyta 348 str.

343. *Virtinė* iš gretų *vietoje stovint* arba *einant* rikiuojama, eilėn rikiuojant (333 ir 334 str.).

344. Gretos iš virtinės padaromos gretas rikiuojant, kaip nurodyta 332 ir 334 str.

345. Eilė iš virtinės *stovint vietoje* arba *einant* rikiuojama virtinės fronto tiesumu, komanduojant: *grandie*, *rikiuok kairėn*, *žengte* (*bėgte*) — *marš!* einant: *marš!* arba bėgant: *marš!* ir vykdoma, kaip parodyta 339 str. p. a.

346. Linija iš gretų *stovint vietoje* arba *einant* rikiuojama komanduojant: *grandie*, *rikiuok kairėn*, *žengte* (*bėgte*) — *marš!* (einant — *marš!* arba bėgant — *marš!*), ir taip vykdoma, kaip parodyta 339 str. p. a.

347. Į eilę, liniją, virtinę ir gretas, ypač kada greitai reikia, grandis gali susirikiuoti komanduojama: *į mane*, *linijon* (arba *eilėn*, *virtinėn*, *gretosna*) *bėgte* — *marš!*

Sukomandavus, grandininkas atsistos norimon vieton ir atsigrįš norimon pusėn, o grandis bėgdama atsistos nurodyta komandoje rikiuote, kartu išlygiuodama į dešiniojo sparno žmogų, kuris greitai turi užimti vietą per vieną žingsnį už grandininko.

348. *Kryptis* pamainoma, virtinei arba gretai tik *pradedant eiti* arba *einant*, komanduojant:

1. *Grandie*, *kairės* (*dešinės*) — *sukimu!*

2. *Žengte* — *marš!* (einant — *marš!*)

Sukomandavus, priekinis žmogus (greta) išlengva užsuka eidamas visu žingsniu, kiti gi derina savo žin-

gsnius prie jo; kada priešakinis žmogus (greta) užsuks tiek, kiek reikia, komanduojuama: **stok!** arba **tiesiog!**

349. Šaudoma iš tankinės grandies rikiuotės tik-tai salvėmis *stačiom* arba *klupsčiom*, o iš retinės — kaip salvėmis, taip ir valdomąja ugnim *stačiom*, *klupsčiom* arba *gulom*.

Komandos ir taisyklės šaudyti ir sustabdyti šaudymą tokios pačios, kokios būna ir vieną mokinant, kaip parodyta 280, 281, 283 ir 284 str., bet su šitomis atmainomis:

- a) komanduojuant: **šaudymas!** — užpakaly stovinčios eilės žmonės žengia žingsnį kairėn ir priekin, kad galėtų atsistoti prieš priešais stovinčios eilės tarpeklius, o jeigu buvo komanduota **gulom** (kada rikiuotė būna retinė), tai įžengia į šituos tarpeklius; grandininkas atsistoja ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir patogiau sekti šaudymo išdavos;
- b) įvykdžius komandą: **išimk — šovinius!** arba **atsarga!** — o jeigu buvo šaudoma *klupsčiom* arba *gulom*, tai komanduojuant: **kelk!** — visi atsistoja savo vietose.

b) Kautynių skyrius tankinėje rikiuotėje.

350. Kautynių skyrius normaliai rikiuojamas grandimis, statant dešiniajame sparne lengvojo kulksvaidžio grandį. Grandys rikiuojamos dviem eilėm. Nepilnos gretos nepaliekama grandies sparnuose. Žmonių vietos parodyta 14 brėžinyje.

Pastaba. Taikos metu žmonių skaičius skyriuje ir grandyje, kiek galint, turi būti tas pat, kaip ir karo metu, ir tik paskutiniam reikalui atėjus gali būti sumažinamas ligi 6 žmonių kiekvienoje grandyje. Kautynių skyrių skaičius būryje neturi būti mažesnis, kaip du.

351. *Pirmaisiais ir antraisiais* kautynių skyriuje išskaičiuojama grandimis, priskaitant ir grandininkus.

352. Išstojus skyrininkui iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima jo pavaduotojas.

353. Šautuvų veiksmai vykdoma, kaip nurodyta vienam mokyti.

354. Komanduojuant: **gulk!** *klupsčiom* ir **kelk!** — vykdoma, kaip parodyta vienam mokyti 276—278 str. ir grandžiai mokyti 319 str.

14 brėž. K. S. linija.

355. Komanduojuant: **laisvai!** **pasitaisyk!** ir **ramiai!** — vykdoma taip, kaip parodyta vienam mokyti 262 str.

Komanduojuant: **pasitaisyk!** — grandininkai gali apeiti valdinius, kad galėtų įsakyti kas reikia.

356. **Kautynių skyrius išlygiuojamas** taip, kaip parodyta grandžiai mokyti 321 ir 322 str.

357. **Sukiniai daromi** taip, kaip parodyta vienam mokyti 263 str. ir grandžiai mokyti 323 str.

Kautynių skyriui pasisukant sparno pusėn, skyrininkas ir jo pavaduotojas pasisukdamas žengia žingsnį dešinėn (kairėn), o rikiuojant atgal, atsistoja į savo vietas.

Pastaba: Pasisukant eilės rikiuotei sparno pusėn, nurodytieji asmenys į šalį neišeina.

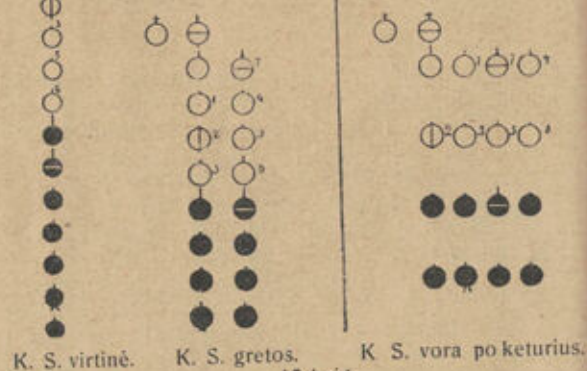
358. **Gretų dvejinimas ir rikiavimas.** Gretos vietoje dvejinamos trimis skaičiais komanduojuant: **gretas — dvejinink!**

Taip sukomandavus:

- a) kada rikiuotė būna surikiuota pagal *pirmą eilę*, antrieji numeriai žengia kaire koja žingsnį

atgal ir žingsnį dešinėn taip, kad galėtų atsistoti už pirmųjų numerių ir, *trys* skaičiuodami, pristato koją; pirmieji antros eilės numeriai, *viens* ir *du* skaičiuodami, žengia pusę žingsnio atgal;

b) kada rikiuotė būna surikiuota pagal *antrą eilę*, antrieji numeriai žengia dešine koja žingsnį priekin ir žingsnį kairėn taip, kad pirmieji numeriai atsidurtų užpakaly jų ir, *trys* skaičiuodami, pristato koją; pirmieji antrosios eilės numeriai, *viens* ir *du* skaičiuodami, žengia pusę žingsnio priekin;

- c) *jei pasisukta dešiniojo sparno pusėn*, antrieji numeriai žengia žingsnį dešinėn ir žingsnį priekin, kad galėtų atsistoti pirmųjų linijon, ir, *trys* skaičiuodami, pristato dešinę koją; pirmieji antrosios eilės numeriai, *viens* ir *du* skaičiuodami, žengia pusę žingsnio dešinėn;
- d) *jei pasisukta kairiojo sparno pusėn*, antrieji

numeriai žengia žingsnį kairėn ir žingsnį atgal, kad galėtų atsistoti pirmųjų linijon, ir, *trys* skaičiuodami, pristato kairę koją; pirmieji antrosios eilės numeriai, *viens* ir *du* skaičiuodami, žengia pusę žingsnio kairėn.

Rikiuotę pusiau pasukant gretų nedvejina; jeigu jos buvo sudvejintos prieš pasukant, tai taip ir palieka.

Gretos vietoje, kada jos būna sudvejintos, rikiuojama trim skaičiais, komanduoju: *gretas—rikiuok!*

Čia antrieji numeriai įžengia į savo vietas, eidami priešingai nurodytam, o pirmieji antrosios eilės numeriai, *du* ir *trys* skaičiuodami, prieina prie pirmosios per nustatytą distanciją.

Einant gretos dvejinama ir rikiuojama tomis pačiomis taisyklėmis ir komandomis, kurios taikoma ir vykdamas vietoje.

Pastaba: Rikiuotė, kurioje yra mažiau kaip 3 gretos, jų nedvejina.

359. **Kautynių skyrius retinamas ir tankinamas** taip, kaip parodyta grandžiai mokyti 326—330 str.

Viršininkai, būdami kautynių skyriaus eilėse, tankėja per tokius pat tarpeklius, kaip ir eiliniai.

360. **Linija į eilės rikiuotė ir atgal rikiuojama** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 331—335 str.

361. **Šautuvai į gubas statomi** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 324 ir 325 str.

362. **Kautynių skyriaus linija eina ir kryptį maino** taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 336—339 str.

363. **Rikiavimai.** Kautynių skyrius gali rikiuoti:

a) *virtinę*

b) *gretas*,

c) *vorą po keturius* (15 brėž.).

Virtinė ir gretos rikiuojama ir atgal atriukiujama taip, kaip nurodyta grandžiai mokyti 340—346 str.

Vora po keturius rikiuojama dvejinant gretas. (358 str.).

Vorą po keturius į gretos perrikiuojama gretas rikiuojant (358 str.).

Vora po keturius į virtinę ir liniją perrikiuojama, prieš tai gretas surikiavus (358 str.).

Kautynių skyrius į eilę, liniją ir voras rikiuojamas komanduojuant: *skyriau, į mane, linijon* (pavyzdžiui) *bėgte – marš!*. Daryti taip, kaip nurodyta grandžiai mokytį 347 str.

Pastaba: Voroje po keturius, stovint ir einant, distancijos tarp žmonių vienas žingsnis.

364. **Voros kryptis mainoma** taip, kaip nurodyta grandžiai mokytį 348 str., ir kiekvienos (keturių žmonių) gretos žmonės užsuka taip, kaip nurodyta 339 str. p b. grandžiai mokytį; kiekviena kita greta užsuka priedama prie tos vietos, kur buvo užsukusi priekinė greta.

365. **Šaudoma** iš tankinės kautynių skyriaus rikiuotės taip, kaip nurodyta 349 str. grandžiai mokytį su šitokiais priedėliais: komanduojuant: **šaudymas!** — skyrininkas eina už rikiuotės ir atsistoja ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir jam patogiau sekti besidarbuojant žmones ir ugnies išdavus; žmonės, šautuvais (karabinais) neginkluoti, sustoja tokioje padėtyje, kokia komanduojuama (*stačiom, klupsčiom arba gulom*).

c) Mokymas manevravimo rikiuotėse.

366. **Manevravimo rikiuotė** yra tokia rikiuotė, kuri vartojama priešininko įtakos sferoje. (91—98 str.).

Vartojant manevravimo rikiuotės turima tikslo padėti prisitinkinti prie vietos, kad, iš vienos pusės, pats būtų mažiau matomas, o, iš kitos pusės, padėtų vartoti visų veikslų ginklus.

Manevravimo rikiuotėse būdami žmonės sustoja per įvairias distancijas ir tarpeklus, eina laisvu žingsniu, ir darbuojasi daugiausia įsakomi arba nurodomi ženklais, visada prisitaikindami prie vietos; šautuvai leidžiama neštis įvairiose padėtyse, bet ne padėtyje *ant peties*.

367. Mokytį manevravimo rikiuotės veiksmų, ir, svarbiausia, išmokti puolamųjų kautynių įpročius yra pagrindinis dalykas rikiuotės mokinant.

368. Kiekvienas kareivis turi būti išmokytas:

- a) susirikiuoti kiekvienon manevravimo rikiuotės iš bet kokios rikiuotės ir greitai vėl susirikiuoti atgal;
- b) eiti manevravimo rikiuotėje, per įvairias vietas, laikydamas nurodytus tarpeklus, didindamas arba juos mažindamas, laikydamas nurodytą kryptį arba ją keisdamas;
- c) įvairiais būdais perbėgti, peršliaužti, susiburti ir pereiti per kliūtis;
- d) užimti poziciją šaudymui arba prisidengimui;
- e) vartoti kastuvėlj, puolant ir ginant;
- g) šaudyti visose kūno padėtyse, iš visokių uždangų, vietoje ir einant;
- i) surasti ir parodyti taikinius; išskirstyti, sutelkti, nukelti ugnį ir ją sustabdyti, komanduojuant ir savarankiškai;
- k) sekti priešininką, kaimynus ir netarpinį viršininką, perduoti per rikiuotę paliepiamus ir pranešimus.

369. Manevravimo rikiuotės pradžios veiksmų galima mokytį mokomoje aikštėje arba net kareivinėse.

Nuo vienos veiksmų rūšies prie kitos pereiti tik įskiepijus žmonėms tai, kas jiems buvo parodyta, ir patikrinus, kad kas parodyta yra suprasta ir visų tvirtai išmokta.

370. Pirmų manevravimo rikiuočių veiksmų mokyti pradama supažindinant šaulį su jo pareigomis, būnant šioje rikiuotėje; paprasčiausiais būdais išsiskleisti į vilnį, į saują ir p.; šaudymo taisyklėmis, visokiose kūno padėtyse būnant; su kulkosvaidžių savybėmis ir jų vartojimu. Po to pradama mokyti vietoje, kas reikia daryti iš pradžių grandies sudėtyje, stengiantis kiek galint greičiau pradėti mokyti skyriaus sudėtyje, su kulkosvaidžiais ir išraižytoje vietoje, būnant įvairiose apystovose: puolant, ginantis, persekiojant ir atsitraukiant.

371. Manevravimo rikiuotėse mokymo pagrindas yra mokymas kautynių skyriaus sudėtyje. Mokyti pradama, kai būna išmokta veiksmų taisyklės, būnant manevravimų rikiuotėse kautynių skyriaus sudėtyje.

372. Kautynių skyrių moko puskarininkis skyrininkas, netarpinai vadovaujamas būrio vado ir prižiūrimas kuopos vado.

373. Mokinant reikia kreipti ypatingo dėmesio į grenadierių bendradarbiavimą su lengvuju kulkosvaidžiu, o taip pat į jo svarbumą kautynėse.

374. Mokinant, priešininko vaidmenį gali vaidinti atskiri žmonės. Toliau, nurodant būrio vadui, kai kada du kautynių skyriai gali nagrinėti atskirus kautynių laikotarpius, paeiliui vaidindami puolantįjį ir besiginantįjį.

375. Pamokų dalykas maž daug bus:

- a) K. skyriaus susiartinimas su priešininku, įvairiose rikiuotėse būnant, ir atskirais žmonėmis;
- b) kautynių rikiuotės: išsitiesimas už uždangų ir išėjimas iš jų, distancijų ligi taikinių nustatymas, ugnies paleidimas ir jos drausmė;
- c) puolimas, perbėgimai, peršliaužimas; ugnies pozicijos užėmimas;

d) gynimo kliūčių nuveikimas, pasipriešinimo lizdų apėjimas, jų pasipriešinimo nugalėjimas, užtrukimai puolant (tyčia arba dėl pranešančios priešininko ugnies), kontratakos atmušimas, grenadierių ir kulkosvaidininkų uždaviniai;

e) paimto baro įrengimas: priešininko apkasų pritaikymas, vietos parinkimas lengvajam kulkosvaidžiui, protarpio tarp dviejų kautynių skyrių šaudymas, atsparos posto arba pasipriešinimo lizdo organizavimas, kad priešininkas negalėtų jų atskirti nuo tuščių protarpių;

g) kautynių patrulio tarnyba;

i) lengvojo kulkosvaidžio, šautuvo granatų ir rankinių granatų užtvėriamoji ugnis;

k) netikėtumai ir kaip nuo jų gintis.

Kiekvienas minėtų pratimų turi būti atsidėjus parengtas ir vykdomas, kaip atskiras kautynių epizodas.

376. Mokymo būdai paliekama vadovams, *bet mokyti reikia griežtai laikantis dėsnų, išdėstytų 2-je šito statuto dalyje.*

d) Grenadierių grandis manevravimo rikiuotėje.

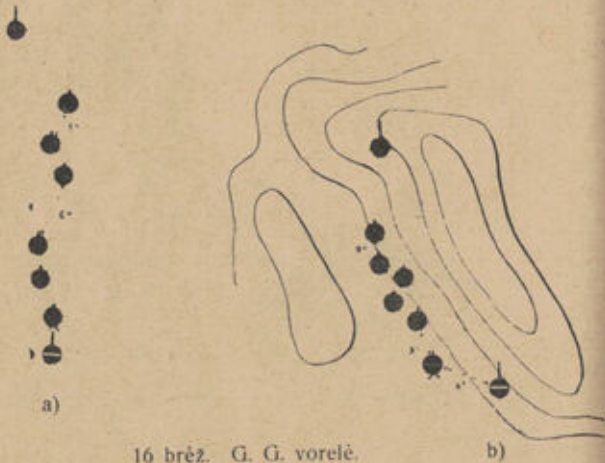
377. Pagrindinės grenadierių grandies manevravimo rikiuotės yra:

- a) *vorelė*
- b) *sauja*,
- c) *vilnis*.

378. **Vorelė** daroma iš žmonių, laisvai einančių po vieną paskui grandininką paskirtomis distancijomis; paskutinis joje eina grandininko pavaduotojas (16 brž.). Pereinama *vorelėn* paprastai paliai priekinį žmogų (iš voros ar iš gretų) arba paliai pirmosios eilės (ar linijos) dešinio sparno žmogų, kuris tuojau

pasisuka įsakymu nurodyta kryptim. Kiti žmonės susiskirsto, žiūrėdami savo tvarkos grandies voroje.

Vorelė leidžia geriausiai prisitaikinti prie vietos, esant siauroms uždangoms, ir turėti mažiausia nuostolių nuo artilerijos ugnies. Ji naudinga vartoti sparnams apsaugoti. Iš šalies vorelė panaši į grandinę ir jautri sparniniam kulkosvaidžių šaudymui.

16 brėž. G. G. vorelė.

Grandininkas paprastai eina vorelės priekyje; jeigu jam tenka pasitraukti, pav. vietos žiūrėti, tai kryptį laiko priekinis žmogus. Grandininko pavaduotojas vorelėje visados eina užpakalyje (17 brėž.). Paprastomis distancijomis vorelėje laikoma 5 žingsniai.

379. **Sauja** yra protarpinė ir kintama forma, kurioje grandininkas turi aplink save savo žmones

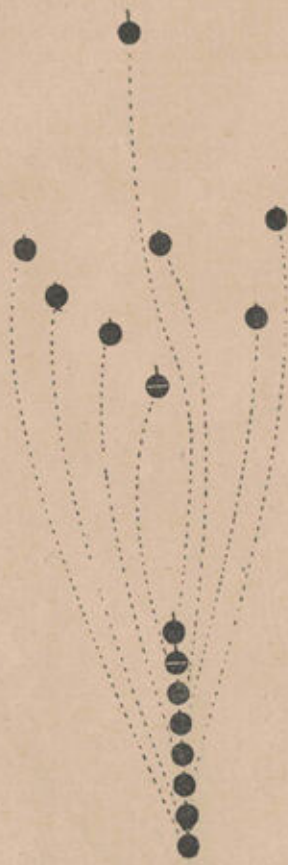
taip arti, kad gali su kiekvienu jų susižinoti pats. Sauja sudaroma laisvai sustojant paskui savo grandinin-

17 brėž. G. G. iš linijos vorelėn.

18 brėž. G. G. sauja.

ką ir vartojama puolant: belaukiant priešininko ugnies, tolimoje artilerijos ugnyje, plačioms uždangoms su-

19 brėž. G. G. iš virtinės saujon.

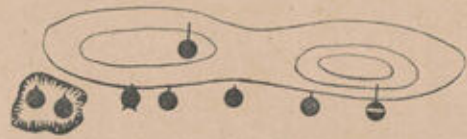
naudoti, labai išraižytoje vietoje, dirbant su tankais, grandžiai surinkti už uždangos kautynėse. (18 brėž.).

Saujon normaliai pereinama, kaip nurodyta pereiti vorelėn 378 str. Grandininko pavaduotojo vieta paprastai užpakalyje.

Distancijos ir tarpekiai tarp žmonių saujoje retai bus didesni, kaip 5 žingsniai. Kryptis šitoje rikiuotėje laikoma paliai grandininką arba paskirtą žmogų. (19 brėž.).

20a brėž. G. G. vilnis.

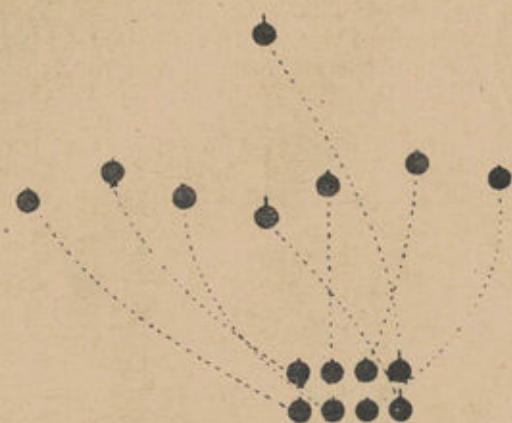

20b. brėž. G. G. vilnis.

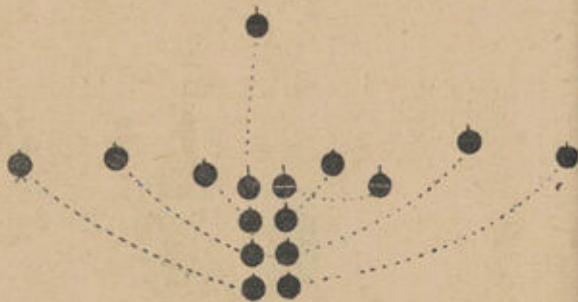
380. Vilnis sudaroma iš žmonių, išsiskleidusių paprastai dešinėn ir kairėn nuo grandininko, esančio truputį priekyje taip, kad visi žmonės galėtų dalyvauti ugnies veiksme (20 brėž.).

Jei nebus tam tikro paliepimo, tai sklaidžiamasi:

- iš linijos — paliai priekinį trečios gretos žmogų dešinėn ir kairėn (21 brėž.),
- iš gretų — paliai priekinę gretą dešinėn ir kairėn (22 brėž.),
- iš virtinės ar vorelės — paliai priekinį žmogų dešinėn ir kairėn (23 brėž.),

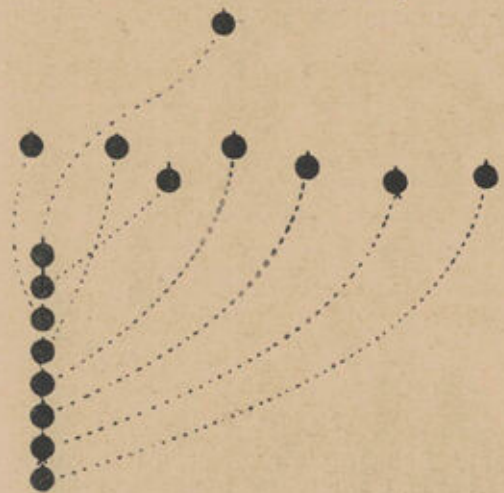

21 brėž. G. G. iš linijos vilnin.

22 brėž. G. G. iš gretų vilnin.

d) iš saujos — dešinèn ir kairèn.
 Paskirtieji paliepimu tarpekliai turi būti laikomi tikslai sumoje visai grandžiai; gi atskiri žmonės susto-
 toja paskirtame fronte žiūrint vietas, ir tarpekliai tarp
 jų bus lygūs tikslai visai vienodoje vietoje.

23 brėž. G. G. iš virtinės vilnin.

Grandininko pavaduotojo vieta paprastai truputį užpakaly, bet taip, kad jis prisireikus galėtų dalyvauti ugnies kautynėse.

Normaliais vidutiniais tarpekliais tarp žmonių laikoma 5 žingsniai.

Kryptis laikoma paliai paskirtą žmogų.

Vilnis vartojama frontinėms ugnies kautynėms ir kai reikia būti pasirengusiems paleisti ugnį.

Kad geriau sunaudotų vietą ir turėtų mažiau nuostolių, grandis net vilnis rikiuotėje negali kauty-
nėse neišsiplėsti gilumon; tačiau čia turi būti parody-
ta kuo tikriausia grandininko ir jo pavadootojo kon-
trolė, atsimenant, kad juo labiau grandis išėsta gilu-
mon, juo siauresnis užpakalyje esančių žmonių šau-
domas plotas.

24a brėž. Kartys.

381. Be nurodytų pagrindinių manevravimo ri-
kiuotės formų, žiūrint vietos ir ugnies, galima vartoti
ir kitos tarpinės formos:

- a) *kartys* (24a brėž.),
- b) *dvilypė vilnis* (24b brėž.) ir kitos.

382. Visuose susirikiavimuose grandininkas ne-
surištas su savo vieta; pasitraukus jam iš rikiuotės —
veda pavadootojas.

Pastaba. Vorelėje grandininko pavado-
tojas niekada neapleidžia savo vietos užpakalyje.

383. *Pereiti manevravimo rikiuotėn* grandis turi
mokėti iš visokių tankinių rikiuočių, taipgi turi mokėti
pereiti iš vienos manevravimo rikiuotės kiton.

Ji turi taipgi mokėti greitai susirinkti tankinėn
rikiuotėn.

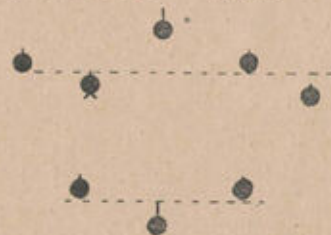
384. *Pereinama manevravimo rikiuotėn* ir per-
rikiuojama paliepus arba sukomandavus.

Jei persirikiuoti reikia greitai, tai, nurodžius for-
mą, pridedama žodis *bėgte*. Persirikiavus einama to-
liau žengte nurodyta kryptim.

Jei persirikiuoti reikia vietoje arba užimant tam
tikrą punktą, tai tat nurodoma paliepimu.

Pastaba. Pavyzdinės paliepimo formos:

- a) *Grenadierių grandie, į atskirą medį (rodo ranka), distancija 6 žingsniai, vorelėn—marš!*
- b) *Gr. gr., paskui mane, saujon — marš!*
- c) *Gr. gr., užimti šitą griovį, tarpekliai 8 žing-
sniai, vilnin bėgte — marš!*

24b brėž. Dvilypė vilnis.

385. Distancijų ir tarpeklių tarp žmonių didu-
mas pareina nuo apystovų ir nurodomas paliepimu.
Nenurodžius jie yra lygūs 5 žingsniams.

Jų didinimas saugo nuo nuostolių, bet sunkina
valdymą ir tinka artėjimo rikiuotėse; mažinimas len-
gvina veiksmų ir valdymo vienumą ir tikrina didesnę
smūgio galią, ir todėl tinka prieš jį.

386. Manevravimo rikiuotė skirstoma į *artėjimo rikiuotę ir kautynių rikiuotę*. (95—97 str.).

Pagrindinės vienos ir antros rikiuotės formos vienodos, bet kadangi artėjimo rikiuotėje vyriausias reikalavimas — kuo mažiausia būti matomam, tai čia labiausiai bus vartojama *vorelė ir sauja*; kautynių rikiuotėje svarbiausia galimybė yra paleisti tikrąją ugnį ir todėl čia dažniau teks vartoti *vilnis*.

387. **Grenadierių grandies judesys** manevravimo rikiuotėse yra ėjimas priekin ir atgal, maži pasidavimai į šonus ir krypties atmainos.

Visuose judesiuose reikia laikyti duota kryptis; žmonės turi laikyti ryšius tarp savęs, nekliudydami vienas kitam ir, nelaukdami nurodymų, patys taikinausi prie vietos.

Eiti galima žengte, bėgte arba šliaužte visa grandim, po kelius žmones ar po vieną.

Grandininkas puolamuosiuose veiksmuose esti savo grandies priekyje, jei tik neina ugnies kautynės, kada jis esti ugnies ešelone ir pats gali šaudyti. Atsitraukimo judesiuose jis esti užpakalyje.

Žmonės laiko šautuvus, kaip kam patinka (bet ne ant peties). Prieš kiekvieną judesį atsarga statoma bė tam tikro paliepimo.

Sustoti komanduojama: *Gr. gr. — stok!* arba duodamas tam tikras ženklas.

388. Žengte eiti komanduojama:

Grenadierių grandie (ten ir ten arba kryptis), pirmyn — marš!

389. Bėgte bėgti komanduojama:

Grenadierių grandie, perbėgti (ten ir ten arba kryptis), pirmyn bėgte — marš! Sukomandavus *perbėgti*, šauliai baigia taisyti, stato atsargą, uždaro šovinines ir rengiasi perbėgti.

Su komanda *marš*, šauliai greit pašoka ir bėga į paskirtą vietą.

Kadangi tikrai nurodyti nauja pozicija iš senos nevisada bus galima, tai grandininkui dažnai teks ji rodyti bebėgant, arba pasiūsti pirmyn vienas, du vikrūs šauliai.

Perbėgus tuojau mainomas, jei reikia, taikiklis ir paleidžiama ugnis.

Bėginio ilgumas pareina dažniausiai nuo priešininko ugnies tikrumo. Tikroje priešininko ugnyje trumpi bėginiai (mažiau kaip 50 metrų) bus normalūs.

390. Keli žmonės arba po vieną bėga ir šliaužia, kaip pirma nurodyta. Grandininkas paskiria kam paeiliui bėgti ir pats bėga (šliaužia) tarp pirmųjų.

Jei toje vietoje, kur atbėgo (atšliaužė) atskiri žmonės, yra priedanga, tai šauliai renkasi už jos, nesirodydami, ligi bus liepta.

391. Grandis eina *atgal* dažniausiai žengte ir tais pat būdais ir komandomis (vietoje komandos *pirmyn*, komanduojama *atgal*).

392. Įstrižai ir į sparną einama, žiūrint tankinės rikiuotės taisyklių.

393. **Krypties atmaina** vietoje ir einant daroma paliepus arba sukomandavus: *Gr. gr., į tą ir tą daiktą (arba į mane, dešinę kairę) — marš!* Visi pasisuka į nurodytą daiktą (į grandininką) ir eina į naują liniją.

394. **Ugnis**. Grandis manevravimo rikiuotėse gali šaudyti *atskirai* arba *valdomai*.

Pirmu atveju grandininkas įsako: *atskira ugnis!* Tada taikins, taikiklis ir taikymo taškas pasirinkti pavedama šauliui. Tačiau grandininkas turi, kiek galėdamas, ir čia rodyti savo įtaką (nustatant taikiklį, skirstant ugnį ir t. t.), kaip to reikalauja „Mokymas šaudyti“.

Iš antros pusės ir šauliams leidžiama į labai gerus taikinius paleisti ugnis visada, išėmus atvejus, kai buvo uždrausta ji leisti, pavyzdžiui, norint paruošti staigumą ir t. t.

Šaudant *valdomai* grandininkas rodo aiškiai ir tiksliai *taikinį* kryptimi ir padėtimi, taip kad kiekvienas šaulys greitai jį rastų, ir paskiria taikiklį; taikiny s reikia vadinti taip, kaip jis matomas iš šaulių pusės.

Šaulys turi pats daryti pataisas paskirtame taikiklyje, jei to reikalauja: jo šautuvo ypatybės, jo padėtis arba, galop, kludymo sekimas.

Pastaba: Komanduoti valdomajai ugniai reikia taip, kaip nurodyta „Mokyme šaudyti pavyzdžiui:

- a) *į atskirus šaulius, ant kalno, prieš mišką, 6—ugnis!*
- b) *į šaulius, kurie pusiau dešinėje, griovio su medžiais krašte, 8—ugnis!*
- c) *į kulkosvaidį kuris ties kairiuoju kėjimo kampu, kairiau per taikinio plotumą, 7—ugnis!*

395. Ugnies greitumas paliekamas patiems šauliams. Pagrindinis reikalavimas yra tiksliai daryti kiekvieną šūvį, ir ugnies greitumo didinimas neturi mažinti kludymo tikrumo.

Grandininkas visada gali reikalauti padidinti ar sumažinti ugnies greitumą, komanduodamas visai grandžiai arba atskiriems šauliams: **tankiau!** arba **rečiau!**

396. Tam tikrais atvejais grandininkas gali staigiai paleisti ugnį salvėmis arba atskirais šūviais, sukomandavus arba sušvilpus.

397. Ugniai sustabdyti grandininkas paliepia: *sustabdyti ugnį!* arba *sušvilpia!*; esant reikalui komanduoja: **atsargai!** ar **išimk šovinius!**

398. Kai kautynėse negalima valdyti ugnies komandomis, tai paliepimas perduodamas nuo žmogaus žmogui arba vartojami ženklai.

e) **Kulkosvaidžio grandis manevravimo rikiuotėje.**

399. Pagrindinės manevravimo rikiuotės ir perrikiavimas į jas daroma tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip ir grenadierų grandyje (377 - 380 str. ir 25, 26 ir 26 brėž.) su šitokiais papildymais.

400. *Vilnia* rikiuojamasi, jei nebuvo tam tikro paliepimo, paliai 2 numerį (kulkosvaidininką).

401. Rikiuojantis manevravimo rikiuotės grandies lengvasis kulkosvaidis išimamas iš vežimo ir rankiniais rateliais vežamas tai 2, tai 3 numerio iš eilės. Vietoj rankinių ratelių kulkosvaidis gali būti uždėtas ant arklio ar ant vežimo, arba nešamas. Visiems kautynių skyriams manevruojant drauge, kulkosvaidžiai gali likti ant būrio kulkosvaidžio vežimo.

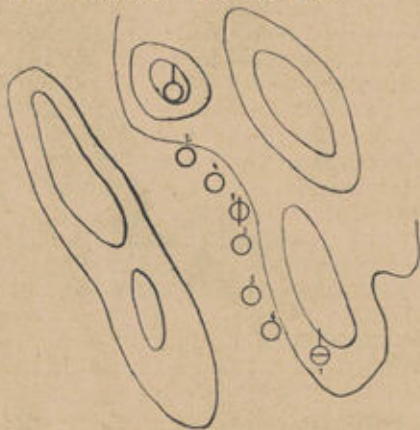
402. Prieš galimybę paleisti ugnį kulkosvaidis ir prietaisai imami šiuo būdu:

- a) grandininkas ima atsargos vamzdį ir garų išeinamąją triūbelę,
- b) 2 numeris ima lengvąjį kulkosvaidį,
- c) 3 numeris—dvi dėžes su šoviniais,
- d) 4 numeris—vieną dėžę su šoviniais ir vieną dėžę su vandeniu,
- e) 1 numeris—traukia rankinius kulkosvaidžio ratelius su dėže ir atsargos dalimis ir, jei įsakyta, priima šovinių atsargą. Jei grandininkas lieps rankinius ratelius palikti prie vežimo, tai 1 numeris ima dėžę su atsargos dalimis ir dėžę su šoviniais.

403. Grandies žmonės ginkluoti:

- a) grandininkas—su karabinu arba šautuvu, binokliu ir kastuvėliu;

- b) 1 numeris — šautuvu su 45 šoviniais, kastuvėliu ir kabliais lipti į stulpus;
- c) 2 numeris — su kulkosvaidžiu, pistoletu, maišeliu su įrankiais ir kastuvėliu;
- d) 3 numeris — su karabinu ar šautuvu su 45 šoviniais ir vedega;
- e) 4 numeris — šautuvu su 45 šoviniais ir vedega;
- g) 5—7 numeriai, kaip šauliai, bet 5-tas numeris turi žirkles vielai karpyti.

25 brėz. K. G. vorelė.

404. Karių vietos — kaip parodyta 25, 26 ir 27 brėžiniuose.

Grandininkas esti dažniausiai nepertoli nuo kulkosvaidžio, iš kur ir valdo savo grandį. Jam be kitų prievolių reikia prižiūrėti kulkosvaidžio šaudymą, ugnies vaisiai ir drausmė, šovinių ir vandens išteklius ir papildymas.

3 numeris stoja iš dešinės ir arti 2 numerio (kulkosvaidžio), greta už uždangos, ar truputį užpakaly, pasirengęs kas minutė jam padėti, kai tik reikia; jis paduoda šovinių ir padeda 2 numeriui nešti kulkosvaidį.

1 numeris (jei jis be ratelių) stoja arti kulkosvaidžio, kiek galėdamas už uždangos ir taip, kad, 3 numeriui padavus ženklą arba pašaukus, jis tuojau galėtų atnešti šovinių.

4 numeris stoja kiek galėdamas už uždangos taip, kad turėtų akies ryšį su skyrininku. Jei prireiktų papildyti vandens, jis paduoda 2 numeriui dėžę vandens.

Grandininkas rūpinasi, kad kulkosvaidžiu galėtų šaudyti nors trys numeriai. Jei išstoja 2 N, jį pavaduoja 3 N, o šį — 4 N ir paskui 1 N.

26 brėz. K. G. sauja.

405. Leng. k. grandis juda ir maino kryptį taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis gr. grandžiai 387—393 str. Kol nesitikima susitikti su priešininku, eina su neužtaisytu kulkosvaidžiu. Jis reikia nešti taip, kad nepastebėtų priešininkas.

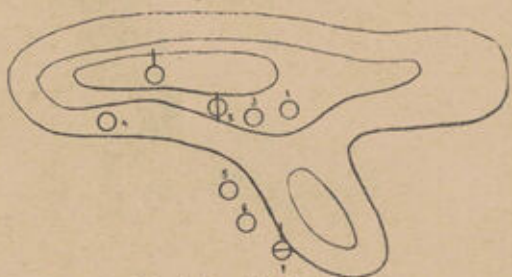
406. Perbėgama ir peršliaužiama pagrindais, nurodytais gr. grandžiai 388 ir 390 str. 2 numeris neša kulkosvaidį abiem rankom prispaudęs prie kūno, kad nei iš priekio, nei iš šono negalima būtų pažinti, kad tai kulkosvaidis.

407. Reikalui esant, prieš einant priekin, grandininkas siunčia pirma šaulius (5 — 7 numerius) žvalgyti priešininko ir pozicijos savo kulkosvaidžiui.

408. Apleidžiant kiekvieną poziciją reikia stengtis, kad priešininkas nepastebėtų.

27a brėz. K. G. vilnis.

27b brėz. K. G. vilnis.

409. **Lengv. k. grandies ugnis** turi remtis lengvojo kulkosvaidžio ugnim.

1—4 numeriai turi uždavinį laiduoti savo kulkosvaidžio veikimą. Tik tada, kai dalykų padėtis reikalauja pilnai įtempti ugnį, visi numeriai dalyvauja ugnies veiksmė.

5—7 numeriai paleidžia ugnį grandininko nurodymais ar savarankiškai. Jei tarp jų yra įgudęs šaulys su optiniu taikikliu, tai jis esti arčiau kulkosvai-

džio, kad tikra ugnim galėtų kliudyti sunkiai pasiekiamus lengvajam kulkosvaidžiui taikinius. Kiti šauliai gali būti užpakalyje už uždangos arba gauna uždavinį žvalgyti, sekti ir t.t.

410. Pozicija kulkosvaidžiui išrenkama iš sprendžiamo uždavinio taip, kad kiek galint būtų apsaugota staigumas paleidžiant ugnį ir jos flankuojamas veiksmas, nes tai labai padidina ugnies tikrumą ir moralinę reikšmę.

411. Reikia žiūrėti, kad kulkosvaidis būtų priešininkui mažas ir sunkiai įžiūrimas taikyns. Labai žymių krūmų, iškastos žemės, miško kampo, trobesių artumas lengvai pritraukia priešininko dėmesį. Griežtai draudžiama rinktis žmonėms ties kulkosvaidžio pozicija.

412. Dažnai, lengvojo kulkosvaidžio matymo plotui išplėsti, teks ieškoti jam aukštesnės padėties, kaip žemės paviršius. Svarbu mokėti sunaudoti tam reikalui vietos daiktai ir jie pritaikinti.

413. Kai pozicija lengvajam kulkosvaidžiui išrinkta, už uždangos daromi visi parengiamieji veiksmai, statomas taikiklis ir užtaisoma. Paskui grandininkas apžiūri, sprendžia kaip turi padėti tą minutę lengvasis kulkosvaidis ir kas reikia paliepia.

Pastaba: Paliepimų pavyzdys: „Ugnis į pamiškę, pusiau dešinėje nuo mūsų ir ypač į nugriuvusius medžius, kur, aš manau, yra priešo kulkosvaidis, taikiklis — 6; šaudyti, kol mūsų grenadieriai užims kalvą pusiau dešinėje“. Paskui grandininkas komanduoja: *pozicijon — marš!* Antrasis numeris eina su kulkosvaidžiu į poziciją; čia jis įtvirtina šakutės pentiną ir savarankiškai paleidžia ugnį. Kiti numeriai sustoja, kaip nurodyta 404 str.

414. Jei prirengiamiesiems lengvojo kulkosvaidžio veiksmams nėra uždangos, tai grandininkas tiesiai liepia ar komanduoja paleisti ugnį.

415. Dažnai, ypač puolant, apystovos reikalus skubiai paleisti ugnį. Tuomet 2 numeris savarankiškai išsirenka vietą, taikinį, stato taikiklį ir paleidžia ugnį. Kiti numeriai savarankiškai taikinasi prie antrojo numerio veiksmų.

416. Lengvojo Maksimo sistemos kulkosvaidžio savybės reikalauja šaudyti su protarpiais po 10—15 šūvių ir leidžia išplėsti tikrąją ugnį distancijoje ligi 800 metrų. Nepalaujama ugnis leidžiama kaip išimtis artimiausioje distancijoje (ligi 100 metrų) prieš didelius taikinius.

417. Geras kulkosvaidininkas pats korektuoja ugnį; grandininko pastabos ir nurodymai jam tai palengvina.

418. Kai tik 2 numeris atliks savo ugnies uždavinį ir nebeturės prieš save rimto taikinio šaudyti, jis sustabdo ugnį ir, jei galima, patraukia savo kulkosvaidį už uždangos. Jis naudojasi kiekviena paliova kautynėse, apžiūrėdamas kulkosvaidį, įpildamas vandens, jį patepdamas ir t.t.

419. Prieš ataką ir atakuojant, nelygioje vietoje, ypač krūmuose ir miškuose, taip pat ir staiga susidūrus, gali prireikti šaudyti einant. Tuomet 2 numeris užtaiso kulkosvaidį ir deda jį ant perjuosto per kairį petį diržo taip, kad jo kairė kameros sienelė būtų prieš dešinį krūtinės šoną. Kaire ranka pakreipia kulkosvaidį, kur reikia. Liemuo turi būti palenktas priekin, nugara įtempta, kojos turi stoti stiprai, kad sumažintų atitrunkos įtaką.

420. Šaudyti iš lengvojo kulkosvaidžio einant galima ir dviem žmonėm. Trečias numeris, eidamas priekyje, laiko kulkosvaidį po pažastim, o 2 numeris taiko ir šauda.

421. Lengvasis kulkosvaidis galima vartoti ir žemai lekiantiems aeroplanams šaudyti. Tam reikalui vartojami trikojai ir tam tikri prietaisai. Nesant trikojo, lengvasis kulkosvaidis galima pritaikinti šaudyti griovyje, prie sienos ar prie medžio.

a) po vieną

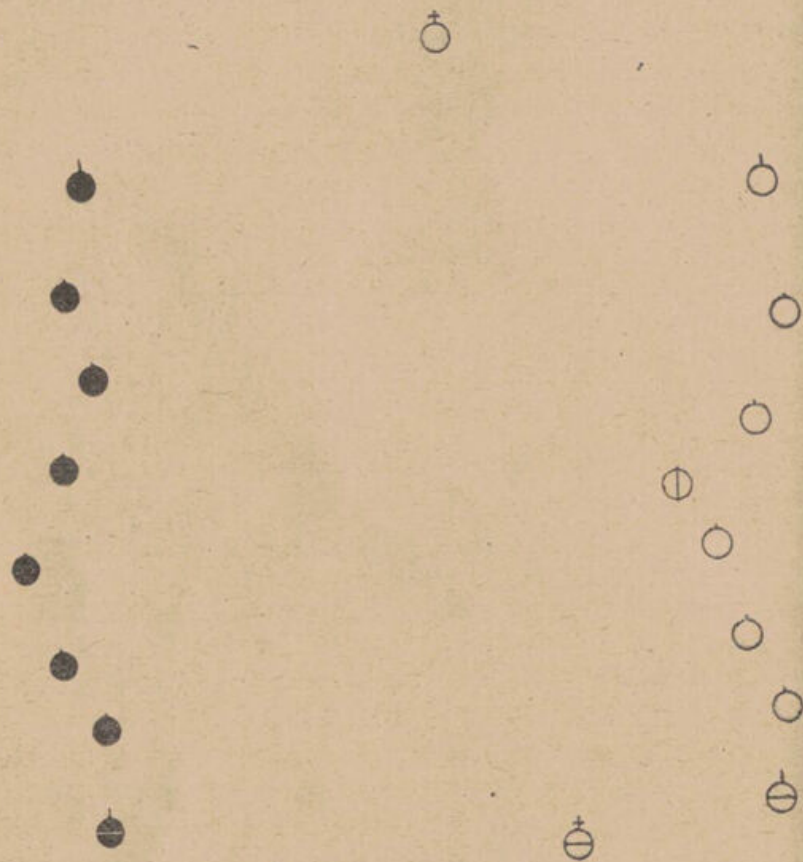
b) po du.

28 brėz. K. S. vorelė.

g) Kautynių skyrius manevravimo rikiuotėje.

422. Pagrindinis kautynių skyriaus manevravimo rikiuotės yra:

- a) *skyriaus vorelė*, po vieną ir po du (28 brž.),
- b) *grandžių vorelės* (29 brž.),
- c) *skyriaus sauja* (30 brž.),

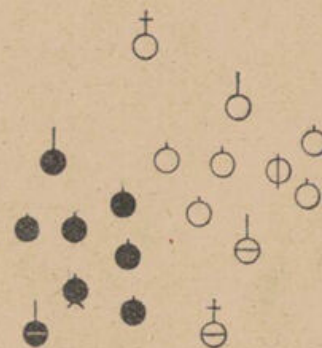
29 brėž. Grandžių vorelės.

- d) *grandžių saujos* (31 brž.),
- e) *dvilypė vilnis* (32 brž.),
- g) *vilnis* (33 brž.).

Tos visos rikiuočių formos yra grandžių manevravimo rikiuočių junginiai ir turi tas pačias savybes.

Žiūrint apystovų, skyrius gali vartoti ir kitas tarpines rikiuotės formas, taigi ir maišytus junginius, pav. viena grandis vilnyje, o kita — vorelėje ar saujoje ir t. t.

423. Grandžių *vorelių* rikiuotė leidžia geriau prisitaikinti prie vietos ir greičiau slinkti pirmyn. Todėl tai yra daugiausia *artėjimo rikiuotė*; artilerijos ir tolimos pėstininkų ugnies sferoje arba visur, kur vieta duoda gerai pasislėpti nuo priešininko ugnies ir akių.

30 brėž. K. S. sauja.

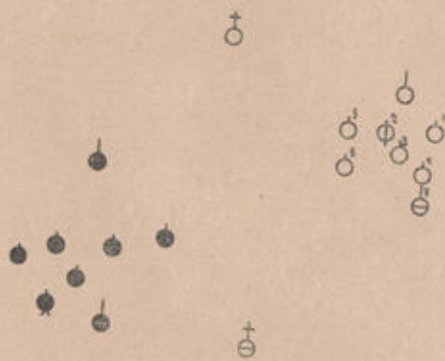
424. *Sauja* (kautynių skyriaus, grandžių) vartojama kaip *artėjimo rikiuotė* tais pačiais atvejais, kaip nurodyta gr. grandžiai 379 str.

425. *Vilnis* yra *kautynių rikiuotė* ir vartojama tikrosios pėstininkų ugnies sferoje ir ten, kur jau reikia išplėsti savo ugnis.

426. Į kautynių skyriaus **manevravimo rikiuotės rikiuojamasi** taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis 383—386 str. su šitokiomis pataisomis.

Krypties grandis, jei nebuvo tam tikro paliepimo, visada yra lengvojo kulkosvaidžio grandis. Grenadierių grandis, jei nebuvo tam tikro paliepimo, rikiuojantis į manevravimo rikiuotę, stoja į kairę nuo lengv.

k. grandies, tik skyriaus vorelėje — užpakalyje. Kautynių skyriui rikiuojantis į manevravimo rikiuotę, skyrininkui atitinkamai sukomandavus ar paliepus, grandininkai išeina (išbėga) ir pažymi savo grandies vietą: *vorelei* ir *saujai* — priekinio žmogaus vietą, *vilniai* — jos vidurį.

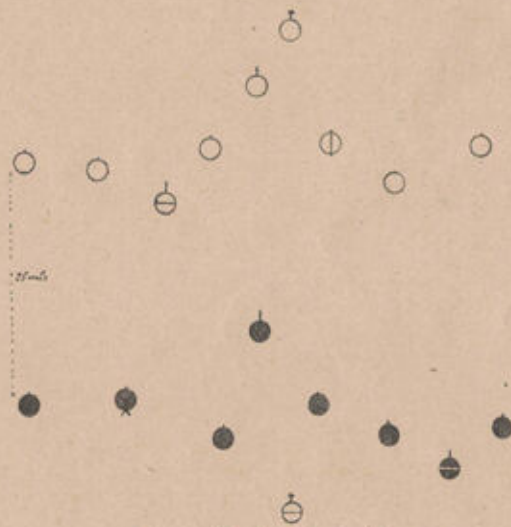
31 brėz. Grandžių saujos.

427. Paprastai skyrius tiesiasi *kautynių rikiuotėn dvilype vilnim*; pirmoje vilnyje esti lengv. k. grandis, kuri skleisdamosi kartu išeina priekin, o antroje, 25 metrų distancija (arba kaip bus liepta), grenadierų grandis. Toks tiesimas duoda skyriui lankstumo ir leidžia, kai reikia, išstumiant užpakalinę vilnį į priekinės liniją, pailginti frontą dešinėn ir kairėn, o kartais į abi puses.

428. Paprastai tarpekliai tarp grandžių vilnių — 10 metrų. Kitose rikiuotėse grandys laiko tarpeklius tokius, kad skleisdamosi vilniū turėtų tarpeklių 10 metrų.

429. Paprastai visi skyriaus veiksmai vykdomi

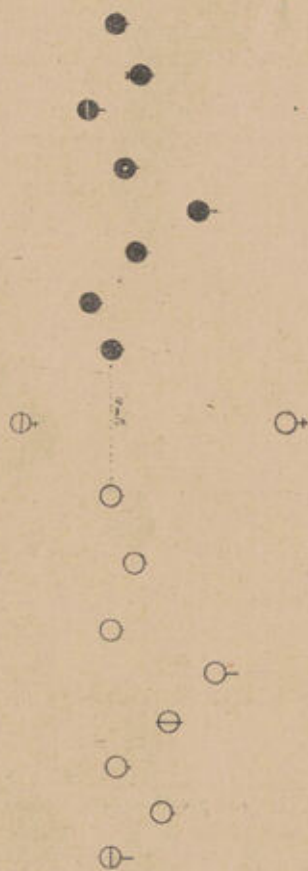
tuoju skyrininkui ar jo pavaduotojui sukomandavus ar paliepus. Grandininkai žiūri, kad skyrininko įsakymai būtų vykdomi, ir duoda papildomų nurodymų. Jeigu skyrininkas nori tik ruošiamai komanduoti, o vykdyti reikės tik grandininkui sukomandavus, tai skyrininko komanda baigiasi ne žodžiu *marš*, bet žodžiu *vykdyti*.

32 brėz. K. S. dvilypė vilnis.

430. Grandžiai atsiskyrus nuo viso kautynių skyriaus, paliepus ar dėl kautynių apystovų, grandininkas veda savo grandį savarankiškai, vadovaudamasis duotu jam tikslu.

33 brėž. K. S. vilnis.

431. Skyrininko vieta paprastai esti: artėjimo rikiuotėse—priekyje, kautynių rikiuotėse—savo skyriaus užpakalyje; pavaduotojo vieta—skyriaus užpakalyje.

432. Skyriaus judesys, krypties atmaina ir ugnis manevravimo rikiuotėse vykdoma taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis grenadierių ir lengv. k. grandims, laikantis taisyklių, nurodytų 429 str.

433. Kiekviena nauja skyriaus ugnies pozicija renkama žiūrint naujos lengvojo kulkosvaidžio pozicijos, kuri pritaikina savo veiksmus gr. grandžiai.

Pastaba. Skyrininko paliepiamų pavyzdys:

- 1) rikiuojantis manevravimo rikiuotėn:
 - a) *Skyriau, į atskirą medį, dvilypėn vilnin, bėgte—marš!*
 - b) *Skyriau, į miško kampą, pusiau dešinėje nuo mūsų, lengv. k. grandis vilnin, grenadierių—už šitos kalvos saujon, bėgte—vykdyti!*
- 2) manevravimo rikiuotėje einant:
 - a) *Skyriau, į malūną, pirmyn—marš!*
 - b) *Skyriau, parbėgti po vieną grandyse, į krūmą už 100 metrų pusiau kairėje—vykdyti!*
 - c) *Skyriau, perbėgti grandimis, į fabriko kaminą dešinėje, lengvasis kulkosvaidis griovin ties krūmais—vykdyti!*

III SKILTIS.

B ū r y s.

a) Būrys tankinėje rikiuotėje.

434. Būrys paprastai rikiuojasi savo sudėtyje kautynių skyriais. Kautynių skyriai stoja numeriais iš dešinės į kairę. Karių vietos nurodytos 34 brėž.

Pastaba. Kuopos vado komandos grupės žmonės rikiuotėje užima vietas, kaip nurodyta 462—464 str. 37 brėž. Brėžinyje — 3 eiliniai iš kuopos vado komandos grupės.

II Pastaba. Kautynių skyrių skaičius būryje visada turėtų būti 3; žmonių skaičius grandyje gali būti sumažintas lig 6 žmonių kiekvienai.

435. Pirmais ir antrais numeriais būryje skaičiuojamasi grandimis, žiūrint kautynių skyriaus mokymo 351 str. Skyrininkai ir jų pavaduotojai nesiskaičiuoja.

436. Būrio vadui išeinant iš rikiuotės, jo vietą tankinėje rikiuotėje užima būrininkas, o jam išeinant — būrininko pavaduotojas.

437. Šautuvo veiksmai, komandos: **gulklupsčiom! kelklaisvai! pasitaisyk ir ramiai!** — vykdomos vieno ir grandies mokymo taisyklėmis.

438. Būrys lygiuojasi, kaip nurodyta grandžiai mokyti 321, 322 str.

439. Sukiniai daromi, kaip nurodyta vienam mokyti 263 str. ir grandžiai mokyti 323 str. Būriui pasisukant į sparno pusę, būrio vadas, būrininkas, jo pavaduotojas, skyrininkai ir jų pavaduotojai sukdamies žengia žingsnį kairėn (dešinėn), o pasisukant atgal, stoja į savo vietas; pasisukant eilei į sparno pusę, nurodytieji asmenys neišeina.

440. Gretos dvejinamos ir rikiuojamos, kaip nurodyta skyriui mokyti 358 str.

441. Retėjama ir tankėjama, kaip nurodyta grandžiai mokyti 326—330 str. ir skyriui mokyti 359 str.

442. Būrio linija rikiuojama eilėn, gretos — virtinė ir atgal, kaip nurodyta grandžiai mokyti 331—335 str.

443. Šautuvai statomi gubomis, kaip nurodyta grandžiai mokyti 324 ir 325 str.

444. Būrio linijos judesys ir krypties atmaina vykdoma, kaip nurodyta grandžiai mokyti 336—339 str.

445. Rikiavimai. Būrys gali rikiuoti:

- a) *virtinę,*
- b) *gretas,*
- c) *vorą po keturius* (35 brėž.) ir
- d) *grandžių vorą* (36 brėž.).

Virtinė, gretos ir vora po keturius rikiuojamos ir perrikuojamos, kaip nurodyta grandžiai mokyti 340—346 str. ir skyriui mokyti 363 str.

446. Būrys rikiuojamas grandžių voron rikiuojant grandis kairėn (dešinėn) iš būrio, pasukto gretomis, komanduojuant:

1. *Grandys, rikiuok kairėn (dešinėn)!*
2. *Žengte — marš!* (einant — **marš!**)

Komanduojuant **marš**, kiekviena grandis rikiuojasi, kaip nurodyta grandžiai mokyti 339 str. p. a.; rikiuotis paliai dešiniojo (kairiojo) grandies sparno gretą. Taip rikiuojantis einant, pabaigus grandims rikiuotis, komanduojuama: **stok!** arba **tiesiog!**

447. Būrys iš grandžių voros rikiuojamas linijon komanduojuant:

- 1) *Būry, rikiuok kairėn (dešinėn)!*
- 2) *Žengte — marš!* (einant **marš!**).

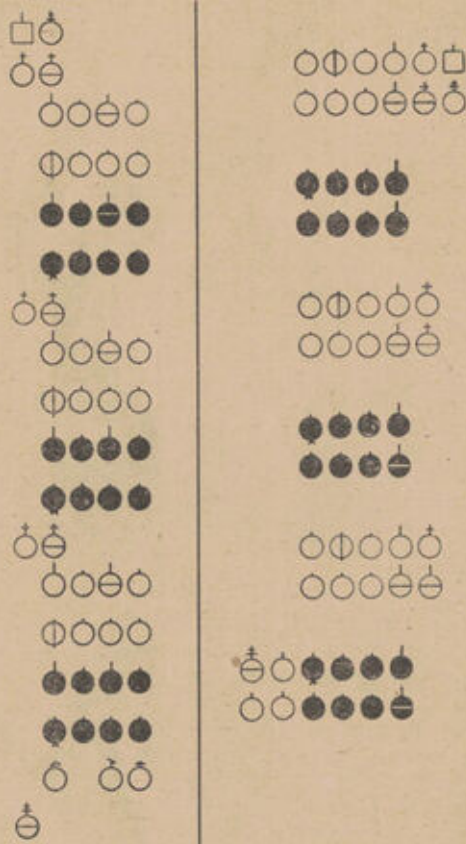
Vykdam *vietoje*, su antra komanda visų grandžių žmonės, be priekinės, patys pasisuka pusiau kairėn (dešinėn) ir ima eiti.

Išėję iš kairiojo (dešiniojo) priekyje einančios grandies sparno, kiekvienos grandies žmonės atsisuka ir sustoja būrio fronto linijoje.

Vykdam tai *einant*, priekinė grandis su antra komanda žengia vietoje.

Grandys, išeidamos į priekinės grandies liniją, taip pat žengia vietoje, lygiuodamosi paliai priekine

35 brėz. Vora po keturius. 36 brėz. Grandžių vora.

grandį. Kai visas būrys bus susirikiavęs, komanduojama: **tiesiog** arba **stok!**

Vykdamt *bėgte*, priekinė grandis eina visu žingsniu, kuriuo pradeda eiti ir grandys, išbėgusios į priekinę liniją.

448. **Voros kryptis mainoma**, kaip nurodyta grandžiai mokyti 348 ir 339 str. p. b. ir skyriui mokyti 364 str.

449. **Šaudoma iš tankinės būrio rikiuotės**, kaip nurodyta grandžiai mokyti 349 str. su šiuo papildymu.

Sukomandavus: **šaudymas!** — būrio vadas, būrininkas ir jo pavaduotojas eina už rikiuotės ir stoja: pirmasis ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir geriau sekti ugnies vaisiai, o antrasis ir trečiasis, kur geriau sekti žmonių veiksmai; neginkluoti šautuvais (karabinais) žmonės užima padėtį, žiūrėdami komandos (stačiom, klupsčiom ar gulom).

b) **Būrys manevravimo rikiuotėje.**

450. Būrio manevravimo rikiuotės susidaro iš kautynių skyrių manevravimo rikiuočių junginių. Būrio manevravimo rikiuotėse kautynių skyriai, dirbdami savo būrio kautynių uždavinio rėmuose, stengiasi pasiekti duotą jiems artimiausį tikslą savarankiškai.

451. Vyriausia būrio vado pareiga—suderinti savo kautynių skyrių darbą taip, kad jie vienas kitam padėtų. Būrio vadas valdo savo būrį komanduodamas, paliepdamas ir ženklais. Prieš komanduodamas arba paliepdamas, jei tik apystovos leidžia, būrio vadas iš anksto paaiškina uždavinį, priešininko ir savo dalių padėtį. Jei būrio vadas nori, kad jo komandą vykdytų visi būrio žmonės netarpiniai, tai vietoj vykdomosios komandos: **vykdyti!** — jis komanduoja: **marš!** Prie būrio vado esti jo būrio žmonės iš kuopos vado komandos grupės; jeigu jie pašaukti kuopos vado, tai

ryšiams laikyti, paliepiams perduoti, sekti ir. t.t. jis gali iššaukti 2—3 žmonės iš būrio.

452. Kiekvienas atskiras kautynių skyrius rikiuojasi ta kautynių forma, kuri atitinka apystovoms: artėjimo rikiuotėje tai bus daugiausia vorelių ir saujų junginys, kautynių rikiuotėje — vilnių ir saujų junginys. Pradedant tiesis, būrio vadas, jei pasirodys tai reikalinga, gali paskirti kautynių skyriui rikiuotės formas.

453. Manevravimo rikiuotėje būrio kautynių skyriai gali būti:

- a) *plačioje rikiuotėje* (kautynių skyriai vienoje linijoje)
- b) *siauroje rikiuotėje* (kautynių skyriai vienas po kito),
- c) *trikampoje rikiuotėje* (kautynių skyriai dviejose linijose),
- d) *nuolaidų rikiuotėje* (kautynių skyriai nuolaidais)

Plačioji rikiuotė, 25 mtr. tarpekliais tarp kautynių skyrių, mažiau nukentia nuo artilerijos ir tolimos sunkiųjų kulkosvaidžių ugnies.

Siauroji rikiuotė yra patogiausia nematomai eiti išraižytoje vietoje; ją patogu naudoti naktį.

Trikampoji rikiuotė turi vidutinių ypatybių.

Nuolaidų rikiuotė patogi sparnams apsaugoti.

454. Paprastai *artėjimo rikiuotėje* vienas kautynių skyrius eina pirmoje linijoje, o kiti du — antroje, arba vienas kito užpakalyje.

Kautynių rikiuotėje — du kautynių skyriai pirmoje linijoje, o vienas antroje užpakalyje arba nuolaidų; pastaroji trikampa rikiuotė su dviem skyriais priekyje tinka bendriausiam atvejui; tada likęs užpakalyje k. skyrius gauna būrio vado rezervo reikšmę.

455. Paprastas frontas būriui artėjimo rikiuotėje puolant vidutinėje vietoje (nelabai lygioje dėl nedidelių

kalnų, tarpumiškių, trobesių), jei kiekvienas kautynių skyrius turi lengvąjį kulkosvaidį, bus arti 130 metrų ir gylis 150 mtr. Kautynių rikiuotėje, esant tokioms pat sąlygoms, frontas 130 mtr. ir gylis 100—130 mtr.

Ginantis tomis pat sąlygomis būrio frontas 250—400 metrų. Su tokiais atstumais, jei reikės, bus galima organizuoti stipra vyriaujanti ugnis į priekyje esančią vietą.

Frontas teks trumpinti mažiau teturint lengvųjų kulkosvaidžių arba labai išraižytoje vietoje, nes kitaip sunku bus organizuoti tikrąjį visų prieigų šaudymą. Tačiau visada reikia atminti, kad frontui tankėjant ir trumpėjant didėja nuostoliai, su kuo kovoti reikia geriau sunaudojant vietos smulkmenas.

456. Paprastai tarpekliai tarp išsiskleidusių būrio kaut. skyrių esti 25 metrai, o distancijos — 50 metrų.

457. Jei nėra kitokio paliepimo, krypties skyrium laikomas pirmasis k. skyrius, antras k. skyrius skleidžiasi kairėn, trečiasis — dešinėn nuo pirmojo.

458. **Einama ir mainoma kryptis** taisyklėmis, nurodytomis k. skyriui ir grandžiai; būrio vadas tinkamai paliepia, o vykdoma skyrininkams ir grandininkams sukomandavus.

Norėdamas surinkti, būrio vadas gali komanduoti: *Į mane (bėgte) — marš!* Tai daroma, kaip nurodyta 347 str.

459. *Būrio vado vieta* ten, iš kur jis gali geriausiai valdyti savo kautynių skyrius: *artėjimo rikiuotėje* — paprastai vieno kurio kautynių skyriaus priekyje ar prieš būrio vidurį, bet, kad geriau valdytų, jei skyriai plačiai išvedžioti, jis gali būti užpakalyje; *kautynių rikiuotėje* — už būrio, paprastai su skyrium, kuris sprendžia svarbiausį ir sunkiausį uždavinį. Būrininkas ir jo pavaduotojas esti paprastai prie būrio

vado, kol gaus kitokį paliepimą iš jo. Paprastai vienas jų gauna įsakymą būti už būrio.

460. **Ugnies valdymas.** Būrio vadas turi visų pirma pasirūpinti, kad taisyklingai vartotų kulkosvaidžių ugnį. Jis nurodo skyrininkams taikinius arba ruožus, kurie reikia šaudyti. Tačiau jis negali duoti smulkių nurodymų. Artimiausias ugnies vadovavimas priklauso skyrininkams ir grandininkams.

Būrio vado pareiga yra organizuoti įcentrinę ugnį šautuvo granatomis. Nepaprastais atvejais būrio vadas gali organizuoti kautynių skyrių valdomą arba salvių ugnį.

Pastaba. Paliepimų pavyzdžiai:

1. a) Būrio vadas:

Būry, į varpinę, pirmas ir antras skyriai — pirmoj linijoje, trečias — nuolaidu už antro; tarpekliai 40 met. distancija — 50 met. — vykdyti!

b) 2 k. sk. skyrininkas (pavyzdžiui):

Kautynių skyriau, paskui mane — marš! ir nuėjęs į nurodytą atstumą:

Paliai 1 k. skyrių saujon — marš!

2 a). Būrio vadas:

Būry, į miško kampą, 1 skyrius vilnin į šitą griovį, 2 — saujon už šitos kalvos, 3 lieka vietoje, bėgte — vykdyti!

b) skyrininkai komanduoja: *paskui mane — marš!* ir paskui kas reikia paliepia.

3. a). Būrio vadas:

1 ar 2 skyriai, perbėgti į plento liniją, 3 — už šitos kalvos saujon, bėgte — vykdyti!*

b) skyrininkai komanduoja kas reikia.

IV SKILTIS.

Kuopa.

a) **Kuopa tankinėje rikiuotėje.**

461. Kuopa paprastai rikiuojasi būriais, jų numerių tvarkoje.

Pastaba: Trūkstant žmonių reikia sumažinti visų pirma žmonių skaičius kautynių skyriuje ligi 14 žmonių, o jei reikia dar sumažinti kuopa, — mažinti jos kautynių skyrių ir būrių skaičius. Kiekvienas būrys skaičiuojasi, kaip nurodyta būriui mokytį 434 ir 435 str., o kautynių skyrių numeracija būriuose pasilieka.

462. **Kuopos komandos grupė sudaroma iš:**

a) viršilos,

b) 9 šaulių,

c) trimičiaus,

e) iš tų kuopos sanitarijos ir ūkio karių, kuriems įsakyta būti rikiuotėje.

Pastaba: Iš 9 komandos grupės šaulių 4 turi būti išmokyti gerais tolimatininkais ir sekėjais, kurių vienas turi būti dujų sekėjas, o 5 turi mokėti apsieiti su lauko telefonu ir signalizacija, kaip ryšių žmonės ir kaip bėgėjai.

463. **Pagrindinės tankinės kuopos rikiuotės yra:**

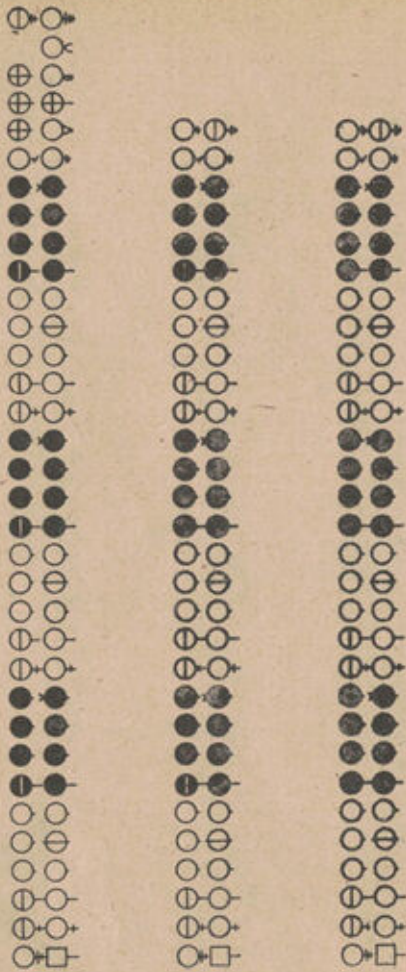
a) linija,

b) būrių vora ir

c) žygio vora

464. **Linijoje** būriai stoja greta, be tarpeklių tarp jų, numerių tvarkoje iš dešinės į kairę.

Viršininkų ir komandos grupės karių vietos, jei nebuvo ypatingo paliepimo, parodytos 37 brėžinyje. Komandos grupės žmonės skirstosi šitokiu būdu: se-

kėjai — po vieną kiekvienan būrin, ir dujų sekėjas — trečian būrin; kiti — trečian būryn.

Kulkosvaidžių, šovinių ir ūkio *vežimai* statomi per 10 už kuopos vidurio ir viena linija (arba kaip bus liepta), skaitant kiekvienam vežimui frontu po 3 žingsnius ir 2 žingsnių tarpekį.

465. **Būrių voroje** distancija tarp būrių turi būti 5 žingsniai. Karių vietos matyti 37 brėžinyje. Kulkosvaidžių šovinių ir ūkio *vežimai* statomi per 10 žingsnių už voros tvarka, nustatyta paliepiant.

466. **Žygio voroje** kuopa rikiuojasi voroje po keturius arba grandimis, be to kuopa gali rikiuoti gretas ir virtinę. Visos tos voros yra tam tikrų būrių vorų derinys ir rikiuojamos kuopos vado komandomis.

Pastaba. Žygyje, kuopai esant grandžių voroje, būrio vadas ir būrininkas eina prieš savo būrį per du žingsniu, abu greta, būrio vadas iš dešinės. Komandos grupės kariai, esantieji prie 3 būrio, be nurodytų punkte „b“ 462 str. eina už paskutinės grandies per keturius žingsnius.

467. **Kuopai valdyti** kuopos vadas vartoja komandas, papildomas paliepipimais, sutartiniais ženklais arba signalais. Trimito signalai duodami, kuopos vadui paliepus, tik būrių vadams.

Kuopos vado vieta ten, iš kur jam geriau valdyti kuopa.

Norėdamas iššaukti komandos grupės asmenis, kuopos vadas tinkamai sukomanduoja, pavyzdžiui:

2-jo būrio komandos grupe — pas mane! arba *1-mo ir 3-čio būrio ryšiai — pas mane!* ir tt. Su ta komanda pašauktieji žmonės bėga pas kuopos vadą ir stoja už jo per 2 žingsniu greta.

468. **Kuopa lygiuojama**, kaip grandis 321, 322, str., jei nenurodyta lygiavimosi greta.

469. Komandas: **laisvai pasitaisyk! ramiai! gulki klupsčiom! ir kelk!**—kuopa vykdo, kaip parodyta vienam mokytui ir grandžiai mokytui.
Sukomandavus: **pasitaisyk!**— būrių vadai, skyrininkai ir grandininkai gali apeiti valdinius ir kas reikia įsakyti.

470. **Sukasi, dveжина ir rikiuoja gretas, retėja ir tankėja, rikiuojasi eilėn, virtinėn ir atgal, ir stato šautuvus gubomis** kuopa būrio mokymo taisyklėmis.

Tik kuopai sukantis dešinėn (kairėn), būrių vadai, būrininkai, skyrininkai, jų pavaduotojai ir viršila, jeigu jis yra 3-čio būrio rikiuotėje, sukdamies žengia žingsnį kairėn (dešinėn), stodami į savo vietas, kuopai sukantis atgal.

Pastaba. Pasisukant kuopos eilės rikiuotei sparno pusėn, nurodytieji asmenys neišeina.

471. **Kuopos linija ir voros** eina būrio mokymo taisyklėmis.

472. **Kuopos linijos kryptis mainoma, rikiuojantis į sparną arba pasukus frontą į nurodytą daiktą, kaip nurodyta grandžiai mokytui 339 p. a. ir c.**

473. **Kuopos vorų krypties atmaina.** Virtinės, gretų, voros po keturius ir grandžių voros kryptis mainoma, kaip nurodyta būriui mokytui.

Būrio vora gali kryptį mainyti:

a) *pasukdama voros frontą į nurodytą daiktą, kas daroma* sukomandavus:

- 1) **Kuopa į tą ir tą daiktą — dešinėn! kairėn!**
- 2) **lygiuok!**

Su pirma komanda visiems žmonėms pasisukti kryptim; su antrąja — priekinis būrys lygiuojasi sukinio pusėn (339 str. punk. c.), o einant — kartu ima žengti pusiau žingsniu; kiti būriai pasiduoda, kiek reikia, kairėn (dešinėn), kad būtų priekinio užpakalyje ir užima

nuo jo reikalingas distancijas. Kai visi būriai bus savo vietose, K. Vadas komanduoja: **ramiai!** — jei pasisukta vietoje — **ir tiesiog!** arba **stok!** — jei kuopa ėjo.

b) *Užsukant vorai dešinėn arba kairėn, kam K. V. komanduoja:*

1) *Kuopa, dešinės (kairės) sukimu.*

2) *Žengte — marš!* (einant — **marš!**) su antra komanda priekinis būrys užėina taisyklėmis būriui mokytui (339 str. p. b.), kiti gi prieina visai prie jo ir eina paskui jį, pusiau dešinėn (kairėn), žiūrėdami, kad būtų jo užpakalyje. Kai priekinis būrys bus užėjęs, kiek reikia, K. vadas komanduoja (tešiamai): **tiesiog!**

Taip sukomandavus, priekinis būrys eina pusiau žingsniu, o kiti, užėidami, eina paskui priekinį. Kai visi būriai bus užėmę nustatytas disnancijas ir išsilygiavę, K. V. komanduoja: **tiesiog!** arba **stok!**

474. **Vorų rikiavimas:** Voros rikiuojamos vietoje, leidžiant priekin, einant žengte ir bėgte.

475. Būrių vorai rikiuoti iš linijos vietoje K. V. komanduoja:

1) *Kuopa iš dešinės (kairės) būrių voron,*

2) *Žengte (bėgte) — marš!*

Rikiuojant žengte, su komanda *marš* būriai, be dešiniojo (kairiojo) sparno būrio, pasisuka dešinėn (kairėn) ir su trečiu skaičium eina trumpiausiu keliu už būrio, paliai kurį rikiuojama. Užėjęs kiekvienas būrio vadas komanduoja: *būry — stok!* Sustoję žmonės patys (skaičiuodami tylomis *trys, keturi*) pasisuka kairėn (dešinėn).

Bėgte — kaip nurodyta, tik žmonės sustoja be būrių vadų komandos.

476. Būrių vora rikiuojama iš linijos, leidžiant priekin ir einant, kuopos vado komandomis.

1) *Kuopa iš dešinės (kairės) būriais,*

2) *Žengte — marš!* (einant — **marš!**).

Su antra komanda dešinio (kairio) sparno būrys pradeda eiti (toliau eina) pusiau žingsniu, o kiti būriai patys pasisuka pusiau dešinėn (kairėn) ir, ženge 2 žingsniu vietoje, su trečiu žingsniu eina už priekinio būrio. Būriams užeinant už priekinio, jų vadai komanduoja: *pusiau deši — nèn!* (*pusiau kai — rèn!*) Tuo tarpu, priešakiniam būriui sukantis, užpakaliniai vėl žengia du žingsniu vietoje.

Kai tik būrys bus priėjęs prie priešakinio per paskirtą distanciją, jis (vadui sukomandavus: **pusiau žingsniu!**) ima žengti pusiau žingsniu:

Kai visi būriai bus paėmę reikiamas distancijas, K. V. komanduoja: **tiesiog!** arba **stok!**

477. Būrių vorai surikiuoti iš gretų, K. V. komanduoja:

- 1) *Gretas- rikiuok!* (jei buvo sudvejintos),
- 2) *Kairèn (dešinèn) būrių voron,*
- 3) *Žengte (bėgte)—marš!* (*einant—marš!*)

Rikiuojant vorą vietoje, būriai su paskutinia komanda rikiuojasi, kaip nurodyta grandžiai mokyti 339 str. p. a. Bet visų būrių gretos, be priekinio, besirikiuodamos prieina (pribėga) pilnu žingsniu ligi nustatytos distancijos nuo priešakinio būrio ir sustoja be tam tikrų komandų. Kada rikiuojamasi *einant*, priekinė greta—su paskutine K. V. komanda, o kitos—išsirikiavusios ir priėjusios paskirtą distanciją, žengia vietoje ligi K. V. komandos: **tiesiog** arba **stok!**

478. Grandžių vorai perrikiuoti būrių voron kuopos vadas komanduoja:

- 1) *Kuopa, kairèn (dešinèn) būrių voron,*
- 2) *Žengte—marš (einant—marš!)*

Taip komanduojant, visi būriai rikiuojasi kairèn (dešinèn), kaip nurodyta būriui mokyti 446 str.

Tuo tarpu pirmutinės (paskutinės) būrių grandys, be priekinės, nelaukdamos ateinant užpakalinių,

prieina visu žingsniu į nustatytą distanciją nuo prieky stovinčio (einančio) būrio, kur žengia vietoje.

Tą pat daro ir prisirikiuojančios grandys, kol būrio vadas sukomanduos: *bury—stok!* (jei rikiuojamasi vietoje), ir kuopos vadas sukomanduos: **tiesiog** arba **stok!** (jei rikiuojamasi einant).

Priekinė grandis, rikiuojantis einant, kuopos vadui sukomandavus: **marš!**—žengia vietoje.

Taip persirikiuojant *bėgte*, būrių vadai nekomanduoja: kariai patys išbėga į savo vietas būrių voroje; einant priekinė grandis žengia pilnu žingsniu.

479. Norėdamas būrių voroje esančią kuopą paleisti priekin gretomis arba grandžių vora, kuopos vadas komanduoja:

- 1) *Kuopa deši—nèn!*
- 2) *Gretas — dvejin!* (jei reikia),
- 3) *Būriais dešinès sukimu,*
- 4) *Žengte — marš!* (*einant, — marš!*)

Su ketvirta komanda priekinis būrys ima eiti, kiti žengia vietoje. Kai priekinis būrys bus užėjęs kiek reikia, K. V. komanduoja: **tiesiog!** Taip sukomandavus būrys tiesiasi tiesiog. Kiti būriai užėina, kai tik atsiranda jiems vietos, jų vadams komanduojant: **marš!**—ir tiesiasi už priekinio. Tolimesniam perrikiavimui į grandžių vorą kuopos vadas komanduoja:

- 5) *Grandys, rikiuok kairèn (dešinèn) — marš!* ir
- 6) **Tiesiog!** arba **stok!** Šios komandos vykdomos, kaip nurodyta būriui mokyti 446 str.

480. **Voros tiesiamos** vietoje ir einant priekinės dalies tiesimu, žengte ir bėgte.

481. *Vietoj stovinčiai* būrių vorai ištiesti K. V. komanduoja:

- 1) *Kuopa, rikiuok kairèn (dešinèn)!*
- 2) *Žengte (bėgte) — marš!*

Vykdamas žengte, su antra komanda būriai, be priekinio, pasisukę kairėn (dešinėn), ima eiti. Išeinant tiems būriams prie savo vietos tiesinėj rikiuotėj, jų vadai komanduoja: *deši—nėn!* (*kai—rėn!*) o paskui: *būry—stok!*

Pastaba. Kad galėtų tai sukomanduoti laiku, besirikiuojančių būrių vadai, su antra K. V. komanda, nueina ton vieton, kur turi sustoti išvidinis jų būrio sparnas; sukomandavę: *stok!* — jie stoja paskirton jiems linijoje vieton.

Tiesiantis *bėgte*, būriai rikiuojasi prie priekinio be būrių vadų komandų.

Einant būrių vora tiesiasi bėgte sukomandavus:

1) *Kuopa, rikiuok kairėn (dešinėn).*

2) *Bėgte—marš!*

Su antra komanda priekinis būrys eina toliau žengte, o kiti rikiuojasi prie jo bėgte be tam tikrų komandų.

482. Kuopa, einanti voroje po keturius, tiesiama pirma surikiavus gretas, ir kaip nurodyta grandžiai mokytį 339 str. p. a.

483. Kuopa, einanti grandžių voroje, tiesiama, kaip nurodyta būriui mokytį 447 str.

484. **Kuopa rikiuoti būrių voron** galima iš kiekvienos kitos rikiuotės, kuopos vadui sukomandavus (davus ženklą ar signalą): *Kuopa, į mane* (arba — *kuopa, į tiesinį*) *bėgte—marš!* — kas daroma, kaip nurodyta grandžiai mokytį 347 str.

Pastaba. Rikiuojant *į tiesinį*, šis stoja, kaip nurodyta grandininkui 347 str. Tuomet jis laiko šautuvą stačią prieš krūtinės vidurį vamzdžiu nuo savęs. kairės rankos delną po buožę, o dešinės delnu — apimdamas apisodo kaklelį. Kuopai išsirikiavus, jis eina savo vieton su pirma ruošiamąja komanda. Rikiuotėje tiesinis neiam *į rankas*.

485. **Šaudyti** iš tankinės kuopos rikiuotės galima tik salvėmis visa kuopa arba būriais. Šaudant visa kuopa su komanda: *šaudymas!*—kuopos ir būrių vadai, būrininkai ir jų pavaduotojai eina už rikiuotės ir stoja: kuopos vadas ten, iš kur geriau girdėti jo komanda ir geriau sekti ugnies vaisiai, o kiti — už savo būrių ten, iš kur geriau matyti žmonių veiksmai. Norėdamas paleisti salvių ugnį *būriais*, K. V. parodęs taikinį (bendrą visiems būriams ar atskirus) paliepia:

Būriais—ugnis!

Taip paliepus, būriai paleidžia salvių ugnį būrio taisyklėmis. Norėdamas sustabdyti ugnį būriais, K. V. paliepia (arba sušvilpia). Norint paleisti ugnį visa kuopa arba jos dalimis, kai kuopa esti *voroje*, reikia arba ištiesti kuopa, arba tinkamai paliepti.

b) Kuopa manevravimo rikiuotėje.

486. **Manevravimo rikiuočių** kuopa turi mokytis būtinai su taktikos užduotim ir šio statuto II dalies nurodymais.

Kiekvienas būrys, veikdamas savo kuopos tikslo ribose, rikiuojasi žiūrėdamas apystovų ir stengiasi spresti duotą jam artimiausią uždavinį savarankiškai. Kuopa gali rikiuotis manevravimo rikiuotėn iš kiekvienos kitos rikiuotės (rinkimosi arba žygio).

Jei apystovos leidžia, tai kuopos vadas, supažindinęs žmones su būsimais veiksmais, perrikiuoja kuopą pirma *būrių* rikiuotėn, kam komanduoja: *į tą ir tą daiktą, būriais rikiuok* (jei reikia — *bėgte*) — **vykdyti!**

Su ta komanda būrių vadai savarankiškai išvedžioja savo būrius ir perrikiuoja juos ton rikiuotėn, kuri labiausiai tinka apystovoms. Jei kuopos vadas nebuvo nurodęs, kurią tarpusavio padėtį turi užimti būriai, tai 1 būrys laikomas krypties būriu ir eina

50 metrų nurodyti kryptimi; 2 eina taip, kad būtų 50 metrų į kairę nuo pirmo ir vienoje su juo linijoje; 3 būrys laikosi per 50 metrų krypties būrio užpakalyje.

Rikiuojantis būriui manevravimo rikiuotėn arba būrių rikiuotėn viršila, trimičius, sanitarijos puskarininkis, sanitarai ir visi ūkio kariai, esantieji prie 3 būrio, be tam tikros komandos eina pas kuopos vadą ir stoja už jo viena ar dviem eilėm, kaip nurodys viršila. Kiti komandos grupės kariai išeina tik kuopos vadui sukomandavus, kaip nurodyta 467 str. Kulkosvaidžių vežimai seka paskui savo būrius; kiti vežimai užima vietas, kaip liepia kuopos vadas. Kuopa renkama paliepimais arba kaip nurodyta 483 str.

V. SKILTIS.

Batalionas.

a) Batalionas tankinėje rikiuotėje.

487. Bataliono rikiuotė susideda iš kuopų rikiuočių derinio.

488. Batalionas rikiuoja:

- a) *masę* — rinkimosi rikiuotė,
- b) *žygio vorą*.

489. **Masėje** būdamos visos kuopos susirikuoja būrių voromis ir, jeigu nebūna tam tikrai įsakoma, kuopos sustoja dviem linijom: dvi kuopos šalia—pirmoje linijoje per 3 žingsnių tarpeklis, skaitant nuo ilgiausio būrio kairio sparno, 3-ji kuopa už dešiniojo sparno kuopos per 10 žingsnių distanciją, skaitant nuo trečio dešiniojo sparno kuopos būrio arba paskutinės vežimų eilės.

Kulkosvaidžių kuopa sustoja linijoje ir greta su užpakaline kuopa per tokius pačius tarpeklis ir di-

stancijas, tokioje rikiuotėje, kad jos frontas ilgio nebūtų didesnis už priešais stovinčios kuopos frontą. Kai įsakoma, kuopos gali sustoti rinkimosi rikiuotėje arba vienoje linijoje, arba užpakaly per tuos pačius tarpeklis ir distancijas.

490. Bataliono vado *komandos grupė* susideda iš 7 pėsčiųjų žmonių ir 9 raitų (jų tarpe vienas puskarininkis). Prie komandos grupės priskiriama taip pat ir priemonės, batalionui priskirtos iš pulko.

491. Bataliono vado komandos grupė, jeigu nėra tam tikro įsakymo, sustoja už bataliono per 10 žingsnių prieš pirmą tarpeklį, dviem eilėm: pirmoje eilėje pėstieji žmonės, antroje 3 žingsnių distancija — raitieji.

Jeigu kulkosvaidžių kuopos nėra bataliono rikiuotėje, tai komandos grupė atsistoja jos vietoje, lygiuodama prie pirmo dešiniau stovinčios kuopos būrio, per 3 žingsnių tarpeklį nuo jos.

492. Kuopos vežimai atsistoja paskui savo kuopą, kaip 466 str. arba kaip bus liepta.

Bataliono vežimas atsistoja kairiame paskutinės šaulių kuopos vežimų sparne.

493. Žygio voroje kuopos atsistoja viena paskui kitą voroje po keturius arba grandžių voroje per 10 žingsnių distanciją.

Vežimai sustoja paskui savo kuopas arba paskui užpakalinę kuopą, kaip būna įsakoma, kuopų numerių eilėje.

Komandos grupė eina paskui priekinę kuopą per 10 žingsnių distanciją, pėstieji žmonės—po keturius, raitieji—po tris.

494. Kaip išskirstyti kuopos *masėje* arba *voroje*, tai priklauso nuo paliepimo; jeigu nebūna paliepta, tai kuopos sustoja masėje: 1 ir 2 kuopa pirmoje linijoje, 3-ji — antroje; žygio voroje: numerių eilėje nuo vo-

ros galvos prie uodegos, pastatant kulkosvaidžių kuopą užpakalyje.

495. **Viršininkų vietos.** Bataliono vadas būna ten, iš kur jam patogiau valdyti batalioną.

Visi kuopos kariai sustoja vietose, nurodytose tankinėje kuopos rikiuotėje. Kuopų vadai atsistoja per 5 žingsnius prieš savo kuopų vidurį.

496. **Bataliono valdymas.** Batalionui valdyti B. Vadas vartoja paliepimus, komandas, sustartinius ženklus ir signalus. Kada batalionas stovi *masėje*, tai visi jo bendri veiksmai vykdomi, B. Vadui pačiam komanduojuant.

Žygio voroje taria vykdomąsias komandas kuopų vadai.

Savo komandos grupės žmonėms iššaukti B. V. daro, kaip nurodyta kuopos vadui.

497. **Bataliono judesiai ir krypties atmaina.** Bataliono judesiai vykdomi taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis kuopos *žygio voroms*, bet laikantis to, kas išdėstyta 496 str. *Žygio voroje* eiti į koją visoms bataliono kuopoms nėra reikalo.

Lygiavimas paskiriama komandoje; jeigu jis nebūna nurodytas, tai batalionas lygiuoja dešinėn pusėn; be to, užpakaly einančios kuopos lygiuoja iš užpakalio priešaky einančioms kuopoms.

498. *Masė* gali pamainyti kryptį, vietoje būdama arba einama, būdais, nurodytais kuopos būrių voroms, atatinkamomis komandomis ir pritaikant jai taisykles, nurodytas 472 str. Tik kuopos, vienoje linijoje stovinčios, daro taip, kaip viena kuopa.

Žygio vora pamaino kryptį, kuopoms viena paskui kitą pasisukant.

Visais atvejais, einant ir pamainant bataliono kryptį, kulkosvaidžių kuopa, kuopos ir bataliono ve-

žimai nueina į savo vietas, prisitaikindami prie bataliono judesių.

499. **Bataliono perrikiavimai.** Batalionas perrikiuojamas ruošiamosiomis B. V. komandomis (paliepimais), kuris paskiria kuopų sustatymo tvarką, ir netaipinomis po jų kuopų vadų komandomis.

Tų kuopų vadai, kurioms reikės eiti, komanduojami patys nurodo, kaip reikės laikyti šautuvai.

Masė persirikiuoja *žygio voron* tikslai vykdamą priekin arba eidama, viena kuopa paskui kitą. Šitam reikalui B. Vadas, parodęs tikslą ir kryptį, ir paskyręs, jei reikia, reikalingą kuopų sąstato tvarką, komanduoja:

Batalione, po keturius! (grandimis)! Tokia ir tokia kuopa, pirmyn — vykdyti!

Šitaip sukomandavus, B. Vado paminėtos kuopos vadas perrikiuoja ją nurodyton voron ir vedasi nurodyta kryptim. Kitos kuopos laukia (stabtelė), ir tuštėjant joms vietos, tvarka, nurodyta B. Vado, — jeigu ji nebūna nurodyta, tai Nr. Nr. tvarkoje — pradeda eiti paskui priešakinę kuopą, savo vadų komanduojamoms.

Žygio vora perrikiuojama *masėn* tik priešakinės dalies tiesumu, stovint vietoje arba sustabdant. Šitaip persirikiuoti B. V. nurodo tikslą ir reikalingą kryptį ir komanduoja:

Batalione, masėn — vykdyti!

Su ta komanda priekinės kuopos vadas perrikiuoja ją būrių voron ir sustabdo (jeigu batalionas buvo ejęs) frontu nurodyton pusėn.

Kitos kuopos artimiausiais keliais eina į nurodytas komanduojuant vietas ir taip pat persirikiuoja; be to, jeigu būna tam tikrai paliepiama, tai kuopa,ėjusi paskui priešakinę, atsistoja kairiau ir šalia su ja pirmoje linijoje, o kitos — antroje.

Kulkosvaidžių kuopa, bataliono verai visai persirikiuojant, pereina į paskirtą atatinamuose rikiuotėse vietą ir persirikiuoja, netarpinai savo vado komanduojuama. Kuopų ir bataliono vežimai pereina į paskirtas jiems 492 str. vietas.

Pastaba. Batalioną mokant, vežimai nuvažiuoja į bataliono vado nurodytą vietą.

b) **Batalionas manevravimo rikiuotėje.**

500. Bataliono *manevravimo rikiuotė* susideda iš kuopų manevravimo rikiuočių derinio.

Batalionas gali persirikiuoti manevravimo rikiuotėn iš visokios kitos rikiuotės.

Jeigu dėl apystovų galima, tai prieš tai batalionas gali susirikiuoti *kuopų rikiuotėn*.

Kuopų rikiuotėje būdamos kuopos sustoja viena arba keliom linijom, arba nuolaidais per terpeklius ir distancijas, nurodytas paliepiant. Tik kiekviena kuopa turi būti, jos vado nuožiūra, surikiuota tokioje rikiuotėje, kuri labiausia tinka apystovoms.

Kulkosvaidžių kuopa atsistoja į vietą, kuri atitinka B. Vado paliepimui.

Kuopų vežimai, jeigu nebus tam reikalui tinkamo paliepimo, eina paskui savo kuopas.

Bataliono vado komandos grupė sustoja paskui bataliono vadą.

Bataliono vežimai atsistoja į vietas, kurios buvo nurodomos B. Vado paliepime.

Batalionas gali persirikiuoti *kuopų rikiuotėn* iš kiekvienos kitos rikiuotės, kaip stovėdamas vietoje taip ir eidamas. Tai vykdoma laikantis, kas aukščiau išdėstyta 486. str. kuopai.

Jeigu B. Vadas nebūna nurodęs, kaip turi sustoti kuopos viena paliai kita, tai komanduojuant: *kuopomis rikiuok — vykdyti!*—priekinė kuopa eina nurody-

ton pusėn per 80 metrų; antroji, pasisukdama pusiau kairėn, nueina tiek, kad galėtų atsistoti per 80 metrų nuo priekinės kuopos ir vienoje su ja linijoje; 3-ji kuopa atsistoja per 80 metrų už priekinės kuopos.

Jeigu nėra paskirta krypties kuopos, tai jaja laikoma priekinė dešiniojo sparno kuopa.

Batalionui surinkti bataliono vadas duoda (siunčia) paliepimą; kuopų vadai veda savo kuopas trumpiausiu keliu susirinkimo vieton, kuri gali būti pažymima, bataliono vadui paliepiant, pastačius ten trimičius. Jeigu nebūna ypatingo paliepimo, batalionas susirenka masėn.

VI SKILTIS.

Pulkas.

501. Pulko rikiuotė susideda iš batalionų rikiuočių derinio.

502. Pulkas rikiuoja:

a) *masę* ir

b) *žygio vorą*.

503. Pulko *masė* susideda iš batalionų masių, sustatytų vienoje arba keliose linijose, per tarpeklius ir distancijas, kas nustatoma paliepimu.

Jeigu nebuvo tam tikro paliepimo, tai batalionai sustoja vienoje linijoje numerių tvarkoje per 20 žingsnių tarpeklius. Jei nebuvo kitokio įsakymo, tai antroje linijoje, 20 žingsnių distancijoje nuo pirmos linijos, t. y. užpakaly, trijų žingsnių tarpekliais iš dešinės kairėn stoja: muzikantų komanda, mokomoji kuopa, ryšių komanda, komendanto komanda ir nerikiuotės kuopa,—kiekviena būrių voroje su savo vežimais.

Jeigu bendra antros linijos rikiuotė ilgesnė už pirmosios, tai antroji sustoja dviem arba trimis linijomis per 20 žingsnių tarpeklius.

504. **Žygio voroje** batalionai būna vienas nuo kito vorose po keturius arba grandžių voroje per 20 žingsnių distancijas, laikantis 493 ir 494 str. taisyklių.

Dalys, neįeinančios į batalionų sudėtį, sustoja duodant tam tikrą paliepimą.

505. **Karių vietos.** Pulko vadas būna toje vietoje, iš kurios jam patogiau valdyti pulkas.

Asmenys, prie jo esą, sustoja nurodomi adjutanto.

Batalionų vadai atsistoja: *masėje* — prieš savo bataliono vidurį per 10 žingsnių; *žygio voroje* — ten, iš kur jiems patogiau valdyti savo batalionas.

Pulko štabo rikiuotės, ūkio ir sanitarijos viršininkai *masėje* rikiuojasi kairiajame pirmosios linijos sparne, viena ar keliomis eilėmis, kaip būna nurodyta; *žygio voroje* jie atsistoja, kur bus nurodoma.

Visi kiti kariai atsistoja vietose, nurodytose atitinkamų šito statuto straipsnių.

506. **Pulko valdymas.** Pulkas tankinėse rikiuotėse valdomas pulko vado paliepimais arba ruošiamosiomis komandomis, ženklais ir signalais. Ruošiamąsias komandas, kam jos taikomos, pakartoja viršininkai, pradedant batalionų vadais ir atskirų kuopų ir komandų viršininkais, kurie po to taria vykdomąsias komandas.

Masėje pulkui *einant* paskiriama krypties dalis ir laikoma savitarpio dalių santykiai.

Masėje kryptis mainoma, kaip vietoje būnant taip ir *einant*, paliai krypties dalį, kuri kryptį maino vyresnio viršininko nurodoma; kitos dalys į naujas vietas eina trumpiausiu keliu.

IV SKYRIUS.

Apžiūros, iškilmės ir pasisveikinimai.

I SKILTIS.

Apžiūros.

a) Kuopa.

507. Apžiūrai kuopa rikiuojasi linija ar būrių vora. Kuopos vadas stoja prieš kuopos vidurį 5 žingsnių distancijoje; visi kiti kariai stoja, kaip nurodyta 464—465 str.

Jeigu prie kuopos yra orkestras, tai jis stoja dešiniame kuopos sparne 3 žingsnių intervale ir lygiuojasi su antra priekinio būrio eile. Vyresniam viršininkui sutikti visi jo priklausomi viršininkai, kurių žinioje yra kuopa, stoja sulig vyresniškumu iš dešinės į kairę, per 3 žingsnius į dešinę nuo orkestro ir vienoje su juo linijoje, arba, jei orkestro nėra, per 3 žingsnius dešinėje nuo priekinio būrio, antros eilės linijoje.

508. Kai apžiūrintis viršininkas, artindamasis prie kuopos, bus nuo jos arti 100 žingsnių atstumo, kuopos vadas komanduoja:

1) **Ramiai!**

2) **Pagarba — dešinèn! (kairèn)!**

Su antra komanda visi kariai pasuka galvas viršininko pusèn (žiūr. toliau 550 str.), karininkai pakelia rankas prie kepurès, ir orkestras ima groti. Suko-

mandavęs kuopos vadas, pakėlęs ranką prie kepurės, prieina prie viršininko, sustoja prieš jį per du žingsniu ir, raportuoja: *Tamsta, pulkininke* (pavyzdžiui), *to ir to pulko, ta ir ta kuopa!* — daro žingsnį į šalį, kad galėtų praeiti viršininkas, kartu pasisukdamas dešinėn (kairėn) ir paskui lydi jį frontu, eidamas iš išorinės pusės.

Viršininkui apėjus frontą ir jam paliepus, kuopos vadas duoda ranka ženklą, su kuriuo orkestras nusloja grojės, ir po to komanduoja: **pagerbta!** Taip komanduojuant visi kariai atsuka galvas vėl tiesiai, karininkai nuleidžia rankas, o viršininkai, stovintieji kuopos dešinėje, išeina ir stoja už vyresniojo viršininko.

b) Batalionas.

509. Apžiūrai batalionas rikiuojasi masėn arba kaip bus įsakyta. Bataliono vadas stoja per 10 žingsnių prieš bataliono vidurį, kiti visi — kaip nurodyta 491, 492 ir 495 str.

Jei batalione yra orkestras, tai jis stojasi dešiniame bataliono sparne, užimdamas paliai priekinę kuopą padėtį, nurodytą 507 str.

Vyresniajam viršininkui sutikti visi jo priklausomi viršininkai, kurių žinioje yra batalionas, stojasi, kaip nurodyta 507 str.

510. Viršininkas sutinkamas, kaip nurodyta 508 str., be to visa, kas pasakyta apie kuopą ir jos vadą, tinka batalionui ir jo vadui. Bataliono vadas, sutikdamas viršininką, raportuoja: *Tamsta, pulkininke* (pavyzdžiui), *to ir to pulko tas ir tas batalionas!*

Jei vyresnysis viršininkas raitas, tai ir bataliono vadas gali būti raitas.

c) Pulkas.

511. Apžiūrai pulkas rikiuojasi masėje arba kaip bus įsakyta. Pulko vadas stoja per 20 žingsnių prieš

pulko vidurį; kiti visi — kaip nurodyta 503 ir 505 str. Orkestras stoja, kaip nurodyta 509 str.

Vyresniajam viršininkui sutikti visi jo priklausomi viršininkai, kurių žinioje yra pulkas, stoja, kaip nurodyta 507 str.

512. Viršininkas sutinkamas, kaip nurodyta 508 str. Be to visa, kas pasakyta kuopai ir kuopos vadui, tinka pulkui ir jo vadui. Pulko vadas, sutikdamas viršininką, raportuoja: *Tamsta, generole* (pavyzdžiui) *tas ir tas pulkas!*

Pulko vadas komanduoja ruošiamai, o vykdoma jaunesniems viršininkams komanduojuant, kaip nurodyta 506 str.

Sukomandavus: **pagerbta!** — pas pulko vadą išeina (išvoja) pulko adjutantas. Jei vyresnysis viršininkas raitas, tai ir visi viršininkai, kurie yra rikiuotėje ir kurie turi teisę būti raiti, gali būti raiti.

Pastaba. Apžiūrose šautuvų padėtį nustato prisistatančios dalies viršininkas.

II SKILTIS.

Iškilmės maršas.

a) Kuopa.

513. Kuopa gali eiti iškilmės maršu: bendra vora ir būriais.

514. Einant iškilmės maršu, gali būti pastatytas tiesinis, kad parodytų lygiavimo sparnui reikalingą judesio kryptį. Jei jis nepastatytas, tai kuopos vadas turi nurodyti kryptį daiktą ar paliai liniją.

515. Prieš einant iškilmės maršu, kuopos vadas, perrikiavęs kuopą, kaip bus įsakyta, stoja prieš jos vidurį 10 žingsnių distancija. Paskui kuopos vadas komanduoja: *iškilmės maršui!*

Taip sukomandavus, muzikantai (jei yra), vyresniajam komanduoju, išeina priekin, ir, pasisukę gretomis kairėn, eina atsistoti prieš viršininką, per 10 žingsnių nuo kairiojo einančios dalies sparno.

Pastaba. Jei viršininkas įsakys eiti iškilinės maršu lygiuojantis kairėn, tai muzikantai stoja prieš viršininką, per 10 žingsnių nuo dešiniojo sparno linijos.

516. Kai muzikantai sustos, kur reikia, kuopos vadas *visai kuopai* iškilinės maršu eiti komanduoja:

- 1) *Ant pe—ties!* (pavyzdžiui).
- 2) *Kuopa, lygiavimas dešinėn,*
- 3) *Žengte — marš!*

Sukomandavus *marš*, muzikantai ima groti.

517. Kuopai eiti dalimis kuopos vadas komanduoja:

- 1) *Ant pe—ties!* (pavyzdžiui)
- 2) *Kuopa būriais,*
- 3) *Tiek ir tiek žingsnių distancija,*
- 4) *Lygiavimas dešinėn,*
- 5) *Pirmas būrys!*
- 6) *Vykdyti!*

Su paskutine komanda I būrio vadas eina prieš būrio vidurį atsistoti per 2 žingsnius už kuopos vado, komanduodamas:

- 1) *Pirmas būrys, lygiavimas dešinėn,*
- 2) *Žengte — marš!*

Taip sukomandavus, eina visa kuopa; antras būrys, priėjęs tą vietą, iš kur pradėjo eiti priekinė dalis, žengia vietoje ir lygiuojasi.

Kai priekinis būrys nueis komandos nurodytą distanciją, antrojo ir kitų būrių vadai, iš eilės, išėję prieš savo būrio vidurį per 8 žingsnius, komanduoja: **tiesiog!**

518. Kuopai pirmą kart einant iškilinės maršu, vyresnio viršininko akivaizdoje, kiti visi kuopos viršininkai eina dešiniame priekinės dalies sparne: iš jų vyresnysis — *sulig pirmąja eile*, o paskui jį kiti, sulig laipsnių vyresniškumu, vienas paskui kitą. Praeidami pro vyresnijį viršininką, jie kartu su kuopos vadu pakelia rankas prie kepurės, o praėję pro jį 4 žingsnius nuleidžia. Praėję pro viršininką 10 žingsnių jie išeina šalin ir sustoja per 4 žingsnius nuo jo iš dešinės pusės, nuolaidais atgal, paliai maršo liniją, sulig vyresniškumu iš kairės dešinėn, veidu į vyresnijį viršininką.

519. Kuopos vadas, neprieidamas prie viršininko 8 žingsnių, pasuka į jį galvą, pakeldamas ranką prie kepurės; kartu su juo tai daro visi karininkai, o kareiviai pasuka galvas. Jei žmonės be šautuvų, *visi nustoja mosavę rankomis.*

520. Einant kuopai būriais, visi priekinės dalies kariai elgiasi taip, kaip nurodyta aukščiau; kitų dalių kariai pasuka galvas viršininko pusėn, kai būrio vadas pats pasuka galvą, neprieidamas 8 žingsnių ligi viršininko ir pakelia ranką prie kepurės.

521. Praėję pro viršininką 4 žingsnius, visi nuleidžia rankas, atsuka galvas tiesiai ir, jei buvo be šautuvų, paleidžia rankas laisvai judėti.

522. Kuopos vadas, praėjęs 10 žingsnių pro viršininką, užeina viršininko pusėn, stodamas žemiau už savo tiesioginius viršininkus; jis lieka ten, kol kuopa praeis.

523. Pasibaigus iškilinės maršui, muzikantai, tebegrodami, užeina sukdami pirmyn ir eina paskui kuopą; kuopai sustojus, jie nustoja groję ir eina prieš kuopą.

524. Jei liepta iškilinės maršu eiti antra eile, tai kuopos vadas, o einant dalimis ir būrių vadai, eina nustatyta distancija pirma antros eilės.

b) Batalionas.

525. Batalionas gali eiti iškilmės maršu kuopomis, būriais ir bendromis bataliono voroms.

526. Kad nurodytų iškilmės maršui reikalinga kryptį; paliai lygiavimo sparno liniją statomi kuopų tiesiniai, distancija 20—30 žingsnių vienas nuo kito, kurie išbėga iš kuopų bataliono vadui sukomandavus: *tiesiniai (trimičiai), pirmyn!*

527. Prieš eisiant, bataliono vadas, perrikiavęs batalioną ir sustatęs jį tiesinių pažymėtoje linijoje, pats stoja prieš bataliono vidurį ir komanduoja: *iškilmės maršui!* Taip sukomandavus, muzikantai elgiasi, kaip nurodyta 515 str.

528. Kai visi kariai užims nurodytas jiems vietas, bataliono vadas bendrai vorai eiti komanduoja:

- 1) *Ant pe—ties!* (pavyzdžiui)
- 2) *Batalione, lygiavimas dešinėn,*
- 3) *Žengte — marš!*

Sukomandavus *marš*, muzikantai ima groti.

529. Jei batalionas turi eiti iškilmės maršu kuopomis ar kuopų dalimis, bataliono vadas komanduoja:

- 1) *Kuopomis (būriais),*
- 2) *Tiek ir tiek žingsnių distancija,*
- 3) *Lygiavimas dešinėn,*
- 4) *I kuopa (I būry),*
- 5) **Vykdyti!**

Su paskutine komanda priekinės dalies vadas eina prieš jos vidurį, komanduodamas:

- 1) *Ant pe—ties!* (pavyzdžiui)
- 2) *I kuopa (I būry), lygiavimas dešinėn,*
- 3) *Žengte — marš!*

Taip sukomandavus daroma, kaip nurodyta kuopai.

530. Jei batalionui einant iškilmės maršu yra vyresnysis viršininkas, tai visi bataliono viršininkai, pirmą kartą eidami, eina dešiniame priekinės dalies sparne tvarka, nurodyta 518 str.

531. Kulkosvaidžių kuopa eina paskui paskutinę kuopą. Bataliono vado komandos grupė eina paskui kulkosvaidžių kuopą tvarka, nurodyta 491 str. ir ten nurodyta distancija.

532. Bataliono vadas, einant iškilmės maršu, už-eina (užjoja) viršininko pusėn taisyklėmis, nurodytomis kuopos vadui (522 str.) Kiti visi kariai pakelia rankas taisyklėmis, nurodytomis kuopai.

533. Pasibaigus iškilmės maršui, muzikantai daro kas nurodyta 523 str.

c) Pulkas.

534. Pulkas eina iškilmės maršu rikiuotėse, nurodytose batalionui ar pulko masėje, laikydamasis taisyklių, nurodytų kuopai ir batalionui su šitokiais papildymais.

535. Pulko ėjimo linijai pažymėti gali būti iššaukti kuopų tiesiniai, kaip 520 str., kurie stoja pulko adjutanto nurodomi.

536. Pulko vadui sukomandavus: *iškilmės maršui!* — muzikantai daro, kaip nurodyta 515 str. Pulko vadas stoja per 30 žingsnių prieš priekinės dalies vidurį, o su juo per du žingsnių užpakalyje pulko adjutantas. Toliau pulko vadas komanduoja, žiūrėdamas 506 str. taisyklių. Vykdoma komanduojuant batalionų vadams ar atskirų kuopų ir komandų vadams.

537. Neįeinančios į batalionų sudėtį pulko dalys eina tvarka, nurodyta 503 str.; jų frontas neturi būti ilgesnis už prieky einančių dalių frontą.

538. Jei pulkui einant yra vyresnysis viršininkas, tai visi pulko viršininkai, pirmą kartą praeidami,

eina dešiniame priekinės dalies sparne ir užėina, kaip nurodyta 518 str. Pulko vadas užėina (užjoja) viršinio pusėn, kaip 522 str.

539. Pulko adjutantas, praėjęs pro viršininką 20 žingsnių, užėina (užjoja) lygiavimo pusėn ir stoja už viršininkų linijos, arti pulko vado.

III SKILTIS.

Pasisveikinimas.

540. Sveikintis tarpusavy būtinai privalo visi kariai nustatytomis tam reikalui taisyklėmis. Pasisveikinimas 542 str. taisyklėmis turi būti pirmiau, negu visų kitų rūšių pasisveikinimai.

541. Jaunesnysis turi sveikinti vyresnįjį pirma: eidamas — nepriėjęs 4 žingsnių ligi vyresniojo, vietoje — kai vyresnysis prieis per 4 žingsnius, aplenkdamas ar kai vyresnysis aplenkia — susilyginęs su vyresniuoju. Jaunesnis turi sveikinti vyresnįjį žvaliai, tiksliai prisilaikydamas statuto stovėjimo ir ėjimo taisyklių ir, atskirai sveikindamasis, duodamas kelią vyresniajam. Paprastai sveikintis privaloma, jei vyresnysis eina (joja, važiuoja) ne toliau, kaip 50 žingsnių.

542. Sveikinantis *be šautuvo, stovint vietoje*, reikia atsigrįžti į asmenį, kuris sveikinimas, atsistoti *ramiai* ir žiūrėti į jį, sukant paskui jį galva, o jei su kepure tai, be to, pakelti greit priekin ir viršun dešinę ranką ir pridėti rankos plaštaką prie dešinės kepurės snapelio šalies (priekinio kepurės krašto) taip, kad visi pirštai būtų drauge, liesdami galais snapelį, visa plaštaka truputį sulenkta ir atgrįžta į veidą. Dešinės rankos alkūnė reikia laikyti truputį priekyje ir žemiau pečių linijos, taip kad ranka nuo peties ligi alkūnės sudarytų su kūnu 45° kampą. (38a pav.).

Sukant galvą, ranka neturi suktis draug su galva, o turi likti vietoje. (38 b ir c pav.). Kada sveikinamas asmuo praeis du žingsniu, atsukti galvą tiesiai ir nuleisti ranką. Leisti ranka reikia greit ir tiesiai žemyn, jos nekratant.

543. *Einant be šautuvo*, sveikinant reikia pasukti galva į sveikinamą asmenį ir rankomis nemosuoti, kol vyresnysis praeis per du žingsnius, o jei su kepure, tai ir pakelti prie jos dešinę ranką, kai nurodyta 542 str. Galva atsukama tiesiai, ir ranka nuleidžiama kartu, kai sveikinamasis praeis du žingsniu.

38a pav.

544. Sveikinant *su šautuvu (ant peties ir pasikabinus) vietoje ir einant*, reikia taisyklingai laikytis, kaip nurodyta tam tikruose šio statuto straipsniuose, pasukti galva į sveikinamąjį ir einant toliau mosuoti laisvąja ranka, nekelti jos prie kepurės; jei šautuvas pakabintas, laisvai mosuoti abiem rankom.

545. *Asmenys su kardu (kalaviju) sveikina kaip ir be jo*. Kai sveikina eidami, kairės rankos plaštaka prilaiko makštis prie kairės šlaunies.

Muzikantai su instrumentais rankose sveikina, kaip 544 str. ir imdami instrumentą, kaip nurodyta 577 str.

Asmenys, kurie rankomis ką nors neša, sveikinasi pasukdami galvą.

546. *Raiti* sveikina pasukdami galvą, o kai dešinė ranka laisva, tai, pasukdami galvą, pakelia ranką prie kepurės, kaip nurodyta 542 str. Abiem atvejais reikia atsisėsti, kaip rikiuotėje.

38b pav.

547. *Važiuoti*, kurie valdo arklį ar automobilį nesisveikina, o kiti vežime sėdintieji sveikinasi bendromis taisyklėmis.

548. *Sėdintieji* vežime, automobilyje, vagonė sveikina praeinančius (pravažiuojančius) nesistodami, bet jei vyresnysis įeina vagonan, tai jaunesnysis turi atsistoti ir sveikinti bendromis taisyklėmis.

549. *Komanda ar rikiuotės dalis vietoje ar eidama* sveikina, komanduojuant komandos ar dalies viršininkui.

550. Stovint *vietoje* viršininkas komanduoja:

1) **Ramiai,**

2) **Pagarba—dešinėn (kairėn)!**

Pirmoji komanda vykdoma kaip nurodyta vienam mokytį 262 str., o antroji — greit pasukant galvą nurodyton pusėn, truputį pakėlus smakrą, žiūrint tiesiai į sveikinamą asmenį ir sukant paskui jį galvą. Karininkai, be to, pakelia rankas prie kepurės.

551. *Eidama* komanda (dalis) sveikinasi tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip ir vietoje, bet žmonės patys atsuka galvas tiesiai, kai sveikinamas asmuo juos praeina, nenuleisdami rankos.

38c pav.

552. Kai sveikinamasis, pasisveikinęs, praeis komandą ar dalį (stovinčią *vietoje ar einančią*) arba kai jis duos tam tikrą komandą ar ženklą, komandos (dalies) vadas komanduoja: **pagarbta!** Taip sukomandavus, visi nuleidžia rankas ir atsuka galvas tiesiai, o einant, jei buvo be šautuvų, pradeda mosuoti rankomis.

Pastaba. Mokymui einant, sveikinti komanduojuama taip pat, bet visi žmonės, padarę taip, kaip liepia statuto taisyklės, lieka toje pa-

dėtyje, kurioje buvo komanduojuant. Karininkai kelia ranką tik tada, kai jie *stovi*.

553. Komandos (dalies) viršininkas pats sveikina (sveikinasi) visus asmenis bendromis taisyklėmis, pakeldamas (kai reikia) dešinę ranką.

Pastaba I. Vyresnieji sveikina, pagiria ir t.t. jaunesniuosius rikiuotėje, o šie atsako vidaus tarnybos statuto taisyklėmis.

Pastaba II. Jaunesnysis prieidamas su raportu ar pašauktas prie vyresniojo sustoja prieš jį per du žingsniu, ir jei jis su kepure, pristatydamas koją kelia ranką prie kepurės ir raportuoja. Pabaigęs raportą žengia (jei reikia) žingsnį šonan, kad galėtų praeiti viršininkas (arba būtų vieta kitam raportuojančiam), ir pasisukdamas kairėn (dešinėn) nuleidžia ranką.

Pastaba III. Kai vyresnysis prieina prie esančių ne rikiuotėje, tai komanduoja: 1) **ramiai!** — o jei yra ir karininkų, tai: 2) **tamstos, karininkai!** Su pirmąja komanda visi stoja ramiai, o su antrąja — karininkai pakelia rankas prie kepurės.

Jei yra tik karininkai, tai *ramiai* nekomanduoja.

IV SKILTIS

Garbės sargyba.

554. Garbės sargyba skiriama asmenims, kurie nustatytomis taisyklėmis turi tam teisės.

555. Garbės sargybai skiriama vienas būrys ar kuopa su pilnu karininkų skaičium. Būriai turi būti sulyginti. Komandos grupė rikiuotėn nstatoma. Visi kareiviai išeina su šautuvais. Atvykusi paskirton vieton garbės sargyba susirikuoja linija ir, kiek galint,

taip, kad dešinysis sparnas būtų ne arčiau, kaip 10—20 žingsnių nuo tos vietos, kur viršininkas išeis.

Garbės sargybos viršininkas (kuopos ar būrio vadas) atsistoja dešiniajame sparne. Jei prie garbės sargybos yra orkestras, tai muzikantai sustoja kaip nurodyta 507 str.

556. Sutinkant, garbės sargybos viršininkas komanduoja: 1) **Ramiai!** 2) *Pagarba — dešinėn (kairėn)!*

Su antra komanda visi kariai pasuka galvas sveikinimo pusėn, muzikantai ima groti nustatytą maršą, o karininkai pakelia prie kepurės rankas. Muzikantai nustoja groję davus kapelmeisteriui ženklą, kai sveikinamas asmuo bus apėjęs visą frontą. Visi kariai atsuka galvas tiesiai ir nuleidžia rankas su pirma kita komanda.

Pastaba. Respublikos Prezidentą ar kitos valstybės galvą sutinkant orkestras groja tautos imną.

557. Jei garbės sargybai bus įsakyta eiti iškilmės maršu, tai muzikantai, sukomandavus: *iškilmės maršui!* — išeina ir sustoja per 20 žingsnių prieš dalies vidurį; sukomandavus: *žengte — marš!* — jie pradeda groti, eidami pirma dalies ir neužeidami šalin.

V SKILTIS

Vėliava.

558. Garbė nešioti vėliavą, teikiama verčiausiam dalies pūrskariniui. *Asistentu* jam skiriama pūrskarinkis.

559. *Vėliavos laikymas.* Kai šautuvus *prie kojos*, vėliava laikoma laisvai nuleistoje dešinėje rankoje, laikant vidurinius tris pirštus iš priekio, mažąjį iš šono, o nykščiu apimant kotą iš užpakalio; apatinis koto

galas — ties dešinės kojos pėdos viduriu. Darant šautuvų veiksmus, vėliava lieka toje pat padėtyje.

Sukomandavus: *malda! kepurės — nusilmk!* — vėliava pakeliama abiem rankom ir koto galas statomas tarp kojų pėdų; paskui vėliava nulenkiama kairės rankos sulinkiman, o dešinė nuimama kepurė, kaip nurodyta 295 str. Sukomandavus: *užsi—dėk!* — kepurė užsidedama, o vėliava statoma prie kojos.

Kai reikia eiti, tai sukomandavus *žengte (bėgte)*, vėliava pakeliama ant kairio peties, kairė ranka ištiesiama išilgai kotą ir jos plaštaka uždedama ant koto taip, kad jis būtų tarp smiliaus ir didžiojo piršto, o dešinė nuleidžiama savo vieton. Toje padėtyje, koto galas turi būti per 30—40 cm. nuo žemės.

Žygyje vėliava nešiojama ant kairiojo ar dešiniojo peties.

560. **Vėliavos vieta.** *Rinkimosi rikiuotėse* vėliauninkas su vėliava stoja dešinėje ir greta su priekinės kuopos priekinio būrio vadu, o asistentas už jo per 1 žingsnį užpakalyje. Kuopos vadas, prie kurio esti vėliava, jei jis stovi dešiniame kuopos sparne, stoja greta ir dešinėje nuo vėliauninko.

Žygio rikiuotėse vėliauninkas neša vėliavą per 4 žingsnius prieš priekinės dalies vidurį, o asistentas eina kairėje ir greta su juo.

Manevravimo rikiuotėse ir *kautynėse* vėliavai vietą paskiria pulko vadas, neskirdamas jai saugoti tam tikros dalies.

Visumet, kai vėliava nešama iš dalies dalin ar į tam tikrą būstą, ją lydi, be nuolatinio asistento, dar tam tyčia skiriamas jaunesnysis karininkas — *vyresnysis asistentas*.

561. Prieš iškilmės maršą, sukomandavus: *iškilmes maršui!* — vyresnysis asistentas, atsistojęs prieš vėliauninką, komanduoja asistentui: *ant pe—ties!* — ir

paskui sukomandavęs: *žengte — marš!* — ir, pakėlęs ranką prie kepurės, veda vėliauninką ir asistentą prieš tos dalies priekio vidurį, kuriai reikės eiti priekyje; sustabdęs vėliauninką per 4 žingsnius pirma dalies, jis nuleidžia ranką ir stoja greta dešinėje nuo vėliauninko, o asistentas toje pat padėtyje, bet kairėje nuo vėliauninko. Eidami iškilmės maršą, asistentai sveikina viršininką bendromis taisyklėmis, būdami visą laiką dalies priekyje.

562. **Vėliavos paėmimo ir nunešimo tvarka.** Vėliavai paimti iš jos laikymo vietos skiriamas vienas būrys su karininku.

563. Atvykęs į vietą vėliavai laikyti, *vėliavos būrys* surikiuoja liniją, kiek galėdamas taip, kad dešinysis sparnas būtų prieš išėjimą iš būsto. Tuomet prie būsto turi atvykti: vienas jaunesnysis karininkas, kaip *vyresnysis asistentas, vėliauninkas ir asistentas*. Vyresnysis asistentas ir vėliauninkas įeina į būstą vėliavos paimti, o asistentas stoja dešiniame vėliavos būrio sparne.

564. Kai vėliava pasirodo, būrio vadas, būdamas dešiniame sparne, komanduoja: *Ramiai! Vėliavai pagarba — dešinėn! (kairėn!)*.

Vyresnysis asistentas, laikydamas ranka prie kepurės, veda vėliauninką su vėliava ir sustabdo jį dešiniame l eilės sparne, į dešinę nuo būrio vado ir pats stoja greta dešinėje; tuomet asistentas stoja vėliauninko užpakalyje.

565. Kai vėliava bus savo vietoje, būrio vadas komanduoja: *pagerbta!* Tuomet visi kariai atsuka galvas tiesiai ir nuleidžia rankas. Po to jis komanduoja eiti.

566. Einant, pirma eina būrio vadas. Paskui jį per 5 žingsnius eina vėliauninkas su vėliava, dešinėje nuo jo vyresnysis asistentas, o kairėje — asistentas; pa-

skui per 4 žingsnius eina vėliavos būrys. Būrys su vėliava ir būrio vadas eidami nieko nesveikina.

567. Kai vėliavos būrys bus prisiartinęs prie savo dalies per 50 žingsnių, jo vadas komanduoja: 1) **Ramiai** 2) *Vėliavai pagarba—dešinèn (kairèn)*! Taip sukomandavus, muzikantai ima groti nustatytą maršą.

568. Vyresnysis asistentas, pakėlęs ranką prie kepurės ir, atsistojęs per 2 žingsniu pirma vėliauninko, veda jį jo vieton, kur ir sustabdo; asistentas eina per vieną žingsnį paskui vėliauninką. Po to vyresnysis asistentas eina prie savo kuopos. Būrys, vadui sukomandavus, prisirikiuoja prie savo kuopos.

569. Kai vėliava bus savo vietoje, dalies vadas, davęs ženklą sustabdyti muziką, komanduoja: **pagerbta!** ir (jei reikia) *muzikantai į savo vietas!* Muzikantai eina į savo vietą (503 str.), sukomandavus kapelmeisteriui.

570. **Vėliavai nunešti** skiriamas būrys su karininku. Būriui iš rikiuotės iššaukti dalies vadas komanduoja: *Tos ir tos kuopos būry ir muzikantai—prieš pulką!* Taip sukomandavus, paskirtas būrys po keturius voroje ar grandimis išvedamas savo vado, sustoja per 20 žingsnių prieš batalioną, prie kurio esti vėliava, o muzikantai sustoja per 20 žingsnių prieš būrį. Paskirtas vyresniuoju asistentu karininkas eina prie vėliauninko ir sustoja per 2 žingsniu prieš jį, atsisukęs į vėliavą.

571. Kai bus padaryta, kas pirmiau nurodyta, dalies vadas komanduoja: **Ramiai! Vėliavai pagarba—dešinèn (kairèn)**!. Taip sukomandavus, muzikantai groja nustatytą maršą, o vyresnysis asistentas komanduoja asistentui: *ant pe—ties!* ir sukomandavęs: *žengte—marš!* —laikydamas ranką prie kepurės, veda vėliauninką ir asistentą prieš vėliavos būrį, kur sustabdo juos, kaip 566 str., ir nuleidžia ranką.

572. Kai vėliava bus prieš būrį, dalies vadas duoda ženklą muzikai nustoti. Paskui būrio vadas

komanduoja savo būriui: 1) *ant pe—ties!* ir 2) *žengte—marš!* Muzikantai su antra komanda pradeda groti, eidami pirma būrio.

573. Kai būrys bus nuėjęs nuo rikiuotės kokias 50 žingsnių, dalies vadas komanduoja: **pagerbta!**

574. Priėjęs prie vietos vėliavai laikyti, būrio vadas jį sustabdo, kaip nurodyta 563 str. Paskui jis komanduoja: **Ramiai! Vėliavai pagarba—dešinèn (kairèn)**! Muzikantai ima groti nustatytą maršą, o vyresnysis asistentas, pakėlęs ranką prie kepurės, komanduoja vėliauninkui: *žengte—marš!* — ir veda jį būstan.

575. Kai vėliava bus įnešta į būstą, vėliavos būrio vadas duoda ženklą nustoti grojus ir veda būrį, kur reikia.

576. Nurodyta tvarka vėliavai paimti ir nunešti karo veiksmų teatruose, taipgi ir manevruose laikoma tik tuomet, kai dalies vadas pripažins, kad tai reikalinga, ir gali būti paprastesnė, žiūrint apystovų.

VI SKILTIS.

Taisyklės instrumentams laikyti.

577. *Stovint vietoje*, mažieji instrumentai reikia laikyti dešinėje nuleistoje rankoje, laibgaliais į viršų, o didieji—prie dešinės kojos, pastačius juos žemėje ir laikant dešine ranka už drūtgalio.

Einant žengte, instrumentai su diržu reikia nešti ant diržo, pakabinto per kairįjį petį, o mažieji instrumentai reikia laikyti kaip ir vietoje.

Bėgant bėgte, mažieji instrumentai laikomi prieš krūtinę, o didieji kaip *žengte*, prilaikant ranka kaip kam patogiau.

Pastaba. Signalinis ragelis visada laikomas ant diržo per kairįjį petį.

Sutartiniai ženklai.

○ K. eilinis	□ Būrio vadas
● G. eilinis	□ ₂ Būrio vadas su ryšių žmonėmis
⊕ Kulkosvaidininkas	□ Kuopos vadas
● Saut. granatų svaidytojas	○ Viršila
○ K. grandininkas	○ Ukvaizdys
⊖ K. grand. pav.	⊕ Vyr. sanitaras
● G. grandininkas	⊕ Sanitaras
⊖ G. grand. pav.	○ Ryšių žmogus
○ Skyrininkas	○ Sekėjas
⊖ Skyr. pav.	⊖ Dujų sekėjas
○ Būrininkas	○ Signalistas
⊖ Būrin. pav.	

K. S.—kautynių skyrius.
K. G.—kulkosvaidžio grandis.
G. G.—grenadierių grandis.

TURINYS

Įžanga	Pusl.	3
Bendri pagrindai.		
Pėstininkų rolė šių dienų kautynėse		5
Pėstininkų manevras		7
Kautynių skyrius		11
Pėstininkų ginklai		12
Lydimieji pėstininkų pabūklai		16
Rikiuotės ir jų valdymas		17
Pėstininkų parengimo principai.		
Parengimo tikslas ir dalymas		22
Rikiuotės mokymo metodė		27
Rikiuotės mokymas.		
Vieno mokymas		43
Kautynių skyrius		66
Būrys		107
Kuopa		115
Batalionas		124
Pulkas		129
Apžiūros, iškilmės ir pasisveikinimai.		
Apžiūros		131

Iškilmės maršas 133
Pasisveikinimas 138
Garbės sargyba 142
Vėliava 143
Taisyklės instrumentams laikyti 147
Sutartiniai ženklai 148

